PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 4 (63) • 15 februarie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN SUMAR:

Cicerone Theodorescu: *Versuri* • Nicolae Jianu: *Furtuna din februarie* • Maria Breanu: *Lemne de foc* • I. D. Balan: *Cronica literară* • Ion Banuță: *Cetatea tăcerii* • Literatura română în anii construirii socialismului

Afiș electoral

Sub acest titlu a apărut prin 1948 un articol în „Contemporanul" semnat de Camil Petrescu. Mi se pare că făceam parte și eu din redacția revistei și mi-l aduc aminte pe marele scriitor venind cu articolul acela în care vorbea despre înfățișarea nouă pe care o căpătase tocmai atunci spațiul din spatele fostului Teatru Național, unde vechiul tramvai „6" își avea capul de linie. Ca să facă loc de întoarcere tramvaiului, se amenajase un fel de piață și din fostul parc al palatului se tăiase pare-mi-se un colț întreg, împingindu-se zidul de piatră mai încolo. Camil Petrescu asemuia, dacă nu mă înșel, locul cu un mare și viu afiș electoral și în tîrnăcoapele care demolaseră o parte din zidul fostului palat regal, Camil Petrescu vedea marile construcții ale viitorului devenit astăzi pentru noi toți prezent. Încerc o sinceră și dureroasă părere de rău că bunul Camil nu mai trăiește să vadă ce nou și minunat cartier a crescut pe locul cîntat de el numai cu doisprezece ani în urmă, ce oraș superb devin Bucureștii și cum se prefigurează azi uriașele sale magistrale.

★

Băiatul meu are numai cinci ani și ceva. De unde, așadar să știe el cum arăta Eforia de pe vremuri, cînd, la țărmul de calcar al mării stătea doar vila „Bellona" albă ca un iacht de lux, înconjurată de magherniță și căsuțe de paiantă? Deunăzi, ieșind cu el la plimbare pe esplanada de blocuri din fața sălii palatului R.P.R., copilul mi-a spus uimit:

— Parc-am fi la Eforie!

Metafora însă nu e numai a lui. Întîi a visat-o și descoperit-o Camil Petrescu. Ieri am auzit un grup de studenți și studente vorbind:

— Haideți să ne plimbăm pe faleză.

Linia de blocuri cu coloane zvelte din centrul Capitalei seamănă cu construcțiile, recente și ele, de pe țărmul mării, de la Mangalia, Vasile Roaită, Eforie și Mamaia.

★

Ritmul în care se construiesc blocurile noi de locuințe, cartierele și străzile noi, surprinde și găsește uneori nepregătite niște instituții care, aparent, nu au nici o legătură cu aceste proaspete prezențe citadine. O astfel de instituție este, de pildă, Poșta. La Turda am aflat o poveste simplă, dar în totul elocventă. La serviciul de cartare a scrisorilor de la Poșta orașului a sosit o carte poștală cu adresa „strada Punții". În nomenclatorul de străzi nu era trecută nici o stradă cu acest nume. Și care instituție, dacă nu Poșta, e cea dintîi chemată să cunoască străzile unui oraș? Factorii poștali și dirigintele au întrebat la Pompieri, au întrebat la Salvare, au întrebat la Sfatul Popular și abia după vreo săptămînă au aflat că strada Punții e cea mai nouă stradă din Turda, tăiată prin niște foste grădini și terenuri virane. De atunci însă au apărut în Turda străzi și mai noi, s-au clădit sute și sute de case și blocuri de locuințe, iar factorii poștali din oraș au fost nevoiți să se pună la curent cu geografia cea nouă a Turzii, să învețe numele noilor străzi apărute pe harta orașului de pe malul Arieșului.

★

Inginera Zoe Rigani din Ploiești mi-a povestit odată o întîmplare neobișnuită prin care a trecut. Deputată la una din circumscripțiile electorale din Ploiești, s-a străduit să-și îndeplinească bine obligațiile ce revin oricărui deputat, dar, dintr-o jenă lesne explicabilă, numai de strada pe care locuiește nu s-a ocupat. Nu vroia să zică lumea că s-a gîndit întîi la strada ei și strada a rămas, spre deosebire de celelalte, desfundată, nepietruită și neasfaltată. Într-o seară, Zoe Rigani venea de la București, unde fusese cu nu știu ce treburi. Coborînd din tren a trecut în spatele gării, la stația de autobuze, dar autobuzele plecaseră încărcate toate. Rămăsese o singură birjă. S-a îndreptat spre ea:

— Vreau să mă duci în oraș, a spus ea birjarului.

— Poftiți în trăsură!

S-a urcat, dar aflînd în ce stradă avea să se afunde cu hodoroaga lui de trăsură, birjarul a oprit caii speriat:

— Nu vă supărați, dar acolo nu merg.

— Dar de ce să nu mergi?

— E o uliță desfundată, vai și-amar de ea. Nu știu ce deputat o fi pe-acolo, dar un lucru e sigur: că nu face treabă.

Zoe Rigani a coborît și a luat-o pe jos spre casă.

La scurtă vreme după aceea și strada cu pricina a fost reparată.

★

Ca prin ceață (eram copil pe-atunci) îmi aduc aminte de alegerile de altă dată, așa cum ele aveau loc la Caransebeș.

Între nenumăratele promisiuni afișate atunci, îmi amintesc de făgăduiala cu spitalul: „votați cu noi că vom face un spital". Zeci de ani făgăduiala a fost mereu uitată. Cei care făgăduiau spitalul erau acționari la „Banca Banatului", și la o altă bancă, al cărei nume nu mi-l mai amintesc, dar care stăpînea un bloc impunător numit „Koronghi". În palatul acela banca își aveau sediul și casele de bani.

Dacă ajungeți la Caransebeș, căutați vechile adrese și veți afla că în fosta clădire a „Băncii Banatului" s-a instalat un spital de copii, iar în palatul „Koronghi" un spital cu cîteva sute de paturi. Făgăduiala a fost ținută, dar nu de către foștii bancheri, ci de către Partidul Muncitoresc Romîn!

★

Am în față tomul XLV al Analelor fostei Academii Române, cuprinzînd procesele verbale și relatările ședințelor din anii 1924—1925. La pagina 133, referitor la ședința ordinară din 10 iunie 1925, aflăm: „Dl. Dr. Gr. Antipa, citește următorul „Raport asupra situațiunii financiare a Academiei la finea exercițiului 1924—25: Domnilor colegi... sînt nevoit să vă comunic foarte întristătoarea știre că încheiem anul cu un deficit de 1.591.300 lei. Acest deficit provine din:

a) Cheltuieli în plus ale Academiei și tipărituri lei 414.600.

b) Refuzul statului de a ne achita din subvenția pe 1924 lei 482.500.

c) Deficitul bibliotecei lei 220.200 și lei 494.000 rest de plată pentru reparația local și rafturi. Totalul deficitului 1.591.300 lei".

Activitatea Academiei se rezuma pe atunci doar la tipărirea Analelor și la întreținerea bibliotecii. La 35 de ani de atunci, Academia Republicii Populare Române are numeroase Institute de cercetări științifice și teoretice, a devenit forul cel mai înalt al activității științifice din patria noastră și aduce un aport remarcabil în opera de construire a socialismului, în opera grandioasă de dezvoltare economică și culturală a patriei. Statul nostru alocă anual pentru nevoile institutelor de cercetări științifice ale Academiei R.P.R. sume importante ce se ridică la multe sute de milioane de lei. Față în față cu aceasta, amintiți-vă că în 1925, Statul burghezo-moșieresc refuza Academiei să achite o biată și mizeră subvenție de 482.500 lei!

★

Pe vremuri autorul unei cărți despre orașele din Romînia, spunea despre Hunedoara: **„De fer cred că totdeauna e nevoie. Pietre cu fer avem în cantitate mare. Dintre cuptoarele existente însă, majoritatea stau în lenevire, deși material prim există, deși lucrători se găsesc.**

...Inerția legată de lipsa de inițiativă, fac ca liniștea odihnei silite să domnească acolo unde trebuie să fie forfota vieții producătoare".

Autorul acela încheia reportajul său trist despre Hunedoara, astfel: **„Ce rai pămîntesc se va dura, cînd elementul activ — omul — va ieși din încremeneala explicabilă, iar prin cultură își va oțeli puterile-i încă sănătoase!"**

Ziua aceea o trăim astăzi din plin: vechile furnale care în 1929 trăiau într-o „odihnă silită" au fost reconstruite, alte furnale au fost edificate din temelie și marele combinat siderurgic din Hunedoara trăiește azi o viață clocotitoare și plină de forță. Conform Directivelor celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, la Hunedoara se va construi pînă în 1965 o nouă secție de furnale de mare capacitate. Tot la Hunedoara s-au construit noi cuptoare Martin, un bluming de mare capacitate, iar în jurul uzinelor a apărut un oraș muncitoresc nou.

Și totuși autorul acela avea numai pe jumătate dreptate atunci cînd pomenea despre „elementul activ — omul". Pentru că expresia trebuie corectată și adăugită. E vorba nu despre om în general, ci despre omul epocii noastre, despre constructorul orînduirii socialiste!

★

Unii dintre deputații și senatorii fostelor parlamente burghezo-moșierești, moșieri, își făceau un titlu de falsă și deșănțată glorie declarînd că ar fi... „agricultori". Dar ei urau de moarte pe țărani și afirmau că țăranii, fiind proști și inculți, nu pot stăpîni pămîntul, nu pot face o agricultură intensivă, modernă și de mare randament. De la aceste afirmații calomnioase a trecut destulă vreme și cei care le-au proferat s-au făcut praf și pulbere. De atunci s-au petrecut cîteva evenimente epocale: s-a efectuat în 1945 cea dintîi reformă agrară democratică, a fost lichidat analfabetismul, s-au înființat gospodăriile agricole de stat, stațiunile de mașini și tractoare, s-au înființat noi și moderne stațiuni de cercetări agricole și s-a trecut la colectivizarea agriculturii. Zeci de mii de colectiviști sînt deputați în sfaturile populare regionale, raionale și comunale, zeci de colectiviști sînt deputați în Marea Adunare Națională.

Să mergem acum la Comana, în raionul Negru Vodă. Acolo e președinte de gospodărie Eroul muncii socialiste, Nicolae Hudițeanu. Iată planul de perspectivă al gospodăriei colective din Comana, așa cum l-am auzit astăvară înfățișat de către Nicolae Hudițeanu:

— În 1965 vom avea 700 taurine dintre care 400 vaci, 3500 oi, 2000 porci, 10.000 păsări. Vom contracta cu statul, anual: 800 tone grîu, 300 tone porumb, 300 tone floarea soarelui, 1.400.000 litri lapte de vacă, 800.000 litri lapte de oaie, 15.000 kg. lînă, 130.000 kg. carne și vom realiza un venit anual de 6.000.000 lei. În 1962 vom electrifica satul; în același an vom îndeplini integral sarcina privitoare la învățămîntul de 7 ani și vom pregăti trecerea la învățămîntul de 8 ani. Vom canaliza comuna și vom introduce apă curentă și robinete în casele colectiviștilor...

Nicolae Hudițeanu e și acuma candidat de deputat în alegerile pentru Marea Adunare Națională. El e unul din milioanele de țărani pe care burghezo-moșierimea îi ura de moarte și îi disprețuia fără margini. Iar pe așa zișii „agricultori" de pe vremuri, istoria i-a pus la stîlpul infamiei, arătîndu-i așa cum erau ei în realitate: netrebnici, spertari, escroci, venali, lacomi, răi și proști.

★

Vă amintiți? Eram, înainte de război, țara cu cel mai scăzut consum de zahăr. Articolul acesta îl cumpărau țăranii numai cînd aveau pe cineva beteag în casă. Luau o bucățică de zahăr cubic, turnau peste ea cîteva picături de camfor și-l mîncau ca pe un medicament miraculos. Iată acum niște cifre din zilele noastre, niște cifre privind vînzarea zahărului într-o singură regiune din țară și anume în Dobrogea. În 1957 s-a vîndut în Dobrogea, în mediul rural, zahăr în valoare de 14.629.000 lei! În anul 1959 consumul de zahăr în satele dobrogene s-a ridicat la suma de 20.067.000 lei! Mai e nevoie de vreun comentariu? Da: viața e tot mai dulce.

★

Am văzut astăvară pe marginea șoselei de asfalt, în centrul comunei Topraisar un panou de tablă pe care erau consemnate „realizările regimului democrat-popular în comuna Topraisar, de la 23 August 1944 pînă la 23 August 1959". Iată o parte din lista realizărilor:

Un S.M.T. cu construcții noi.
Un G.A.S. cu construcți noi.
Un G.A.C. cu 629 familii, cu 23 construcții noi.
Comuna electrificată în 17 circumscripții.
146 aparate radio.
Un dispensar uman.
Un dispensar veterinar.
O casă de nașteri.
O farmacie.
O cooperativă cu 6 magazine.
Două restaurante model.
Un magazin textile.
Două biblioteci.
Un cămin cultural.
O moară.
Oficiu P.T.T.
Două școli de 7 ani.
3 grădinițe de copii.
O școală profesională.
O stație de radioamplificare.
1 internat școlar.
4 autocamioane.
2 motociclete.
195 biciclete.
92 case noi ale colectiviștilor.

La acestea, nevoit sînt să adaug lucrurile înregistrate de mine astăvară cînd erau în comună nu 146 aparate de radio ci aproape 300, nu 2 motociclete ci 12 motociclete, nu 195 biciclete ci aproape 500, nu 92 case noi ci peste 200! Dar și de astăvară pînă acum, sînt convins că lista a suferit noi adăugiri. Despre una dintre ele, am aflat citind într-un ziar: la Topraisar s-a dat în folosință clădirea modernă a unui nou cămin cultural cu o sală de spectacole și cinematograf, cu săli de bibliotecă, șah și pentru repetițiile echipelor artistice de amatori.

Petru Vintilă

GH. IVANCENCO: GRAVURĂ

Alegeri!

Demostene Botez

În țara noastră în care puterea aparține în mod real și nemijlocit oamenilor muncii de la orașe și sate, pe care o exercită prin Marea Adunare Națională și Sfaturile Populare, alegerile pentru constituirea acestor două mari organe, este cel mai important eveniment din viața poporului.

Și ne aflăm în preajma alegerilor și pentru Marea Adunare Națională și pentru Sfaturile Populare.

Trăim deci zile de mare însemnătate, zile de sărbătoare în care poporul, care are puterea de conducător în mîinile sale, e chemat să o delege celor mai destoinici și mai de încredere din sînul său pentru a conduce și administra treburile obștești ale Statului.

Zeci și sute de eroi ai clasei muncitoare și ai țărănimii muncitoare au luptat, au suferit și au căzut visînd această orînduire dreaptă, năzuind spre aceste zile ce ne sînt nouă date să le trăim.

Iată poporul într-adevăr stăpîn pe destinele lui, chemat să-și aleagă oamenii care să ducă mai departe spre alte și alte victorii, izbînzile cucerite pînă astăzi de clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, în cei aproape 17 ani de la Eliberare.

Nu sînt zile obișnuite, aceste zile de alegeri! Ele reprezintă marile cuceriri ale poporului, în însăși înfăptuirea lor, în viața lor, în viața fiecărui om al muncii din patria noastră.

Oamenii muncii, cetățeni ai Republicii noastre, ei sînt acei care vor alege deputații care să constituie suprema putere de stat, Marea Adunare Națională, care mai presus de altele, își alege Prezidiul, formează guvernul țării, votează legile, aprobă bugetul statului...

Între fiecare cetățean și exercițiul acestor puteri care privește viața țării noastre ca stat, este numai voința lui, manifestată în alegeri.

După lichidarea exploatării omului de către om, nici o forță de nici o natură nu se opune libertății de manifestare a voinței poporului. Nici un interes contradictoriu nu mai există. Voința tuturor oamenilor muncii este întrunită în una singură, de neînvins, — aceea de a construi cît mai repede socialismul.

Nici unul dintre toți oamenii muncii de la orașe și sate, mergînd la urna de vot, nu dorește altceva.

Unitatea de scop a realizat în țara noastră o unitate de voință, — de nezdruncinat, fără șovăială, puternică și hotărîtă.

În țara noastră, socialismul a învins. Semnele acestei uriașe victorii se arată pretutindeni pe tot întinsul țării. Oamenii muncii au mîndria și entuziasmul eroismului și înfăptuirii lor.

Alegii de mîine au a conduce mai departe sub semnul aceleiași învățături atotbiruitoare.

În mintea și în sufletul tuturor, calea de urmat e una și singură: aceea a învățăturii marxist-leniniste, aceea arătată de Partidul Muncitoresc Romîn care ne conduce cu înțelepciune și fermitate la desăvîrșirea socialismului.

Calea e limpede pentru toți alegătorii. E doar calea clasei muncitoare.

Poporul știe apoi și oamenii care-i pot exprima cel mai bine voința și exercita puterea, 17 ani de muncă eroică pentru construirea socialismului, au evidențiat pe cei mai buni, au fost o încercare pentru toți, a ridicat oamenii căliți și vrednici, pretutindeni: în fabrici și uzine, pe șantiere și în minele pămîntului, pe ogoare și în birouri, în laboratoare și biblioteci, la masa de scris și-n cîmpul artelor.

Alegerea poate fi anevoioasă, doar pentru că sînt prea mulți acei care ar merita din plin această cinste. Este ceea ce hotărăsc adunările oamenilor muncii care fac propunerile. Criteriile lor sînt severe și drepte.

Această judecată a maselor cinstește și o seamă de scriitori dintre acei care prin viața și prin scrisul lor sînt totdeauna în mijlocul poporului.

Scrisul este azi o muncă socială. Scriitorul e un muncitor pe biroul lui. Rodul muncii sale e un bun al maselor, e un dar făcut lor din ceea ce a cules din însăși viața poporului.

Să mulțumim Partidului Muncitoresc Romîn care a dat literaturii, scrisului, prestigiul și cinstea unei munci folositoare, care le-a integrat în munca eroică a întregului popor, înscriind pe scriitor în rîndurile muncitorilor care luptă pentru bunăstarea și fericirea tuturor.

Ion Brad

PROLOG

la poemul „Calea Griviței"

Prin inimă zilnic îmi treci
Cum trece Oltul prin munții înalți,
Șuvoiul de gînduri,
Aprins clocotind peste rocile reci,
Îl aduni din adîncul istoriei
Și sus lîngă piscuri îl salți,
Aici, în poiana luminii
Cu stelele roșii în jocuri și linii.
Cale poditã cu lacrimi
Schimbate în piatră,
Stropită cu sînge rodit în lumină,
Sabie-n lupta încrîncenată,
Sirenă țișnită spre ziua deplină,
Cîndva, de redutele tale,
De stîncile pieptului muncitoresc
S-au frînt
Valuri de plumb infernale,
Invinse, respinse de neiertătorul pămînt,
Al dreptății, făgăduitul pămînt...

Cale răzimată c-un capăt de inima țării,
Ajunsă cu altul în muntele visului ei,
Suiș al încrederii și îmbărbătării
Scris cu fulgere de nemuritoare idei,
Imi treci prin inimă ca Oltul prin munți,
Biruitoare, largă, mereu avîntată...
Cunună de soare ne așezi peste naltele frunți,
Peste naltele frunți de adolescenți, de cărunți.
Răsufletul tău cu mireasmă fierbinte
In față mi-e drag să mă bată,
Mereu și fierbinte,
In față mi-e drag să mă bată.

ELOGIUL SIMPLITĂȚII

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

În urmă cu vreo șase ani, călătoream cu Rata de la Tîrgu-Neamț la Piatra-Neamț, de unde urma să iau trenul spre Bicaz. În mașină, locul meu se nimerise lîngă al unei femei mai în vîrstă, care venea de undeva de peste munte, zicea ea, și-și ducea o nepoată la școală la Piatra. Din vorbă în vorbă, m-a întrebat cu ce rosturi umblu prin părțile acelea, și cînd i-am spus că mă duc la Bicaz (fără să-i spun totuși cu ce scop), femeia a tăcut, a dat ușor din cap, fără să mai aștepte alte lămuriri, și a continuat parcă un gînd șoptit mai înainte (redau textual): **„Se fac multe pentru oamenii harnici și buni".** Imi aduc aminte adeseori de femeia aceea așa cum era în diminețața cețoasă de toamnă tîrzie, și vorbele ei mi se par de o frumusețe neasemuită în simplitatea și firescul lor. Așa se adună în sufletul oamenilor care-și schimbă viața lor de munteni după cerințele, în socialism, ale civilizației, — așa se adună în sufletele lor acele gînduri care sînt expresia dragostei de țară, de partid, de lumina lui Lenin, așa cum o întîlnim în versurile lui Ștefan Cozoc de la Bicaz, de care vorbește Tita Chiper într-un reportaj din **Gazeta literară.**

Cu cîteva săptămîni în urmă mă aflam împreună cu alți patru poeți în sala căminului cultural din comuna Ștefan cel Mare, din sudul Olteniei. Dădeam o șezătoare literară. Oamenii ne primiseră cu pîine și sare, cu ploscа de vin, și ne-au numit soli ai culturii. Mărturisesc că în ciuda scopurilor noastre precise și în ciuda sufletului pregătit să comunice acestor oameni ce aveam mai bun și mai frumos, generozitatea epitetelor folosite m-au intimidat. În sala căminului așteptau cîteva sute de țărani într-o mulțenie care amintea, fiindcă ne aflam în Oltenia, de „Mulțenia pămîntului" a lui Brîncuși. Erau oameni din cîmpia Dunării, pentru care se fac multe în țara noastră de azi și care pregătesc recoltele comunismului pe miile lor de hectare. Așteptau să le spunem ceva, frumos și pe înțelesul lor, ceva asemănător științei pe care, cum spunea moș Fiu la sfîrșitul șezătorii, pe vremea moșierilor era „furată de Eminescu și Alecsandri și dusă în mijlocul poporului". Mi-am dat seama, nu fără teamă și stingherealã la auzul unora din poeziile citite de mine și de colegii mei, cum rămînea deoparte tot ce era falsă literaturizare, toate imaginile periferice și abstracte, și cum se opreau în sufletele oamenilor numai gîndurile și versurile frumoase prin conținutul lor, prin simplitatea expresiei și prin plasticitatea ei. Acestor oameni le-am fi putut citi orice poezie cu orice temă, cu condiția să nu fi avut, ca să folosesc limbajul lor, corpuri străine, să fi fost sămînță bună, aleasă, sănătoasă. Se întîmplă, ca autor, să nu-ți dai seama de adevăratele dimensiuni ale imaginii pe care o realizezi, gîndind mult mai mult și mai departe în momentul în care scrii o poezie. Mă refer la poezia lirică. Niciodată însă, dacă ai în suflet sufletul oamenilor și în gînd gîndurile lor, ale celor harnici și buni, poezia nu poate ajunge pe tărîmuri străine de menirea ei adevărată. Nu vreau să spun, din exemplul de mai sus că valoarea unor poezii lirice se verifică exclusiv prin lectura în fața publicului, deși ar fi de discutat și această părere, presupunînd însă cîteva condiții de ordin tehnic, ori de altă natură, privind componența, dispoziția publicului etc. La o șezătoare în fața studenților de la Politehnica din București, am citit un „Proiect" liric de patru strofe, poezie simplificată pînă la liniile esențiale ale atitudinii sufletești în fața realității imediate și a universului veșnic și infinit. Din tot ce am citit, poezii de altă factură, scrise într-o manieră aparent mai accesibilă, acest „Proiect" a plăcut mai mult, a fost înțeles și acceptat cu entuziasm unanim de această comisie alcătuită ad-hoc pentru verificarea încercărilor noastre literare. Dacă am dat acest exemplu personal, nu vreau să fixez valoarea cutărei poezii. Vreau numai să subliniez ideea că chiar o așa-zisă poezie lirică propriu-zisă, fără nimic anecdotic, în organizarea materialului ei, dacă exprimă cu intensitate o esență sufletească autentică, dacă descifrează ceva din sufletul contemporanilor tăi, se întîlnește undeva pe planul conștiințelor cu cine trebuie să se întîlnească. Principalul e să trăiești alături și pentru „oamenii harnici și buni" și să consideri ca Walt Whitman acum o sută de ani, simplitatea drept „lege a legilor artei". Am schițat aceste gînduri fără pretenția că spun ceva nou. Nu strică însă să te gîndești în toate zilele la legile fundamentale ale poeziei adevărate, ale poeziei constructorilor socialismului și comunismului, așa cum te gîndești în fiecare zi la oameni și la timpurile în care te formezi ca om, cărora le datorezi totul, ca poet.

Ion Horea

Ceva despre poezia de dragoste

Prin *Cupa cu garoafe*, ni se dezvăluie o faţetă mai puţin cunoscută a poeziei lui Eugen Frunză: lirica de dragoste. Maturitatea artistică presupune, printre alte completări a ceea ce formează elementul esenţial specific unui talent, cu noi experienţe de creaţie, cu noi investigaţii afective — şi împlinirea tematică. De aceea e întotdeauna riscant să defineşti categoric un scriitor, atita vreme cit el ne mai poate rezerva încă destule surprize.

Eugen Frunză face parte, ca vîrstă, din generaţia mijlocie de poeţi ce activează astăzi în frontul nostru literar. Numele lui, alături de multe altele, rămîne strins legat de eforturile întreprinse în primii ani ai regimului democrat-popular pentru afirmarea realismului socialist în literatură, pentru o poezie agitatorică, menită să mobilizeze masele de oameni ai muncii la chemările partidului. E o perioadă — ciudat — deşi apropiată, încă puţin cercetată de istoricii literari. Greşeala ce se face ades e că se trece cu prea multă uşurinţă tocmai peste un atare moment hotărîtor în dezvoltarea poeziei şi prozei, deşi acolo se găsesc, în fond, rădăcinile succeselor beletristice de care ne bucurăm astăzi. De la *Zile slăvite* (1952), ca să luăm o culegere mai veche de versuri, unanim cunoscută, pînă la *Cupa cu garoafe* (1960), Eugen Frunză a cunoscut o interesantă evoluţie literară. Fără îndoială că vom găsi şi în prezentul volum, pe lîngă piese de valoare şi încercări mai puţin reuşite aşa cum puteam găsi şi atunci. Dar nu a descoperit nimeni pînă în momentul de faţă o formulă prin care progresul literar să poată fi exprimat în cifre şi procente. Cert este că scriitorul şi-a lărgit universul de imagini, sfera de preocupări poetice, cu fiecare volum apărut între timp.

Cupa cu garoafe este un volum de versuri închinat dragostei mature, dragostei dintre soţ şi soţie. Frumuseţea morală a omului nou se verifică tocmai prin trăinicia simţămintelor sale, prin răspunderea ce o simte pentru ceea ce ţine de frumos, cinste, adevăr. Omul contemporan — comunistul, este înainte de toate, omul unei înalte ţinute etice. Poate nu întîmplător la noi, tema dragostei statornice, dacă-i putem spune aşa, revine insistent în creaţia poeţilor; familia a căpătat în societatea socialistă un sens moral superior.

Principalele coordonate ale stihurilor din *Cupa cu garoafe* sînt optimismul vibrant, pasiunea viitorului, bucuria vieţii ce o trăim, fericirea de a-ţi dărui forţele pentru binele comun: *„De dor, iubito, vrei să-ţi spun? / Se zbate-n mine dor nebun: / O, de-am putea măcar un veac / Să mai trăim din cîte-mi plac, / Să n-avem timp de ţinţirim... / Şi să trăim... Şi să trăim... / Şi cîte-ncepem azi şi vrem / Cum cresc, pe rînd, să le vedem, / Cum rînd pe rînd, ca sori de foc, / Aevea fructele se coc... / Iar dac-o fi, într-un tîrziu, / S-ajungem pragul cenuşiu, / Să ne-nclinăm, bătrîni ostaşi, / Către livezi, către urmaşi... / Cum n-or fi lacrimi pe pămînt, / Să ne petreacă toţi rîzînd! / Şi roşu vin de stele plin, / Să tlarbă-n cupe de rubin". (De dor).*

Iubirea este integrată, aşadar, în ansamblul preocupărilor epocii, în contemporaneitate. Grijile, răspunderile cetăţeneşti nu slăbesc, ci, dimpotrivă, stimulează sentimentul iubirii, apropierea dintre soţ şi soţie:

„Mai de ciudă, mai în şagă, / Eu te cert adeseori: / — Iar te zbuciumi de cu zori / Şi-mi lipseşti o zi întreagă... / Tu bereta ţi-o aşezi / Şi din prag îţi rizi de mine: — Ţi-e urît? Rămîi cu bine! / Viu diseară să mă vezi..." (Şi-aşa trece, fără leac).

Cupa cu garoafe ne înfăţişează o poezie de dragoste senină, clară, fără false căutări, fără pseudo-chinuri şi jelanii. Culegerea întregeşte în chip pozitiv, precum spuneam la început, tematica poeziei lui Eugen Frunză, universul de preocupări creatoare al poetului.

Cînd un scriitor atinge maturitatea artistică, judecata critică nu mai poate fi reţinută de acea notă de îndreptăţită îngăduinţă ce o avem cînd comentăm volumul unui debutant. Acum, observaţiile se cer formulate riguros, subliniate; tocmai fiindcă avem de-a face cu un autor pe care îl preţuim, căruia îi cunoaştem forţele, puterea talentului şi ştim că, printr-o mai mare exigenţă faţă de cuvîntul scris, anumite lipsuri puteau fi evitate.

În *Cupa cu garoafe*, figurează şi suficiente poezii plate, epigonice, respirînd un aer „post eminescianist". Ele umbresc partea valoroasă, emoţionantă a volumului. Iată un exemplu: *„Ce m-aş face cu-atîta dor, / De n-ai fi tu lîngă mine? / De n-am bea din cupele pline / Vinul iubirii, scăpărător?... /" (Ce m-aş face)*, ori: *„De n-ar fi fost să ne găsim / Într-un amurg prea blînd, / Poate că n-aş iubi atît / Amurgul coborînd". (Poate că n-aş iubi atît).*

O atitudine mai severă din partea artistului faţă de lucrările destinate tiparului, se impune pe viitor; cu atît mai mult cu cît Eugen Frunză este un poet care şi-a cîştigat un binemeritat prestigiu în rîndurile cititorilor.

Un cuvînt bun trebuie spus despre prezentarea grafică a volumului şi despre ilustraţiile Tiei Peltz.

Alec Chelaru

Leonida Neamţu: „Cîntecul constelaţiei"

În urma unei lăudabile iniţiative de sprijinire a noilor talente, au apărut în ultimele luni, la E.S.P.L.A., în colecţia Luceafărul, cinci volume de versuri semnate de tinerii poeţi: Cezar Baltag, Ilie Constantin, Florin Mihai Petrescu, Nichita Stănescu, Leonida Neamţu şi două volume de proză de Ştefan Bănulescu şi Nicolae Velea. Acestor volume, şi mai ales celor de versuri, semnate de bucureşteni, critica literară le-a acordat o atenţie deosebită, subliniind elementele inedite, interesante, aduse de aceşti tineri scriitori în peisajul literaturii noastre contemporane. S-a discutat mult despre Cezar Baltag, Ilie Constantin şi Nichita Stănescu, neglijîndu-se însă o relaţie de anterioritate în sensul că era poate mai indicat, pentru critica literară, să pornească analiza cu Leonida Neamţu, dintre ei, cel dintîi prezent în coloanele presei, a cărui poezie, împreună cu a altora de la revista clujeană Steaua i-a influenţat, în mod vădit, pe cei trei tineri poeţi de la Bucureşti, atît în ceea ce priveşte elementele prozodice, cît şi în ceea ce priveşte orientarea tematică.

Leonida Neamţu, înscrîindu-se printre poeţii clujeni cei mai solicitaţi de problemele actualităţii, şi-a strîns producţia poetică a anilor de debut în volumul Cîntecul constelaţiei, însoţit de o prezentare datorată criticului Dumitru Micu.

Deşi volumul lui Leonida Neamţu, este cel mai izbutit dintre toate cele apărute în colecţia Luceafărul, ni se pare totuşi curioasă graba cu care secţia de poezie a Editurii de stat pentru literatură şi artă l-a publicat fără a lucra mai insistent cu autorul, în sensul întăririi legăturii cu actualitatea şi-al înlăturării slăbiciunilor prezente într-un fel sau altul şi în celelalte plachete ale colegilor săi. Grija pentru dezvoltarea rodnică a tinerelor talente incumbă o răspundere mare redactorilor şi criticilor literari; atitudinea lor trebuie să fie incompatibilă cu concesiile, cu graba, cu tonul apologetic, care constituie indiscutabil numai amăgitoare punţi de ceară pe drumul afirmării tinerilor înzestraţi şi nu un sprijin real şi tovărăşesc.

Sînt, fără îndoială, în volumul lui Leonida Neamţu suficiente poezii capabile să-i ateste talentul, efortul plastic, mai hotărît şi mai emoţionant, rolul revoluţionar al comunismului în istoria societăţii:

Ar fi rămas viaţa pustie, ca
leagănul fără copil,
Ca zarea fără cumpene de fîntîni
în şesul întins,
Ca primăvara fără stoluri şi flori, ca
un grai fără cuvinte de dragoste,
Luminile Comunei de nu s-ar fi
aprins.

Atîtea cîntece pe ghemul inimii ar
fi rămas înfăşurate,
Atîtea gînduri mari în somnul
uitării s-ar fi năruit
Şi nave s-ar fi scufundat pe marea
moartă a vieţii.
Luminile Comunei de n-ar fi
izbucnit.

Într-o mare măsură poezille închinate comunismului sînt declaraţii sincere, emoţionante, despre aderenţa organică, indestructibilă a poetului la Comună:

Cum e ciocîrlia a înălţimilor
proaspete
Şi pescăruşul al largului mării şi al
furtunii
Cum e rădăcina a gliei adînci
Întreaga mea forţă aparţine
Comunei,
Inima mea aparţine Comunei!
(Apartenenţă)

Din păcate, imaginile, formulate cam greoi şi inexpresiv aci, susţin mai puţin ideea. Căci forţa acestui tip de imagini, mult preferate de tînărul poet, stă într-o logică ireproşabilă, în adevărul profund, de netăgăduit, pe care-l exprimă. Tăietura unui astfel de vers o vrem tranşantă, revelatoare ca un aforism; ori tocmai aceasta lipseşte unor versuri de-ale sale. Versul „Cum e rădăcina a gliei adînci", de pildă, e lipsit de forţă artistică din pricina formulării neconvingătoare, rădăcinile neaparţinînd numai gliei adînci. Tînărul poet care, în general, scrie frumos şi ingrijit, se arată cîteodată neatent la cuvinte. Astfel, scrie „tăceţi pietre" expresie nefericită pe care o pune chiar în titlul unei poezii, închinată eroilor ceferişti de la Griviţa. Tăceţi pietre! e un îndemn cu desăvîrşire gratuit şi pleonastic; e ca şi cum ai spune, în plină zi, „luminează, soare..." sau „mori, mortule", „curgi, riule", etc. Pietrele tac de milenii, de unde şi expresia tăcere de piatră. Procedeul invers ar fi fost într-adevăr poetic şi şi-ar fi găsit o funcţie estetică în economia imaginii. Dar aşa...

Căci altceva e să înviţi să vorbească pietrele peste care s-a scurs sîngele ceferiştilor, peste care au trecut de atîtea ori paşii lor fermi sau legănaţi de gînduri, imprimînd pe faţa pietrelor, ca pe file de cronici, povestea amară şi eroică a ceferiştilor.

Această inadvertenţă care ar putea fi eliminată uşor nu îneacă, totuşi, sentimentul curat de adîncă pietate şi recunoştinţă pentru eroii Griviţei, care au dat „o lovitură a greului pumn feroviar / în fălcile capitalului!".

Poetul se apleacă emoţionat poate prea timid, cîteodată, asupra aspectelor vieţii actuale şi cîntă Drumul brigadierilor, Tunelul de aducţiune, Flacăra metanului, Munca minerului, Venirea constructorilor, ultima şarjă a topitorilor din schimbul de noapte: „Topitorii dau ultima şarjă
din schimbul de noapte.
Şi oboseala apasă ca un izvor
Ce umple căldări nevăzute
pe umeri.
Cuptoarele îşi deschid porţile roşii
ca nişte maci
Şi ochi atenţi măsoară-n cîntarul
privirilor
Fonta lichidă ce urlă ca o furtună-n
cătuşe.
Ochii atenţi, obosiţi de viltoarea
luminii
Disting în şuvoiul ce se revarsă
Acul fragil (sic!) de cusut din mîna
femeii
Şi locomotivele mari şuierînd,
Ce duc trenul vieţii spre mîine.

Mărturie, pentru această trăsătură a talentului său, ne stă, mai cu seamă, suita lirică şi chiar întregul ciclu intitulat În liniştea munţilor. Cîntul acesta e străbătut de o autentică vibraţie lirică, conţine poezii izbutite, în care se oglindesc frumuseţile patriei în imagini vizuale, cum sînt acelea din Studiu, Dimineaţa îngenunchiată pe deal..., Norii, suita lirică În liniştea munţilor sau Pictură vie, din care citîm două strofe pentru ilustrarea afirmaţiei:

Deasupra Prislopului, prin aerul
rarefiat
Trei păsări cu aripile albe, ca nişte
oglinzi scînteiază,
În timp ce munţii stau într-o mare,
Fierbinte încremenire de vară.
. . . . . .
Cele trei păsări poate s-au dus, din
ochi le-am pierdut
Şi din locul unde au dispărut
ca topite de soare,
Prin aerul rarefiat de deasupra
Prislopului
Parcă se cern, clătinîndu-se,
cîteva pene tremurătoare.

Dacă Leonida Neamţu are simţul picturalului în realizarea imaginii artistice, cîteodată lasă impresia că pe simţul muzical e mai puţin stăpîn, deşi versurile lui au pe alocuri o anume melodie interioară. Versul lui e uneori arid, alb dar mai ales cenuşiu şi lipsit de muzicalitatea pe care i-o dau poeziei virtuţile prozodiei clasice, folosită şi de el cu real succes în poezii ca Pe Solovan cireşii, Poate-ai zăpezii fluturi. Nu mai repetăm observaţii pe care le-am mai făcut în alte împrejurări în legătură cu raportul dintre tradiţie şi inovaţie, vrem numai să reamintim că adeseori în spatele aşa-zisei inovaţii se ascunde o anumită tendinţă spre faptul insignificat şi ispita spre superficialitate, pe care le întîlnim şi în volumul de faţă.

Una din problemele cele mai acute ale poeziei lui Leonida Neamţu este înclinaţia către visul vag, nedesluşit, trecerea superficială peste trăsăturile vieţii noi şi ancorarea într-o lume a viitorului, a Comunei, înfăţişată cel mai adesea idilic şi plat. Fireşte, un poet realist-socialist îşi imaginează viitorul comunist, dar aceasta conform cu legile obiective de dezvoltare a societăţii, aşa cum procedează magistral Mihai Beniuc, — ţinînd seama de realităţile prezentului, din care se dezvoltă firesc acest viitor. Saltul peste prezent poate duce la o viziune idilică a Comunei, la zugrăvirea ei într-o manieră puerilă. Într-o poezie, fără titlu, poetul se vede plutind pe fluviul timpului ca nautilul, de unde, zărind profilul altor decenii „bate sfios la porţile Comunei" şi iată ce vede:

Pămînt, cîmpie munţii visători,
Acelaşi riu pe sub păduri de zadă
Ce stihurilor mele uneori
Le-mprumutase ritmul de baladă.

Aceleaşi toate, cerul, cernoziomul
Oraşele mai mari bine-nţeles
— Mai liber, mîndru, mai ferice,
omul
Şi mai stăpîn pe sine mai ales.

Eludînd conflictele reale şi dramatismul creator al prezentului, tînărul poet pare a nu ţine seama de faptul că dintr-o idee utopică şi dintr-un vis utopic despre societatea viitoare, socialismul s-a transformat într-o teorie ştiinţifică şi revoluţionară. De aceea imaginea pe care şi-o face despre viitoarea Comună e exasperant de generală şi naivă. La nivelul pregătirii ştiinţifice şi ideologice de astăzi, un poet nu-şi poate reprezenta viitorul ca în tabloul lui Piter Breughel, în care se înfăţişa utopia sub forma unui acoperiş de turtă dulce, un purcel fript care aleargă cu furculiţa în coaste, un munte de găluşte şi oamenii tolăniţi, aşteptînd ca toate bunătăţile să le pice în gură. E prea puţin, în volumul tînărului poet, din freamătul vieţii de astăzi din perspectiva căreia ar putea întrezări contururi reale ale viitorului.

În versurile lui Leonida Neamţu, cuvîntul Comună revine stăruitor şi cu sensuri dintre cele mai variate, înţelegîndu-se prin el cînd Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, cînd societatea comunistă viitoare, cînd o fericire vagă, nedesluşită din ceţurile fanteziei. Generalul şi abstracţionismul bîntuie uneori şi versuri din plachetele semnate de Cezar Baltag, Ilie Constantin, Nichita Stănescu, scăzînd din eficacitatea realistă a creaţiei lor.

Valorificînd cu originalu-i entuziasm care-l caracterizează, versurile tînărului poet clujan ce „se impune în momentul de faţă ca o prezenţă certă în rîndul celor mai promiţătoare talente ivite în timpul din urmă", D. Micu atrage atenţia în prefaţa amintită asupra faptului că „O anumită tendinţă spre abstract, un fel de individualism, înclinaţia spre livresc, rezultate din încă insuficienta cunoaştere a realităţilor contemporane celor mai caracteristice, din atitudinea oarecum sfioasă a tînărului poet faţă de aceste realităţi, constituie piedici — ce ar putea deveni fatale, de nu vor fi sfărîmate — în calea ascendentă a lui Leonida Neamţu, spre o artă majoră a timpului nostru".

Între colegii săi de generaţie, cu toate scăderile semnalate, Leonida Neamţu pare cel mai matur şi poezii izbutite, unele excelente, ca: Peste o clipă gîrzile roşii pornesc, Steagul Comunei se-ndreaptă spre stele, ne reţin în mod deosebit atenţia, determinîndu-ne să salutăm în el un poet încă frămîntat de căutări, oscilînd între poezia robustă, realistă, accesibilă maselor de cititori şi între o versificaţie a vagului, alimentată adeseori numai din închipuire.

Efortul poetului de a se apropia tot mai mult de contemporaneitatea socialistă ne îndreptăţeşte să credem că se va sconta cu rezultate pozitive.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

SALUT REVISTEI „SECOLUL XX"

A apărut Secolul XX — **revistă lunară de literatură universală, editată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. O publicaţie menită să popularizeze cele mai valoroase creaţii literare ale lumii contemporane, să informeze publicul despre fenomenul literar actual în diferitele ţări, să prezinte studii monografice, informaţii, opinii exprimate de diverşi scriitori şi critici literari de pretutindeni constituie o necesitate în viaţa noastră culturală.** Secolul XX **răspunde acestei necesităţi, fiind un preţios ajutor dat criticii literare şi publicului cititor.**

Primul număr al revistei Secolul XX **cuprinde o mare varietate de preocupări. Sînt prezente, în paginile revistei, semnăturile unor scriitori străini cunoscuţi de cititorii din Republica Populară Romînă pentru contribuţia lor valoroasă la dezvoltarea literaturii progresiste mondiale. Înfilnim, de asemeni, numele multora dintre scriitorii noştri fruntaşi.**

Secolul XX **se înfăţişează cititorilor într-o frumoasă ţinută grafică, înscrîindu-se ca o nouă realizare de seamă a culturii noastre socialiste.**

„Luceafărul" urează revistei Secolul XX: **succes şi spor la muncă!**

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Dumitru CORBEA (redactor şef adjunct); Dan DEŞLIU (redactor şef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ŞTEFĂNESCU (redactor şef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (redactor şef adjunct).

LIMBĂ ŞI STIL

Un critic: D. CESEREANU (II)

În expresia **„cînd aceste elemente... se încorporează unui simplu context fără A AFECTA manifestările viabile ale unui mod poetic"...** (nr. 40) utilizarea termenului „a afecta" în loc de a fi, a constitui, e preţioasă şi producătoare de confuzii. A afecta înseamnă a modifica, a influenţa, a pretinde că, a atinge etc. Care este înţelesul preconizat de critic, e greu de stabilit.

Alt termen întrebuinţat pretenţios este verbul **a circumscrie. „Imaginile contrafăcute SE CIRCUMSCRIU la periferia acestei poezii"** (42). Să observăm pleonasmul „circumscriu la periferie" precum şi faptul că se putea spune simplu (şi nu simplist!) „se situiază". Altă dată **„...contemporaneitatea CIRCUMSCRIE teme poetice noi"...** (44) unde întrebuinţarea e de-a dreptul neavenită, întrucît nu-i vorba de ceva „periferic" ci dimpotrivă. Şi aici, se putea spune simplu „oferă, adaugă, propune".

Prin urmare există o utilizare abuzivă a unor termeni presupuşi „nobili" şi criticul nostru, deşi rareori, plăteşte şi el tribut acestui manierism.

Vorbeam despre îndrăzneala lui D. Cesereanu. El creează cuvinte noi. Aceasta este o funcţie a poporului dar şi a scriitorului, indiferent că se creează un cuvînt cu totul nou sau se dă alt înţeles unuia mai vechi. Gîndirea fiind nemijlocit legată de limbă, noţiunile inedite descoperite de gîndire nu se pot exprima decît în cuvinte noi sau în accepţii noi ale cuvintelor existente. Invenţiile verbale ale criticului nostru (uneori nu numai ale lui) nu sînt întotdeauna fericite. Astfel limba romînă nu va primi (probabil) adjectivul „obezit" din expresia **„vîrstele obezite de tradiţie"** (18) sau (în numărul 3) **„fals-simbolismul"** (de ce nu pseudosimbolismul, sau simplu: falsul simbolism?). Discutabile mai sînt **„eul dilematic"** (18) **„titanizarea"** (42) **„anton-pannesc"** (3) **„multitematic"** (11) **„urieşesc"** (11) **„biografism"** (18). Se putea spune „dilema arghezianâ" sau „a sufletului arghezian". „Titanizarea constructorului socialist" e interesantă ca noţiune estetică. Ea va trăi dacă fenomenul pe care-l defineşte (de altfel în mod fericit) va avea o importanţă în istoria viitoare a poeziei. Timpul va hotărî. **„Multitematic"** ni se pare inutil. Putem spune „tematică variată, bogată". De altfel criticul îl întrebuinţează greşit: „(cutare)... **nu survine numai în lirica filozofică ci şi aiurea, în activitatea multitematică a poeţilor".** S-ar părea că filozofia este una dintre temele mărunte ale poeziei. În realitate e vorba despre „activitatea de toate felurile a poeţilor". Deci „omnitematică", eventual. „Urieşesc" dublează inutil şi pe o linie neaoşistă neologismul acceptat în limbă „gigantic". Sensul dat de critic e mult mai obscur: **„întregul să se reverse URIEŞESC asupra părţii".** Nu-i vorba însă de „strivitor", „imens", ci de „prin nenumărate căi şi mijloace". Termenul devine astfel şi impropriu. „Anton-pannesc" e o invenţie (nu numaidecît a criticului nostru) în spiritul limbii (caragialesc, dantesc...) şi ea are şanse de supravieţuire. **„Biografism strîmt"**, ca expresie, pare pleonastic. „Biografism" cu sensul „tendinţa greşită a istoricilor literari de a identifica pe eroii operelor cu creatorii acestora" poate de asemenea subzista.

În dorinţa sa de a poseda un limbaj adecvat, criticul foloseşte barbarisme ca **„baladesc"** (3) **„pandant"** (39). Termenul „pandant", existent în limba noastră doar prin derivatul „pandantiv" (o anumită bijuterie), a dat mult de furcă celor care au vrut să se folosească de el. El are sensul de „element geamăn, nelipsit". La **„patosul revoluţionar — adăugăm ca un pandant specific, viaţa furtunos agitată a tinerilor"** etc. (39), zice criticul comiţînd mai multe erori dintr-o singură lovitură: pandantul n-ar putea fi altfel decît specific; nu pot fi mai multe pandante. În text „un pandant specific" poate lipsi, fără ca ideea să piardă ceva. De unde cea mai bună dovadă că utilizarea termenului este preţioasă, nefiind cerută de necesitatea gîndirii.

Ne închipuim că **„demolul"** (41) şi **„exultarea posibilităţilor"** (39) sînt urmări ale unor greşeli de tipar. Nu acelaşi lucru putem spune despre unele construcţii străine limbii noastre ca de pildă **„...care se REVENDICĂ ÎNTRE bunurile spirituale cele mai"** (20) **„comună LA toţi"** (39), mai corect, tuturor, **„un moment ALIAT prin problematica LA drama esenţială a poetului"** (18) exemple în care se recunoaşte influenţa limbii franceze.

Interesantă este încercarea criticului de a înlocui noţiunile „macrocosm" şi „microcosm" printr-un echivalent autohton „universul mare şi mic". **„Întuind cu scînteia geniului valori durabile în universul mare şi mic — ÎNTRE CARE licărea tacit un ideal de dreptate socială..."** (20) sau altădată **„susceptibil de a topi într-un fluid unic existenţa poetului cu universul mare şi mic"** (41). Personal, nu cred că noţiunile universale „macrocosm" şi „microcosm", încărcate cu o întreagă aură istorică, sînt atît de greu de înţeles (macrocefal, microcefal, sînt termeni care se învaţă în şcoală, iar mulţimea cuvintelor compuse cu micro, ajută la înţelegerea prefixului macro). Oricum, „universul mare şi mic" nu mi se pare o soluţie fericită, ea ducînd la dificultăţi de exprimare, ca în primul exemplu.

Ar mai fi de adăugat că termeni ca **sinestezie, homo duplex, estetica urîtului,** sau **a corespondenţelor,** ar necesita poate note de subsol cînd sînt întrebuinţate într-un săptămînal.

Deşi, după cum am arătat la început, D. Cesereanu este un abil mînuitor al limbii, totuşi o supraveghere şi mai atentă a exprimării ar scuti cu totul scrisul său de greşeli comune, ca de pildă **„mai continuă"** (44), **„anacronic vremii lui"** (39), **„răspunsul PROMPT la... a venit ABIA DUPĂ..."** (18)) **„...făcînd... o REABILITARE a poetului DIN LOCUL pe care i-l oferise critica veche"** (18). **„Amprente adînci"** (42), **„trebuiesc DESĂVÎRŞITE ALTE perspective"** (39) **„SĂ EXTINDEM asupra lor o privire de ANSAMBLU"** (39) etc.

Critica noastră tînără şi merituosul critic clujean D. Cesereanu trebuie să lupte pentru o expresie clară, oglindă a unei gîndiri juste, a cărei complexitate dialectică să nu ducă la preţiozităţi de limbaj, la ruperea contactului cu masele de cititori, ci dimpotrivă la educarea lor în spiritul idealului estetic marxist-leninist.

Al. I. Ştefănescu

Trei plachete pentru preşcolari

Avem azi posibilitatea de a ne ocupa de trei plachete destinate preşcolarilor. Preşcolar — deci copil care încă nu ştie să citească. Ficţiunea Tonitza şi-a propus să-i uşureze procesul asimilării alfabetului, imaginînd o metodă bună pentru copiii mici, dar şi pentru copiii bătrîni: alfabetul viu. Un număr de desene (animale, păsări, insecte, oameni) sînt reduse prin stilizare la cîte o literă, astfel încît „micul desenator ...va deprinde, mai mult în joacă, să deseneze învăţînd sau să înveţe alfabetul desenînd". Barbu Brezianu, care a descoperit uitatele desene ale lui Tonitza, a scris o istorioară ce înşoţeşte succesiunea literelor căutînd „să presare (în pagina de text) cît mai multe slove de acelaş fel cu litera de peste drum". Se reactualizează astfel un cunoscut joc al suprarealiştilor dar, de unde la suprarealişti avem de a face cu un simplu joc gratuit, înregistrăm azi cu satisfacţie o ingenioasă „metodă" de alfabetizare: urmărirea peripeţiilor lui „Arăpilă de la Apele Albastre", care se întîlneşte cu „Babiţa, băştinaşa bălţilor", cu „Carasul care cugeta cuminte", cu „Dudu dolofanul drumeţind domol" şi cu mulţi alţii, pentru a ajunge în cele din urmă la albina Xipi, căreia îi va aduce o alifie, căci biata albină îşi „scrîntise" aripa.

Precedat de caldele cuvinte ale lui Tudor Arghezi, „Desenul alfabetului viu" va bucura desigur mulţi copii. E un bun exemplu al strînsei legături dintre text şi ilustraţie, care trebuie să caracterizeze unul dintre sectoarele acestui gen de literatură. O singură sugestie: simţim, sînt sigur, satisfacţii sporite surprinzînd scriitorul servindu-se şi mai sîrguincios de „sarea specifică stilului snoavelor de soiul studiat". Un bun cuvînt pentru eforturile editurii, care a iniţiat tipărirea în roşu a literelor ce se cereau subliniate, contribuind astfel la valoarea educativă a lucrării.

„O idee de Herta Wilk prelucrată în romîneşte de Mioara Cremene" este — veţi recunoaşte — un nume de autor cam neobişnuit. Cu atît mai mult cu cît Herta Wilk nu e autoarea desenelor plachetei. Soarele şi omuleţii de zăpadă, aşa cum am crezut în primul moment, ci Clelia Ottone, al cărei nume figurează doar pe spatele ultimei coperte (deşi e autoarea unor foarte frumoase ilustraţii, care contribuie în chip hotărît la reuşita plachetei). Sublinierea acestei... anomalii nu tinde la subestimarea textului Mioarei Cremene. Povestirea ei înfăţişează cu gingăşie peripeţiile celor cinci oameni de zăpadă porniţi să roage soarele „să nu mai vină" pentru a nu-i topi, dar care îl cheamă, dimpotrivă, pînă la urmă, atunci cînd află că toate vieţuitoarele au nevoie de căldura lui. Citindu-li-se această scurtă povestire, copiii vor înţelege nu numai „rostul" soarelui, ci şi noblefea sacrificiului liber consimţit. Apare de aceea regretabil faptul că ultima ilustraţie înfăţişează tocmai momentul jalnic al topirii simpaticilor oameni de zăpadă, moment peste care textul trece în mod fericit, menţionînd doar că se preschimbaseră în cinci ghiocei, care „nu păreau trişti. Şi sunau veseli din clopoţel: A venit primăvara!". Atragem atenţia asupra acestei inadvertenţe, nu pentru că ar fi vorba numai de o nepotrivire între text şi ilustraţie — lucru ori cum regretabil deoarece copiii citesc ilustraţiile şi, pentru a mai da un exemplu, vor căuta zadarnic „pipa groasă" pe care textul o menţionează în „gura de cărbune" a unuia dintre personaje — ci pentru că ilustrarea unui asemenea moment „tragic" — (căci tragic fără ghilimele apare el copilului) reprezintă un act nu tocmai pedagogic.

Cărticica lui Mircea Mohor, „Poveste despre zi şi noapte" îşi propune şi ea să-i familiarizeze pe copii cu „rosturile" soarelui şi cu felul în care trăsnetul poate fi făcut inofensiv. Reluînd povestea lui Chanteclair, care crede că face să răsară — prin cîntecul lui — soarele, autorul elimină implicaţiile tragice ale piesei lui Rostand şi se rezumă la explicarea sumară a sistemului solar, ironizînd totodată diferitele interpretări mistice ale creaţiei (pentru cocoş „Măreaţa Cotcodac" a făcut lumea „spre desfătarea neamului păsăresc", în vreme ce iepurele consideră că lumea e făcută de un iepure. Utilitatea unei asemenea lucrări nu mai trebuie subliniată. Din păcate, iepurele care-şi construieşte o antenă pentru a asculta ora copiilor, ciocîrlia astronoamă al cărei cuib e plin de „Instrumente ciudate, hărţi cereşti şi cărţi pline de tot soiul de schiţe şi calcule" etc. nu pot intra cum se cuvine într-o asemenea povestire decît pe poarta umorului, iar autorul nostru le ia cam prea în serios. O povestire de acest fel nu poate fi scrisă, firească, decît în limba vorbită, în care intră şi unele neologisme, dar tocmai de aceea se cere o deosebită atenţie pentru a nu aluneca în banalitate şi falsă degajare (rîndunica se întreabă: „Cum să procedez?") sau în vulgaritate (cocoşului „îi transpirase creasta"). În sfîrşit, o problemă care ar merita o mai amplă cercetare, dar asupra căreia nu putem stărui acum, e cea a limitelor şi justificării „fantasticului tehnic", pentru a-l numi într-un fel. Că ciocîrlia e astronoamă putem înţelege, legătura ciocîrlie-soare fiind intrată în folclor şi pornind de la o observaţie elementară. Îmbrăcarea animalelor în costum uman e acceptată de cînd se admite că ele vorbesc, iar coteţele prevăzute cu calorifer şi luminâ sînt o realitate. Mărturisesc totuşi că „ceasurile brăţară pe care (orătăniile) le purtau legate la piciorul stîng" constituie o inovaţie, mi se pare, nefericită. Dacă ar fi vorba despre cocoş, treacă-meargă; cocoşul arată ora. Dar găinile „ratele ş.a.m.d.? Şi totul prezentat destul de „serios"...

Vladimir Colin

Ion Bănuță

ALTER EGO

Vladimir e fiul Radei.
Numele l-am născocit
și-l voi însemna prin vreme
cu-n creion de antracit.

Iar de s-o ntîmpla vreodată
eu cu el să mă confund
nu-i decît o întîmplare
în amestecul rotund.

Să nu-mi judecați eroul
într-un fel medieval
ori să-l ponegriți în lipsă
cînd beți vinul din pocal.

Cînd voi plăsmui poemul,
am să-i vin într-ajutor.
De-am să-l cert cu vorbă aspră
cer iertare tuturor.

DESPĂRȚIREA

Izgonit de negrul vînt,
de icoane și pămînt,
trecui Argeșul pe val, –
răsfirat din mal în mal –
peste jale și iubiri.

– „Unde? Unde? Vladimir!
Eu sînt vîntul. Tu să-mi spui
decе-i gîndul tău tehui
și la masa nimănui
Unde ai pornit băiete?"
– „Nici nu știu... M-a prins o sete
Și mi e inima Sahară!"
(Vorba curge-ncet și rară)

– „Vîntule! Sînt gol, furat,
și de visuri și de sat,
și de grîu și de cicoare
și de lună și de soare
și un gînd ca-ntr-un sicriu
geme îngropat de viu.

Uite-l: s-a lăsat pe brînci
printre brazdele adînci.
A sărit pe-un fir de grîu.
Pe sub cer se spală-n rîu.
Dă o fugă pîn'la moară,
la salcîmi, la sălcioară,
pe la rude și vecini,
la porumbe-n mărăcini.
și se lasă la „Hotar"
prin arinii de amar.
Se lipește apoi cu ură
de conac la curmătură.

Un copil e, dar nu plînge.
Vreau din amintiri a-l stînge
Numai mîinile nătînge
îmi rămîn ciudate-n aer.

Era joacă? Era vaier?
Firul gîndului l-am rupt.

Trenu aleargă ne-ntrerupt,
zăngănind din roți, din șine.

Și-am plecat, la drum, cu mine.

BUCUREȘTI, 1929

După mersul lin, tihnit,
trenul negru a icnit
s-a gemut.
Cerul slut
sfîrecat părea de gară.
Lumea rostogol afară
luneca în val pe scară.

Am rămas buimac pe-o treaptă.
Nimeni pe peron m așteaptă.
Și tot nimeni mă petrece.
Ceru-i jos
și gara-i rece.

Lîngă ca orașu-ntins.
Lacrimi albe s au prelins
pe obraji ca pe-o fereastră.
Asta-i Capitala noastră :
Pe maidane, în văzduh, pe chei,
pe Victoria, în Grand, în Tei,
și pe Griviță în sus...

Soarele, către apus,
aducea-nserare
și ntunericul, – ca uns –
într-o cîrciumă-a pătruns
unde plîng pahare.

În orașul strîmb și năucit ,
Vladimir s-a strîns, s-a răsucit
și cu gîndurile grele
adormi sub vînt și stele.

POARTA

Zorii roșii dau năvală
peste oraș, în Cuțarida.
Vladimir le strînse-n gene
ca opaițul fîrîia.

Soarele se urcă-n slavă.
Stelele s-au dus. Sînt moarte
S au pierdut în bolta albă
și călătoresc departe.

A privit spre cer băiatul, –
mersul stelelor îl știe –
Dar o stea-i rămîne-n minte,
arde-n el ca o făclie.

Viitor se cheamă? Viață?
Steaua lui nu și-o cunoaște.
E ca un pojar lăuntric,
un incendiu ce se naște.

Unde i drumul? Cum să meargă?
Cum să treacă Marea-Moartă?
Taie-n față Cefereul.
. . . . . .

Am bătut sfios la poartă.
Gestul, răvășit în aer,
a sunat ca-ntr o cetate.
A ieșit un turc afară.
...Am murit pe jumătate.

Un Ali, tusind în barbă, –
devenit străjerul porții.
.. Așteptam să se repeadă
cu o spadă grea a morții.

Dar el trase poarta-n lături
Grivița. Deschis e drumul.
Văd în fund uzina vie.
Cerul îi sărută fumul.

STATORNICIRE

Prin Griviță cutreieră zănatic,
E-n toate, totuși, trist și singuratic.
În noaptea neagră gîndurile zboară:
o sanie fugind ușoară.

Dar n are unde, peste tot zăbrele,
sub cerul searbăd, despuiat de stele
Și Griviță-i la post, – o lume-ntreag
...Și Vladimir începe să-nțeleagă:

Cu inima fierbinte, mută, bravă,
într o găoace surdă și bolnavă,
se naște lumea lui ce încă nu e
din timpul care fierbe, care suie.

Atîția oameni cată cu migală
un ev de aur, strîns pe-o nicovală.
Cu visele de piatră și de rouă
Vladimir intră în Cetatea nouă.

„Bagajul" nu-l putu lăsa la poartă.
De-al inimii cercel, de ascunsa-i toartă,
l-a prins ușor ca nimeni să nu-l vadă
să-l prade n București vr-un hoț de stradă

Îl păstra ca un avar,
casa i-a spoia cu var
să rămîie tot curat
cum a fost la el în sat.

Ascultînd de gîndul lui
scoase vîntul de pe grui,
adunat de pe răzor
spumegos și-ascultător.

Scoase-un cînt buiac de zori
și-l urmară, în culori,
flori de glastră și de cîmp.

Vru și boziul cel strîmb
să mi se strecoare n rînd!
Dar cu ura, – dedesubt –
Boziul cel strîmb l-am rupt

– „O! Pe urmă descărcai
spicele cu păr bălai
pulberea din vatra mea
pipirigul din vîlcea.

Doamne! Toate le dădui,
satul, gîndul amărui...

Mă uitai în golul sac.
Sînt bogat? Ori mai sărac?

Din dîrzenie și chin,
printre ziduri și vecini,
îmi crescură rădăcini.

PRIVIND A GRIVIȚEI ICOANĂ

Privind a Griviței icoană
te pierzi ca-n adîncimi de lacuri
și afli rădăcini de veacuri
pe arca vremilor ivite,
hrănite de dureri cumplite.

Lărgimile sînt fără zare
și strălucirea – aur, soare
iar grivițeanu-ncet te fură
cu omenie și căldură
și cu-n buchet tăcut de vise
ca o poiană de narcise.

Cazangeria e o migală
a vrunui domn cu țeasta goală
cu inima cleștar de gheață
ce-nșiră țurțurii pe ață
Iar fierăria-i prinsă-n horă
cu iadul frate, – ca o bună sară –
întinde ghearele prin fum și ceață,
și omu-i numa' o firavă ață
pe-o pînză într-o sumbră stilizare
că sufletului rupt i se năzare
c-ar trebui să plece, să nu zacă,
în carapacea tristă și săracă.

Și „Avemeul"*) stă mai gol afară
decît statuile în ploaia rară.
Februarie, cu dinți de ger și gheață,
îi prinde pe-avemiști de trup, de față,
uneltele de fier ca jarul mușcă
din omul răstignit aici, sub cer, ca-n cușcă.

Pe cîmpul de mizerie s-arată
și domni subțiri cu față pomadată
făcîndu ne un fel ciudat de-onoare
ca lupii.. turmelor de căprioare.

Pe noi pămîntul Griviței ne ține
cu toate cupele de ură pline.

*) *Avemeul: Atelierele vagoane marfă unde lucrau sub cerul liber o mie de ceferiști.*

DESPRE ADMINISTRAȚIE

Prin „Administrație" să înțelegi:
clădiri, funcționari, hîrtii și legi,
și-n sînul ei pistoale, goarne, pușți,
poliție, și domni obezi, înguști.

„Administrația" ce-o pomenesc
avea un cap rotund și gol, domnesc,
puterea-i nimeni nu putea s-o-nchege
coroana ce-o purta era de rege.

Un rege în țiței, altu-n cărbuni,
un altul peste-un cer de gărgăuni,
și Vidrighin*), – un rege clandestin –
pe Grivița de foame și de chin.

*) *Director general C.F.R. în februarie 1933.*

DESPRE CAZANGERIE

Prin „cazangerie", să-nțelegi
o lume care sfarmă strîmbe legi.

„Cazangeria"-i doar un coltișor
din Grivița, – un fel de coridor –
unde durerea parcă-i adunată
să protesteze pentru țara toată.

Într-un februarie de moarte și de ger, –
pe-un timp tăiat de gloanțe și de fier –
„Administrația" porni s-arate
cum poate să te-nvingă, „Libertate".

Cu ura-n ochi și fără de cortină
cu masca jos și cu minia plină,
cazangerii, uzine-ateliere
rupînd din vălul de tăcere
au dat pe față marea lor putere.

NENEA BARBU

Nenea Barbu e-o comoară,
o vioară,
cu-n arcuș
de lăcătuș.

Și arcușul nici nu-l vezi
cum se ascunde sub zăpezi
ori sub fum de lemn puțin
fără pîine fără vin
ori pe străzile pustii
unde vin copoi tîrzii
la Bortoasa*), sau Chibrit...
Un arcuș, un ciripit.
Și în cîntul lui ales
este-un drum, și-un înțeles.

*) *În 1933, cîrciumă, vizavi de Atelierele C.F.R. Grivița.*

CÎNTECUL BARBULUI, LĂCĂTUȘULUI

– „Lăcătuș sînt, Vladimire,
Nu te mire
ce-am să-ți spui.
Lăcătuș. Tu ești un pui.
Aripi ai să zbori
pîn'la nori,
nestemate să culegi
pentru ani întregi, –
dar să știi ce se petrece
de la rob pînă la rege.

– „Nene Barbu! Vreau să știu
ce-i cu dorul meu cel viu?
Ce-i cu setea ce mă paște?
Focul ce aici se naște,
vreau ca tine să-l aprind
să-l aflț și să-l întind."

– „Grivița e boltă-albastră.
Grivița-i frumoasa noastră,
e un cîntec ne-ntrerupt
pentru care, Vlade, lupt.
Noi ne-am cununat cu ea,
n-are pîine, nici mureș
numai domnii-i pun căpestre
ca să-i ție loc de zestre.

Asta-i Grivița bătrînă
urgisită, dar stăpînă
O bat vînturi, o bat ploi,
fiii ei, – flăminzi și goi –

Ea ni-i soră și ni-i mamă,
și la masă de ne cheamă
bem necazuri, bucurii.
Spune-mi Vladimire, vii?
– „Nene Barbu al tău cînt
parcă vine din pămînt
din pădure și din flori
și-i curat ca roua-n zori,

Și de spus eu n-am nimic
la-mă rob și ucenic
că robia ta mi-e dragă
ea mă leagă și dezleagă
din sărac deviu bogat,
chiar în zdrențe îmbrăcat.

DESPRE PÎINE

Lună, lună nouă, taie pîinea-n două
și ne dă și nouă
CÎNTEC POPULAR

Vladimire! Vladimire!
Despre domni și stăpînire,
despre pîine și tocmeală
despre bunuri și-mpărțeală
astăzi am să-ți spui
dragul meu vătui.

Pîinea, – ce se află-n țară –
mai de grîu, mai de negară,
se adună cu armata, –
la-mpărțeală alta-i plata –
Nu se face după muncă,
ci se face la poruncă.
Ei care hrănesc desfriul
au doar pîine albă, griul,
iar noi pîinea de negară,
pîine neagră și amară.

Ei nu taie pîinea-n două
precum rogi o lună nouă

(Fragmente din „Grivița eroică")

Jumătate, jumătate,
după om, după dreptate
Ei au pîinea lumii toată
Ce rămîne pentru gloată?
Numai negre fărîmituri,
foame pentru-atîtea guri.

Noi la muncă sîntem hamei,
Ei cu Foamea drepți și domni.
Ne-o împart la fiecare
De-i bucată mică, mare,
ne-o aruncă după gît,
să ne ție de urît.
Doamna Foame de-o poftești,
cică, nu îmbătrînești
– fiindcă Doamna i com pripită –
cu tine de-a mărită
de pe lume te petrece,
și te așterne-n huma rece.

Fără grîu și spice verzi
gustul pîinii ai să-l pierzi.

Asta-i Foamea! Tipic Foame.
Parc-ar fi la ea în școală.

Grivița e noul mire
doldora de vis și pîine

DESPRE CURBELE DE SACRIFICIU

Curbele de sacrificiu sînt
scăzămînt
și mormînt
inventat
de stat.
În februarie treizeci și unul
cu hlamidă de polei
curbele cu ochi de viel
și culoare de pămînt
ascunzîndu-se de frig,
au intrat pe poarta Dicău.
Nu veniră în zadar
ciugulind din solar,
ciugulind în ocol,
de rămase plicul gol,
și oricît ai fi de vraci
cu el nu poți să te-mbraci
nici măcar nu face poame
și nu ține nici de foame
că-i un plic
cu nimic.

CÎNTECUL CIOCANULUI

Zbor cu gîndul. Timpu-l treier.
Vara trag la vărul greier.
– „Cîntă-mi verel Mult îmi place
Pune-ți fracul! Pune-l, drace!"
El fudul ca nunul mare
mai de grîu mai de răcoare
frumusețea o slăvește
așa – pe lăutărește.

Iarna cît ar fi de mută
mai ascult o alăută
primăvara o cintează,
care dă într-una teză
răvășită-ntr-un alun,
cîntecul să-i fie bun.

Dar nu-l cînt în lume, nu-i
precum e-al ciocanului
Gîndule nu da năvală!
Îl auzi? Pe nicovală
el își bate tactul lui.
Cîntec ca acesta nu-i.

Și nu bate-n nicovală
ci în bestia de smoală,
și nu bate în aramă
ci-n a lumii panoramă,
bate-ntr-una, bate-n toate,
în alămuri și-n palate,
bate-n fier, în mucigaiuri,
doar un grai în mii de graiuri.

Cîntecul nebun răsună,
e o mare în furtună,
și nu-i cînt pe lume, nu-i,
precum e-al ciocanului,

Cîntec aspru, neumblat,
pe la fețe de-mpărat
pe la domni și pe la uși.
Numai robi și lăcătuși
să-l asculte au urechi.
Cîntecul e nou și vechi
și din piepturi a zbucnit

și-a lovit
în lămpoane
de vagoane,
din ciocane.

Unde-s cînt pe lume, nu-i
precum e-al ciocanului.
Montatorii și fierarii
ciocănarii
toți gărarii
cazangiii, lăcătușii,
au desprins arama ușii.

Dată-n lături, descuiată
a rămas în loc mirată
și la greve
tot aieve
parcă cere
prin tăcere
un sfîrșit
pentru durere.

O PUTERE NOUĂ

15 februarie 1933

Zece strungul, nicovala,
În mașini se mută boala,
baba neagră și dalacul,
de n-ai unde pune acul.
(Cimilir de fiare vechi
fără glas, fără urechi),
Sîntele cumplit lingoarea
ruginește pluzaloarea.

Toate-s reci și moarte toate,
Bruște-s încrucișate,
și curelele se tem
și gem
înecate
că-s pîrjolile stricate.

Totul pare-ncremenit,
O putere veche a fugit.
Montorul lîngă ea, cumplit o paște.

O putere nouă-aici se naște

GREVA

Grivița nu-și dezbrăcase haina nopții de ghiață!
Din catastiful vremii fugise cuvîntul: Viață!
Prinse-o pumni creșteau :
ura, răzvrătirea, semețele.

Ne fura dușmanul:
pîinea, tinerețea, dimineața!

Noaptea treceau de miez.
Cîntau, a ziuă, cocoșii.
Țîșneau peste lume
zăvoritele zori regii.

O pădure de mîini,
noduroase, arzînd, tari
își trimitea mîlia gestă răi
vestitoare de timpuri mari.

: : : : : : : : : : :
O baionetă, cu permis de la Stat,
își aflase teaca
într-un piept înflăcărat.

Sîngele suise pe zidurile roșii
pînă la glezne.
Bulmacă, se mîncau slugile,
pazmanii odioilor bezne.

– „Ce tari sînt comuniștii!
Cum merg hotărît, îndrăzneți!
(Și se umpleau de spaimă
străjuitorii-se prin cețî).
: : : : : : : : : : :

Sîrmă nichelator
ca un palmier se îndoise.
Îl pocnăseră o mină de gloanțe.Și
Intrate în casa lui de vise.
Lîngă uzină, – o grămadă de lăcătuși –
se răciseră, căzuți la intrare.
Baricade la uși!
Alții s-au prins cu unghiile,
de ziduri, de cărămizi.
Un căpitan decretă sobru și grav :
– „Periculoși indivizi!"

Montatori, cazangii, cu sîngele-n rotocoale
au fost șterși din vechile controale,

Numele absente după nunta roșie,
șile în șir,
le-a tot însemnat portarul
cu linii albe și strîmbe de tibișir.

Cu aur, vin, zaiafet,
domnii au încheiat socoteala.
Recoltaseră gras.
405. Precis. Concret.
Lumea, cartierul, așteptau răspuns,
cu teamă, nerăbdare, sete.
A fost scris pe poarta roșie,
Și-n negrele gazete:
– „Nici un mort. Șapte răniți...
Restul, fugiți în Soviete!"

Dar n-au putut să știe călăii
ce pomi s-au fost sădit, în Grivița.
Ce pomi s-au fost sădit!
Cum creșteau de repede,
cum se înmulțeau, și rodeau: înmiit.

Seva, seva roșie,
urca în toți vilvătaie,
Se înșirau miile, în linie,
pentru marea bătaie.
Greva trecea, peste munți, peste ape, în spume.
Pe aripi de vînt,
lupta Griviței trecea, departe, în lume.

Desene de IULIAN OLARIU

Gheorghe TOMOZEI

POEM DESPRE CUBA

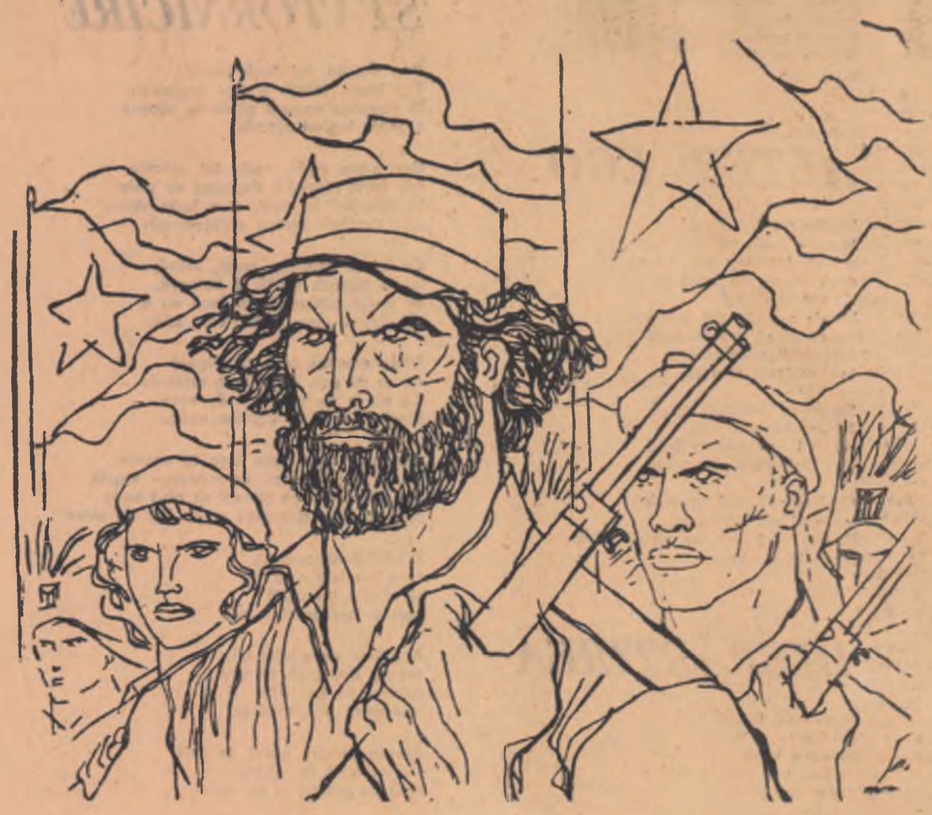

Noapte fierbinte

Noapte fierbinte-a zăpezii, noapte a iernii tîrzii,
mă bintuie albele, fantastele tale explozii
și trupul meu țîșnește sălbatic, în vijelii,
ca un crucișător pe care s-au răsculat matrozii...
E tînăr oțelul corăbiei, tinere punțile,
ancora coclită își leapădă algele
și — nezărite — își apropie fruntile
fosforescente, catargele!
Oră fierbinte-a zăpezii, a iubirilor oră,
mă zvîrcolesc în apele tale. Prin nouri
de spumă,
peste ocean, — gigantică frunză sonoră, —
du-mă...

Regăsirea Atlantidei

Pămînt amar, lut împietrit sub soare.
liniște dulce, liniște lichidă,
mi-apari prin valurile-amăgitoare.
Te regăsesc, pierdută Atlantidă...

Cetățile pe care le visam,
cu trepte zgîriate de furtună,
se-nalță iar în fiecare ram
în care suie razele de lună.

Poate că nici n-ai fost. Răsai, prin nea
arzînd, ca o fereastră troienită
pe care-am scris — copil — cu-n colț de stea :
Ai să-mi apari, pierdută Atlantidă ?

Corăbii către tine de-am trimis,
din zece, una să te știe doară,
s-au năruit și mă dureau și-n vis
catargele ce începeau să moară...

Acum te știu, nu vreau să te scufunzi
ne aruncăm în marea nesfîrșită,
te sprijinim pe umerii rotunzi
ai tinereții noastre, Atlantidă !

Dans

(Ritm de tobe)

Toba nu știe să rîdă,
ca un pintec alb, de stea.
Cuba da !

Poate-n lut să se aplece
trupul ce, înfrînt, căzu
Cuba nu !

Frunza nu știe să cînte,
tresărind, sub giulgi de nea.
Cuba da !

Poate să se stingă pleoapa
ce de lacrimi se umplu.
Cuba nu !

Țărmul nu știe să-nfrunte
aripa furtunii, grea.
Cuba da !

Cu-
ba
da !

Un aisberg de zahăr

O legendă prăfuită... Miami... Un bar
cu aerul sfîșiat de lichide oglinzi.
Un domn
își pune în ceașca de cafea
o bucățică de zahăr.
Atît...
Bucățica de zahăr e însăși Cuba...
Cuba ?

Da. Și dacă privești cubul alb,
vezi, printr-al cristalelor tremur,
plantații de trestie,
foame,
clădirile băncilor (de granit)
cu nervi drăcești, de neon,
țopăind pe acoperișuri
și lămpile ca niște fructe putrede
din ferestrele bordelurilor.

Cuba. Un cub de zahăr.

Într-o bună zi, cubul alb explodează
în vreme ce e cufundat în ceașcă,
un fum amar, de trestii arzînd, umple văzduhul,
și pe țărmuri ude
tropăie picioare desculțe

Cuba e azi un munte de ghiață
un înfricoșător aisberg de zahăr
de care se frîng
vrăjmașele nave.

La seamă,
amy !

Dans

(Ritmul Oceanului)

Nave dușmane, legănîndu-și auritele
stîrvuri —
își întind spre grădinile Cubei, coclitele
vîrfuri.

Chiote-nalță ca tîrfele-n veștede
baruri,
dar le așteaptă cu pleoape de lespede,
faruri.

Faruri pe țărmul cuban : Pumni arzători
scăpărînd
prin ceți.
Roșii flăcări răzbunătoare. Ghiare de vînt.
Săgeți !

Neînfricată, în calea dușmanului,
chiar dacă păsări negre îi trec pe deasupra,
fierbinte, în lumina oceanului,
înaintează, către victorie, Cuba !

ianuarie 1960

Pădurile

Ca niște îndrăgostiți, sub lună,
în părul cărora își pică frunza
străvechii arbori,
azi, vă ridicați
purtînd în voi, pădurile sonore...
Fiecare izvor în care vă muiați buzele,
se preface în fluviu,
atinși de voi,
stîlpii colibei
devin grinzi de corabie.
Trestiile de aur
cu care sfîrtecați foamea
sînt cosmice antene
în care se adună voci
din viitor.

Vă iubesc „bătrînilor" de treizeci de ani,
bărboșilor —
și vă îmbrățișez
și las mîinile mele să vă înlănțuie
ca două benzi de cartușe.

Fiți siguri : aceste cartușe nu-și greșesc ținta !

Cuba !
Numele tău ni se apropie de aur
și ne încălzește sîngele.
Cuba !
O, aceste sunete seamănă cu pocnetul sublim
al nucilor de cocos, în cădere,
aceste sunete-s gemene cu plescăitul oceanului,
cu tremurul buzelor,
înaintea sărutului ;
aceste sunete amintesc
de nopțile primăverii, electrice,
cînd cade zăngănind, dintre stele,
creanga vie a fulgerului...

Rar

Părinți ai zahărului,
trupurile voastre par
arbori de sare,
iar rîsul pe buzele voastre
e încă rar —
ca o creangă albă de liliac
în februare...

Pămînt înflorit

Fiecare lespede stearpă
va înflori ca un pămînt fertil.
Așa sînt lespezile peste care a trecut Poporul :
piepturi tatuate de fulgere,
pietre kilometrice în drumul spre stele.
Așa e pădurea prin care trece Poporul :
o explozie de sevă — frunzele,
un drapel — penetul fiecărei păsări !

Glasuri

Da, se poate — au spus bărboșii —
yankeii pot fi înfrînți.
Chinuitorii poporului pot fi înfrînți
și poate fi înfrîntă resemnarea
cu aripi gelatinoase,
pot fi rupte vertebrele de fier
ale scării care duce-n mansardă,
în fumul sterpei tristeți
și al revoltei oarbe.
Inima fiecăruia din noi a început să bată
ca un clopot de grîu,
de iarbă, de pîine,
ca un clopot de zahăr,
vibrînd peste lume.
Cei dintîi a fost Fidel.
Fidel (adică noi).
Au căzut mulți
Am căzut mulți.
Eram săraci.
Azvîrleam cămașa zdrențuită
și îmbrăcam cămașa prietenului ucis,
ciuruită de gloanțe.
Ni se părea că intrăm într-o casă de prieteni,
dar e casă cu ferestre sparte
și cu ceasornicul oprit...
Eram flămînzi
și învățam să scriem scrisorile de dragoste
ca îndîrjirea cu care învățam
tragerea la țintă.
Noaptea,
în Sierra Maestra
adormeam lîngă focuri
și mîinile mari și negre adormeau și ele
dar nu, nu cu totul,
fiindcă tresăreau, adesea,
neliniștite...
Ca niște soldați care sar din tranșee
și se aliniază, într-o clipă, în front,
degetele erau gata
să se strîngă pumn,
și să vegheze !

Litoralul în cele trei anotimpuri

Dimitrie Stelaru

Construim hidrocentrale, cetăți siderurgice cu blumînguri și cuptoare de faimă universală ; ne-am spălat fața și gîndurile de funinginea trecutului și luptăm pentru fericirea omului muncitor ; orașe noi apar în harta țării; pe unde ierburile uscate și tufele de mărăcini își întindeau inutilitatea, tractoarele au adus desțelenirea. Altă naștere, altă înviorare neîntîlnită în istorie.

Litoralul în cele trei anotimpuri

Vreau să scriu un reportaj despre orașul-port, despre litoralul care trei anotimpuri e uitat. Mi-e dor de marea primenită de curenți reci și de stelele de platină, confidentele ei.

Bine, mi-e dor, inima îmi dă brînci — ei și ? Ce rost are să vorbesc despre litoral în decembrie ? mă întrebați. Nu vă răspund, vă iau cu mine în acceleratul care pleacă de pe linia unsprezece din gara de nord la ora 17,55, direcția Constanța. Sînt reporter, dar inima o ia înainte, ea e vinovată de florile imagiste. Acum 8 ani, cînd veniserm la mare tot pentru un reportaj, încă stăruiau în jurul Sfatului Popular zdrențele zidurilor barului „Alcazar" și coloratura leproasă a etajelor cu rufeni împotmoliți — da, reporterul de atunci e acum altul : nedumeritul. Altă dată, cînd se clădea un edificiu, o baie comunală, o vespasiană, toată urbea comenta — era eveniment. Azi, uriașele blocuri înălțate pentru muncitori au devenit obișnuință, pentru că tot ce fac ei, al lor e și nou a pătruns în conștiința lor ca o necesitate.

— Cînd ajungem la Constanța ? aud voci.

Îndată. Am trecut de Palas. O să descindem în gara mică, afumată, ridicată de compania engleză „Danube and Black Sea Co. Limited", care aduna sudoarea și grîul pălmașilor în burțile vagoanelor și vapoarelor — așa mi-am zis. Dar trenul oprește într-o grădină de lumini, sub aripile unei păsări născocite de civilizație — amestec de fier, sticlă, tumult și beton — altă gară.

Reprezentanta unu a orașului e gara. Spune tot : dacă e mohorîtă, pustie, cu două felinare bolnave la „intrare" și „ieșire" să știți că și localitatea e așișderea — și nu-ți rămîne altceva de făcut decît să iei primul tren îndărăt. Ei, ce ziceți ? Ne întoarcem ?

— Cum ? Imposibil. Cată-ți de treabă ! spui dumneata îndărătnicul dinainte.

Fără să vrei pașii te duc spre clădirea transparentă din mijloc. Ai impresia că pătrunzi într-un tărîm de basm, dar șuierul locomotivelor, călătorii, treptele din interior și clocotul ăsta intens, te aduc la realitate.

— E gara noastră. Ne place utilul frumos, spun parcă ochii constănțenilor.

Și zîmbesc poftindu-te mai departe pe bulevardul larg al gării, scăldat în luminozități fluorescente, împînzit de troleibuze și taxiuri, printre siluetele blocurilor răsărite în vara asta ca din pămînt.

— Spre partea țărmului erau înainte, bătrîne și putrede căsuțe, dărîmături ; semănau a cuști de sălbăticiuni, nu a locuințe omenești. În locul lor de-a lungul țărmului sînt proiectate cincisprezece blocuri moderne, parcuri. Le începem în primăvară.

E altă naștere.

Un port în port

Dimineață albă de vată. Ar trebui să înoți prin ea. E atît de compactă ceața, că nu-ți vezi picioarele. O moliciune umedă, rece, te stringe.

— Ai văzut ? Ce cauți iarna la mare ? Ai uitat ce spune Ovidiu ?

„Prea repede mă duceți să mă înstrăinați.

La Tomisul din neguri, la-ntunecoși Sarmați".

— N-am uitat. Cum să-l uit ? Poate și el e de vină că o dată cu primele clipiri ale zilei, m-am trezit. Nu mai încăpeam între pereți : statuia lui din forum mă chema.

— Vezi-o, dacă poți. Aici e... Uite Sfatul Popular.

Nu reușesc s-o cuprind pînă sus. E înecată în ceață. Mai tîrziu... Pe strada Titulescu în jos, e hotelul — acum locuințe — unde Panait Istrati a fost portar. Aici dai mereu peste amintiri.

În dreapta e marele mozaic elen descoperit de curînd, în stînga, muzeul arheologic „Vasile Pîrvan". În față bănuim marea : mergem spre ea. Sirenele vapoarelor emit la intervale scurte semnale de prevedere. Unde sînt romanii, otomanii, care au stăpînit secole întregi limba asta de pămînt ? Pietrele vorbesc, statuile vorbesc ; o parte din istorie e încă ascunsă.

Ceața începe să fugă în rotocoale mari peste apă și soarele iese din piclă, deasupra cazinoului — un cerc gălbui. Poftim, a și topit vata umedă.

Intrăm în alt port, spune tov. Porumbescu de la Casa de creație a regiunii. Portul turistic „Tomis".

Un port în port. Dreptunghiuri de cîte zece tone, turnate pe loc, stau înșirate pînă departe. Comunistul Vasile Anton, maistru, ne privește grav de lîngă macaraua care aruncă dreptunghiurile de beton în mare. Aflu că e și geolog, dar preferă construcțiile marine unde e fruntaș. E o veche pasiune a lui — îndiguirea. Zeci de mii de metri cubi îi trec prin mîini.

— Digul ăsta îl facem pentru canalul prin care vor intra vasele în port.

Pe sub malul din dreptul băncii de stat, pe drumul croit de curînd, trec autobasculante încărcate cu felii enorme de stînci — trec gîfîind una după alta spre capătul în prelungire al digului. Noul port îți dezvăluie mai mult puterea creatoare a omului crescut de partid. El știe să unească munca înnoitoare cu bucuria, știe să poarte făclia viitorului. Cînd mă voi întoarce la vară pentru un nou reportaj, de undeva din largul albastru al mării, comod așezat într-un hidrobuz, îmi voi opri ochii peste clădirile cu multe etaje de pe cheiul portului de croazieră și voi exclama : astă iarnă erau numai în panou ! Dar nu mă voi mira. Am învățat să nu ne mai mirăm.

Își întrece istoria

De cîte ori veneam la Constanța (în afara lunilor de vară cînd plaja era singurul reviriment) aveam senzația că sînt în oricare alt oraș, același ca urbanistică. Ici-colo cîteva case de stil, minaretul unei geamii. Topografia sta nemișcată.

De data asta a pornit la întrecere cu celelalte mari centre de pe meridiane. Îmbrăcat în haina istoriei lui, își întrece istoria. Pe vremuri Tomisul era fortificat, înfrumusețat cu statui, construcții publice, temple — toate în onoarea împăraților. Devenit capitala Sciției Mici, avea să primească mărimi peste mărimi. Constanța noastră nu mai aduce osanale regilor, beilor, e Constanța sufletului revoluționar adus în 1905 de marinarii de pe „Potemkin", e port modern, nu al cuiva ci al tuturor celor asupriți, încovoiați pînă mai deunăzi. Blocurile din piața Ovidiu, vesele, locuite de sute de oameni ai muncii, cele de pe bulevardul I. V. Stalin, Palatul Sporturilor, școli, Teatrul de Stat, Muzeul Arheologic, stadionul, apoi vastul șantier de construcții, care va ființa pe porțiunea cuprinsă între străzile Mihai Viteazu, I. L. Caragiale și bulevardul Republicii, vorbesc de grandioasa transformare a celui dintîi port al nostru. Peste cîțiva ani, arhitectonica simfonică va face de nerecunoscut și versurile lui Ovidiu :

„Sînt istovit de boală
pe-acest pămînt străin
Și-s osîndit pieirii,
la Pontul Euxin.
Aici pe-aceste țărmuri,
de boală mă usuc
Printre sarmați sălbatici
și geți, cumplit o duc
Și bate vîntul aspru în țarini
de pelin
Și apa e amară la Pontul
Euxin
Și nu-mi prieste locul
acesta părăsit
Căci sînt bolnav și-n casă
e frig necontenit".

vor rămîne în desișul tilelor mucegăite ca simplu document a ceea ce nu va mai fi niciodată.

Mamaia, acum...

Pe încăpătoarele străzi și bulevarde mergem cu troleibuzul. Nu mă mai tem de iarnă : umblu în talie și-i rog pe sperioșii care au plecat cu mine spre orașul mării — vai ! cu paltoane grele îmblănite să facă la fel. E cald ! Ce fericiți sînt inginerii și meșterii din construcții ! Își pot îndeplini planul, ba îl și pot depăși. Entuziasmul de pe schelele de fier nu e întrerupt decît de răgazul scurt al prînzului. Pe trotuarele asfaltate, în magazinele cu vitrine moderne e un du-te vino surprinzător.

Întreb pe un tînăr, Arnăutu, normator la șantierele Mamaia, utemist și cu experiență în ale construcției (a lucrat la Săvinești, la Bicaz) de ce nu are astîmpăr pe locul lui de la fereastra troleibuzului ? Ce tot privește cînd într-o parte, cînd în cealaltă, cu ochii dilatați ?

— Trecem pe lîngă sectorul trei — grupul gospodăresc. Uite, colo în dreapta. Voiam să văd dacă au isprăvit tencuiala la clădirea din fund. Mă interesează.

— Grup gospodăresc ? întreb eu. Cum adică ?

— De aici vor fi aduse la toate restaurantele de pe litoral, semifabricate, știi, un fel de uzină gastronomică.

Într-adevăr, la podul pescăriei, pe deal, un grup de clădiri isprăvite mă privesc cu pătratele ferestrelor. Dar înainte, pînă încolo spre zare, unde numai vînturile răscoleau tulpinițele cu frunze crescute în nisip unde erau cîteva barăci gudronate, peisajul vibrează de atîtea monumentale construcții. Parcă sînt valurile unei nemaipomenite furtuni care-au ieșit din legea lor peste plaja îngrădită — și aici s-au pietrificat.

Încă un bloc, trei, două zeci — cîte ? Roșii, abia finisate unele, numai beton altele.

Cobor din troleibuz la un pas de șanțul adînc al canalului în lucru. Sînt spre lac. Ciocul macaralei galbene se tot apleacă și duce încărcătura ultimului etaj.

Dau roată, întreb, tac. Pricep cu greu, dar pricep totuși sistemul de glisare. Inginerul Bobică reușește să mă inițieze și tînărul Marțișca Pavel îmi arată pe „viu".

La sectorul I, șeful de echipă, zidarul Chiran Stancu, venit de curînd de la Săvinești cu cei „douăzeci și trei de oameni din brigada lui", îmi arată interioarele, spațioase și metoda lui de lucru. Din cînd în cînd privește la blocul de alături : e acolo Florea Florea, alt șef de echipă (ambii sînt din Bolintin) care l-a întrecut (se vede bine în grafic) și nu-i convine, vrea să fie întîiul.

Fierari, dulgheri, vuiet de ape : plaja se întinde ca o semilună sclipitoare în lumina amiezii și pe drumul care o străjuie, numai vîntul țiuie îndreptîndu-se spre miază-zi, lovindu-se de obstacolele noi ivite în cale — ansamblul caselor de odihnă, restaurantele, sălile de spectacol, magazinele.

— În primăvară, staționea va fi mărită cu încă cinci mii de locuri, relatează inginerul sectorului III.

— Vedeți, mergem din măreție în măreție. Noi realizăm ce vorbim și vorbim de cifre fără precedent. Dovada e între ghiol și mare ! Mai poftiți pe la noi și în primăvară !... Îndrăzneț, cu obrajii plini de sănătate cel ce ne-a întrerupt e studentul hidrotehnic, Mateescu Petre — student, anul cinci, aici mulțumit cu titlul de maistru.

Gura vîntului înghite ultimele elogii din partea reporterului. De sus, din vîrful blocului-turn un betonist răspunde semnelor de bun rămas cu amîndouă mîinile ridicate. Altă dată din turnul măcelarilor și marinarilor, se răspundea prin proiectile catapultate.

Pornim pe jos spre oraș pe lîngă semiluna de nisip sclipitor a plajei. Pescărușii ne ies înainte, dau chiote în limba lor, apoi se întorc peste broderia valurilor. Ei sînt singurii scăldători.

Litoralul pustiu nu mai e pustiu. Directivele celui de al III-lea Congres al P.M.R. au aflat împlinitori. Orașul-litoral se definește uimitor de repede, învingînd somnolența de veacuri din stațiunile balneare a celor trei anotimpuri.

„Sîntem cu adevărat într-un secol de aur", spune tot Ovidiu despre vremurile arhaice.

Am început nu un secol de aur, ci unul de oțel și libertate !

UMANISM ȘI REALISM SOCIALIST

În două numere ale „Gazetei literare" (5 și 6 1961), tov. Mihail Petroveanu se ocupă de o problemă care s-ar cuveni să revină mai des în preocupările criticilor și anume relația dintre umanism și realismul socialist. Actualitatea unei asemenea teme derivă nu numai din aceea că, așa cum arăta Mihail Petroveanu, filozofia burgheză acuză marxismul de a nu răspunde decît problemelor materiale, „primare" ale existenței, lăsînd nesatisfăcute întrebările „metafizice" ale conștiinței, ci tocmai pentru că în ultimii ani, revizioniștii de toate nuanțele folosesc domeniul moralei **pentru a falsifica principiile teoretice ale mișcării muncitorești.**

Roger Garaudy într-un articol publicat în „Voprosî Filosofi" [1]) dovedea că de la social-democratul Maximilian Rubel la catolicul P. Bigot, de la Sartre și pînă la Lefebre s-a alcătuit o adevărată coaliție avînd ca scop, prin opunerea lucrărilor din tinerețe ale lui Marx — în special Manuscrise economico-filozofice **— lucrărilor din perioada maturității — în special** Capitalul **— să prezinte punctul de plecare al marxismului ca o cerință pur morală de egalitate, iar economia politică o simplă fundamentare a acestei morale. Teoria „înstrăinării" („alienarea") a devenit obiectul principal de perorații — „înstrăinarea" apărînd ca o proprietate generală, specifică a „naturii umane". Lefebre cerea chiar ca „înstrăinarea", privită ca o categorie pur morală să devină „baza" umanismului marxist. Referindu-se la „omul total" el vorbea despre o contradicție imanentă și „creatoare" care ar exista între năzuința spre înflorirea personalității umane și cerințele practicii, împrejurările empirice ale realității.**

Se ilustrează, astfel, în modul cel mai elocvent, unitatea dintre filozofii burghezi și revizioniștii într-un același crez al eticizării problemelor sociale, economice, politice ale marxism-leninismului, al eludării conținutului revoluționar, de clasă, al filozofiei proletariatului.

Asemenea încercări nu sînt deloc noi și originale, ele au fost combătute, la vremea lor de Marx și Engles. „Ideologia germană" **și** „Sfînta familie", **de pildă, sînt lucrările polemice îndreptate împotriva neohegelienilor care transformau relațiile social-economice în** „conștiință de sine", **sau cum spune ironic Marx în** „fantome" **și alte** „țicneli". **În** „Manifestul Partidului Comunist", **este denunțat modul în care reprezentanții „adevăratului socialism" — ideologie a micii burghezii germane — mistificau ideile revoluției franceze.** „De pildă, pe dosul criticii franceze a statului burghez ei scriau «înstrăinarea naturii umane», pe dosul criticii franceze a statului burghez ei scriau «desființarea stăpînirii universalului abstract»" **etc. În locul intereselor de clasă ei vorbeau despre** „interesele ființei umane, ale omului în general". [2])

Marx și Engels explicau această stearpă frazeologie ca o expresie tocmai a înstrăinării umane a acestor filozofi, ca urmare a poziției lor apologetice față de „fetișismul" care are loc în capitalism și care face ca relațiile reale să se reflecte sub forma iluziilor. (Este semnificativ că Marx, pentru a înlătura posibilitatea oricărei confuzii, după „Manuscrise economico-filozofice", nu mai folosește termenul de înstrăinare decît între ghilimele iar în Capitalul îl înlocuiește cu acela de fetișism).

Problemele de ordin moral nu pot fi înțelese în afara proceselor istorico-sociale. În „Ideologia germană", găsim această formulare categorică: „Această sumă de forțe de producție, capitaluri și forme de relații sociale, pe care orice individ și orice generație, o găsește ca pe ceva dat, este temelia reală a ceea ce filozofii și-au închipuit a fi «substanța» și «esența omului» [3]) Iată de ce, Marx și Engels dezvăluind în lucrările lor, cu toată atenția, feluritele forme de alienare ale individului, în același timp le-au dat o accepție concretă, raportîndu-le la formații economico-sociale concrete din societățile exploatatoare. Concepția despre o natură umană dată de totdeauna le-a provocat cele mai vitriolente ironizări. Tot în „Ideologia germană", se arată că după Max Stirner „schilodirea" morală a omului se explică „prin simplul proces natural al procreației", el neputînd fi capabil să înțeleagă că „aceste schilodiri s-au născut pe cale istorică și că pot fi la fel de bine desființate tot pe cale istorică". Încă în „Manuscrise economico-filozofice" se dezvoltă teza că desființarea proprietății private va însemna o întoarcere a omului la el însuși, o recompunere a omului.

Aceste teze prezintă o mare importanță nu numai în combaterea revizionismului contemporan dar și în înțelegerea principiilor umanismului socialist. Capitalismul a însemnat domnia celor mai brutale și în același timp, mai rafinate moduri de mutilare umană. Individul a fost supus unui complex de forme de „înstrăinare", — datorate, în primul rînd, înstrăinării muncii. Potențele fizice și spirituale ale omului au fost rupte de om și opuse lui ca relații și proprietăți ale lucrurilor ca atare, rațiunea a fost opusă simțirii, gîndul faptei etc. ajungîndu-se la cele mai monstruoase cazuri de alienare.

O dată cu desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție și a diviziunii capitaliste a muncii, dispar însă sursele „înstrăinării". Ceea ce reprezintă măreție și frumusețe în om este reciștigat. Aceasta nu înseamnă o recreiere a idealului antic grecesc al „omului armonios" — pe care il proslăvea Hegel — o reînviere a „vea-cului de aur", după care tînjeau romanticii. În focul luptei pentru înfăptuirea socialismului și comunismului, ia ființă o nouă structură morală, apar oameni noi — evident în luptă cu morala lumii capitaliste și căutînd să se vindece de acele „schilodiri" produse de secole de împilare. Ar fi extrem de utile studiile care, pe baza analizării literaturii noastre noi, ar dovedi urmările pe care le au asupra oamenilor faptul că principalul scop al existenței a devenit munca eliberată, creatoare și conștientă. Sau care ar discuta raportul ce există, în condițiile noii societăți, între necesitatea istorică și fericirea personală a individului ș.a.

În ridicarea unora din aceste probleme, ilustrînd atenția realismului socialist față de exigențele persoanei umane, văd interesul articolelor lui M. Petroveanu. O dezbatere mai largă n-ar aduce decît foloase științei noastre despre literatură, contribuind totodată la dezvăluirea acelor confuzii sau greșeli, pe care le cuprind unele comentarii critice, tocmai în lumina principiilor umanismului socialist.

Dar am ajuns astfel la punctul în care vin în contradicție cu ultima parte a articolelor lui M. Petroveanu. Către sfîrșit, după ce își enunță părerile sale despre umanism și realism socialist, criticul susține că Ion Lăncrănjan, într-un articol din Luceafărul (nr. 1, 1961), „lasă să se înțeleagă că efortul atît de intens scriitorii noștri — de la o generație la alta — de a evidenția substratul umanist al socialismului, ar constitui o preocupare oarecum de al doilea plan..." De fapt această vină este imaginară. Ion Lăncrănjan nu face altceva decît să afirme că „unele dintre comentariile făcute pe seama operei lui Marin Preda" și a volumului lui Velea, discută diferite stări sufletești, în abstract și nu într-o determinare precisă, socială. Se referă deci la critici și nu la scriitori. Consider însă îndreptățită obiecția adusă acestui articol că nu se sprijină pe exemple concrete. Lăsînd ca afirmațiile să plutească în general, s-ar putea într-adevăr, să se creadă că e vorba de o întreagă tendință în critica noastră literară către această abstracție a noțiunilor psihologice. Ori aceasta nu este exact. Chiar la volumul lui N. Velea s-au scris și cronici la obiect — citez, de pildă. cronica Gazetei literare, semnată de Paul Georgescu.

Nu împărtășesc însă idilismul lui M. Petroveanu, căruia i se pare că obiecțiile formulate de Lăncrănjan nu sînt „deloc fundate", deci că în critica noastră literară, nu se pot găsi asemenea exemple negative. Dar, în acest sens chiar articolelor lui M. Petroveanu li se pot aduce critici. Nu este oare o operație scolastică aceea de a lua diferite aspecte dintr-o operă literară — ca echilibrul sufletesc al eroilor, bucuria ori candoarea, — și a le transforma în teze estetice? Vorbind despre „omul nou care-și dobîndește «echilibrul» numai în luptă cu dușmanul, cu rămășițele vechiului", s-ar putea crede că toată lupta oamenilor noștri pentru desăvîrșirea construcției socialiste și pentru trecerea la construirea comunismului este făcută cu scopul de... a dobîndi echilibrul, fie chiar un echilibru pus între ghilimele.

Precizez că nu mă intrigă folosirea acestor expresii ca atare, ci faptul că în o seamă de cazuri, ele devin teorii speculative prin care se eludează problemele de conținut concrete din operele literare. Exemple? Mă voi referi la articolele lui S. Damian despre proza lui N. Velea — și pe care M. Petroveanu le trece în categoria acelora care ilustrează „tocmai contrariul" celor afirmate de Lăncrănjan.

Mărturisesc că am fost surprins întîlnind acest mod speculativ de analiză la un critic care a dat dovezi de receptivitate față de aspectele concrete, ideologice ale operelor.

Aici însă S. Damian ajunge pur și simplu să aplice la volumul lui Velea exact aceleași teze pe care le aplicase la Moromeții, cu toate diferențele izbitoare de conținut. Este drept, menționează data istorică a schițelor lui Velea, „în primele luni după Eliberare". (De fapt este vorba nu de luni ci de ani, cele mai îndepărtate momente pe care le oglindește Velea fiind reforma agrară ori ajutorul dat de Uniunea Sovietică în timpul foametei). Aceasta nu-l împiedică însă pe S. Damian să discute despre „rezistența unei zone de umanitate la presiunile pingăritoare: interese mercantile, abrutizare, rapacitatea concurenței" întocmai ca pe marginea Moromeților. Să vedem însă care este această zonă de umanitate pe care el o găsește în copilărie. În copilărie pentru că aceasta este perioada „cînd țăranul nu era asaltat de răspunderile grele, cînd se putea dedica unor preocupări depărtate de interese imediat materiale" (sublinierea mea, A. O.)". cînd se putea lăsa „în voia fanteziei". Această idee va fi repetată. Înainte de a trece la analizarea schiței Răgaz întins, revine făcînd din nou elogiul copilăriei. „Nu intervine însă atît de riguroasa cerință a îndatoririlor de care depinde existența zilnică, monopolizînd toate resursele sufletești (subl. n.)" Iar mai departe și mai categoric: „Munca alungă duioșia. Greutățile traiului stînjenesc efuziunile copilăriei, seacă pornirile generoase (subl. n.)". Prea devreme, spune S. Damian, i se cere bălatului „să ascundă pofta de contemplare". Asta înseamnă „pustiire sufletească". Ce trebuie să înțelegem însă? Munca, îndatoririle existenței zilnice, monopolizează toate resursele sufletești, seacă pornirile generoase, pustiesc sufletul? Dar în capitalism alienarea are o bază concretă economică și socială. Este vorba de „înstrăinarea" muncii datorită unui complex de cauze care țin de organizarea capitalistă a producției și nu de muncă în general, prin care poporul, chiar în societățile exploatatoare — împotriva acestora — nu încetează să creeze valori materiale și spirituale. Nu dă dovadă tov. Damian, plîngîndu-se de „interese imediat materiale" ș.a., de un romantism care nu concordă cu spiritul științific al criticii marxist-leniniste?

Trecînd la discutarea schiței Poarta, S. Damian își exprimă din nou admirația față de „bucuriile infantile", afirmînd că schița sa previne „asupra ravagiilor ulterioare". Care ravagii ulterioare? M. Petroveanu în prefața la volumul lui Velea, rezumă această schiță astfel „saltul de la joc la etapa «serioasă»" S. Damian inserează însă acest comentariu: „Nu este numai o subită trecere spre bărbăție, preluînd obiceiurile tatălui, dar și întîia resemnare în fața presiunilor, prevestirea uscăciunii viitoare (subl. n.). Care uscăciune viitoare? Copilul este al unui țăran colectivist. (Vezi la pagina 32, tatăl său amînă repararea porții pentru că trebuia să ajute la construirea „grajdului nou al cocolectivei").

Și din nou considerații ca cele citate mai sus: „A fi bărbat înseamnă că... e o rușine să rizi și să plîngi după voie. e o rușine să te cufunzi în visare (subl. n.)". Vîrsta maturității ar fi: „o zonă de ariditate, de retezare a elanurilor, necesară ca să reziști obligațiilor vieții (subl. n.)". Este drept se intercalează imediat afirmația că „Viața construită după canoanele burgheze, ucide copilăria". Dar așa cum prezintă lucrurile este vorba de viață în general și nu de cea construită după „canoanele burgheze". Sau după tov. Damian, socialismul este un fel de Eden biblic în care oamenii nu trebuie să muncească — pentru că le monopolizează toate resursele sufletești — ci numai să se cufunde în „contemplare", și „visare" — așa cum și apare „Comuna" în unele poezii ale tinerilor?

Cît privește cufundarea „în visare", lăsarea „în voia fanteziei", „pofta de contemplare", ei bine, toate acestea nu numai că nu constituie zone de rezistență împotriva alienării din societatea capitalistă, dar reprezintă tocmai forme de alienare ale oamenilor, servind drept compensații imaginare a existenței lor vitrege.

Ne mai referim la analiza schiței Bucurie. Și aici tov. Damian este abstract. Compătimește „cernerea" bucuriei datorită „prozaismului brutal burghez" ș. a. Dar oare pentru această „cernere" a simțămintelor o parte din vină nu revine și personajului? N. Velea, dealtfel, punctează trăsăturile mic-burgheze care există în caracterul acestei învățătoare. În trecut, ca și bărbatul „își vedeau doar de școală și gospodărie" „nu se amestecau pe atunci în politică pentru că îi înspăimînta".

Și în zilele noastre, comportamentul ei mai dovedește carențe individualiste. Pentru faptul că nu i se face rost de un bilet la stațiune — suferea de reumatism — „ambiționată" cere pensionarea, deși mai avea cîțiva ani de prestat. (Cererea i se aprobă și de aici frămîntările care constituie obiectul schiței). Dar chiar acea „cernere" a bucuriilor în condițiile sosocietății noastre, se datora unei închideri a eroinei în ea însăși și pe care trebuie s-o depășească pentru a ajunge la o „bucurie" care nu era numai „a ei, era a oamenilor".

Dar în locul utilizării unor caracterizări sociale concrete, S. Damian se întoarce din nou la simbolul copilăriei. Tema acestei schițe ar fi: „uciderea copilăriei". „Numai în Edenul copilăriei a fost posibilă dăruirea fără rezervă". Cum se împacă un asemenea mod de analiză cu afirmațiile juste presărate de-a lungul articolelor, ca, de exemplu: „Plenitudinea sufletească e determinată de împrejurările social-istorice", ori cu studiul la obiect pe care-l face, în ultima parte, nuvelei „Întîlnirea tîrzie" și unde cercetează cu mult spirit de pătrundere dramele sufletești pe care le provoacă „obsesia pămîntului"?

Trecînd la alte exemple, nu pot să nu văd că Marin Preda, în interviul dat „Gazetei literare", avea toate motivele să se mire că unii tineri critici, crescuți în spiritul societății noastre, scriind despre „Scrinul negru" au exprimat puncte de vedere „prăfuite", adoptînd „atitudinea adulatoare mic-burgheză" față de manifestările individualiste ale eroului acestei cărți. (Ca să se vadă la ce concluzii, de-a dreptul hilare, împinge abstractizarea conținutului social al cărții, vagul umanism, să se citească recenzia publicată în ultimul număr al revistei „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", despre „Casa morților". Vom afla că vagabonzii „în timpul lui Dostoevski constituiau cel mai puternic act de acuzare al regimului", acești vagabonzi „erau neînfricați căutători ai libertății și adevărului fie și în condiții de foame și incertitudine).

Și după toate acestea mai putem accepta seninătatea cu care M. Petroveanu conchide că nemulțumirile exprimate de Ion Lăncrănjan nu sînt „de loc fundate"? N-ar trebui să dovedim mai multă exigență față de munca noastră? Documentele celui de al III-lea Congres al P.M.R., ridică în fața întregului front literar, sarcini mari în ceea ce privește puritatea ideologică și formarea noii conștiințe socialiste.

Al. Oprea

[1]) nr. 8/1959. Același autor semnează un articol pe o temă asemănătoare în „Probleme ale păcii și socialismului", nr. 10/1960

[2]) *Manifestul Partidului Comunist*, editura P.M.R., pag. 48.

[3]) *Ideologia germană*, E.S.P.L.P., pag. 35.

[4]) Idem, pag.

DISCUȚII

Disocieri critice în jurul creației argheziene

Sărbătorirea octogenarului poet cît și interesul din ce în ce mai mare pentru creația sa, au prilejuit în presa noastră apariția a numeroase eseuri, cronici, recenzii, studii, valoroase prin străduința și pasiunea de a discerne la nivelul criticii noi, militante, aspecte și ipostaze mai mult sau mai puțin cunoscute ale unei personalități atît de fascinante ca cea a autorului Cîntării Omului.

Ceea ce se detașează deocamdată este eseul apărut în volum al criticului Ov. S. Crohmălniceanu). Poate cea mai interesantă lucrare a criticului — dintre cele apărute pînă acum — interesantă sub raportul adîncimii percepției estetice — (autorul dezvăluindu-și o vocație cu totul specifică pentru „poetică" mărturisită de altfel și la debutul carierei sale) „Tudor Arghezi" nu e mai puțin și una dintre monografiile care se impun pe planul noii noastre literaturi.*

Exegeza lui Ov. S Crohmălniceanu e interesantă în primul rînd prin conținutul ei viu, polemic, care delimitează creația argheziană de tendințele, curentele și școlile literare burgheze, dezvăluind caracterul dialectic al acestei creații, impulsurile ei patriotic-democratice, nota ei ascendentă.

Se combate aici, în fond, credem noi, o practică foarte frecventă a criticii burgheze. Mari valori spirituale ale unui popor, cu rădăcini în simțirea populară, erau anexate demagogic de oficialitatea critică burgheză în funcție de nuanțele pe care le îmbracă ideologia respectivă la un moment dat, țelurilor ei antidemocratice. E rețeta după care ideologia burgheză germană dintre cele două războaie și mai ales după instaurarea fascismului, escamotînd sensul profund uman al creației lui Goethe sau Wagner, căutau să-l integreze concepției lor. Sau într-un sens apropiat încercările existențialiștilor francezi de a integra pe cel mai mare raționalist al secolului al XVII-lea, — Descartes — iraționalismului burghez contemporan De acest lucru nu a fost scutit (în ciuda unor aserțiuni extremiste gen N. Iorga) nici marele nostru poet. Luciditatea critică l-a ajutat să se războiască și să supună oprobriului public pretențiile absurde ale reprezentanților diferitelor curente de la noi.

Tudor Arghezi, demonstrează criticul, condamnînd cîteva vicii fundamentale ale modernismului, respectiv demagogia noului, parodia ideii de progres, n-a fost mai puțin ostil — cu toate interferențele accidentale, extra-ideologice, față de semănătorism sau poporanism. De aceea considerăm că era binevenită, pentru ținuta ideologică a eseului, dacă autorul, dezvoltînd demonstrația, ar fi arătat, pe lîngă poziția iconoclastului Arghezi față de gîndiriști (așa cum se prezintă tratarea este palidă) cu mai multă virulență, poziția anumitor critici burghezi față de această problemă. Aceasta se impunea deoarece una din exegezele vechi, Pompiliu Constantinescu. „Tudor Arghezi" — 1940, structurată pe coordonate cu totul în afara esenței fenomenului arghezian, ducea la concluzii de natură să submineze ideologic, o creație profund umanistă, în plină efervescență. Sau articolele lui Ion Pilat Tradiție și literatură în care, pentru a-și ilustra teza aderării poeților noștri „în bloc" la tradiționalism, la „marea taină a plugăritului și ciobănitului", la „fondul mistic ancestral", Arghezi era tendențios flancat de Cranic și Voiculescu.

Ceea ce trebuie subliniat cu tărie e faptul că „poetul plugului", neintrecutul cîntăreț al răscoalei din 1907, indiferent de căutările, de răsucirile sale sufletești, respiră prin toți porii oroare și desgust total față de curentul amintit. La fel și față de tradiționalism. Nu e greu de presupus că Tudor Arghezi a vitriolat tradiționalismul ignobil, tocmai pentru că vedea în el una din pîrghiile de susținere a gîndirismului.

Lucrarea lui Ov. S. Crohmălniceanu ni se relevă ca meritorie în ceea ce privește aportul ei în descifrarea, pe temeiul unei viguroase cercetări ,a conținutului de ansamblu al creației argheziene (poezii, pamflete, romane etc.) din care se răsfrînge pentru prima oară adevărata imagine a artistului. Criticul urmărește procesul de cristalizare a acestei creații, urmărind sinuozitățile, prăbușirile și înălțările, neîncetata, pătimașa „sete de absolut" a poetului, urcușul pînă la zilele noastre, cînd eliberîndu-se de sub orice influență „izbutește să identifice menirea poetului cu cea a luptătorului, ridicîndu-se la ideea unei literaturi militante fățiș pentru victoria omului asupra tuturor forțelor ostile esenței lui umane".

De asemenea nouă și interesantă e încercarea criticului de a încadra creația argheziană în ansamblul liricii mondiale contemporane: „Arghezi nu dă doar impresia că domină lirica românească după Eminescu, ci și că rivalizează cu figurile majore ale poeziei mondiale din ultima jumătate de veac (Rilke, Essenin Maiakovski, Eluard, Elliot, Lorca, Aragon)".

★

În concluzia eseului său despre marele nostru poet, învăluind într-o largă privire edificiul creației argheziene, criticul trădat de inginerul constructor din sine, face o observație de preț: „Edificiul cu atîtea linii avîntate spre înălțimi a căpătat cupolă, arcade și bolți Planul îndrăznet al construcției apare abia acum la iveală în toată amploarea lui. Coloanele vorbesc. Dalele închipuie fraze. Fiecare detaliu își justifică rostul". *Fără îndoială că pentru un ochi critic posibilitatea de a avea în față o operă încheiată, rotunjită, căreia să-i străbați cu o privire istoria, și desăvîrșirea ei, în care să descoperi totul de la primele pietre puse cu siguranță de meșter și pînă la adaosurile și stilizările din urmă, e avantajos. Lucrurile nu rămîn aici. Construcția presupune o spațialitate nebănuită, cea mai mare parte a ei, cea mai vie, e inundată de o lumină solară iradiantă, strălucitoare. În ea se aud mii de voci omenești, vocile curajului, ale demnității, ale rațiunii. Părți ale ei stau însă în conul de umbră al metaficicii. De unele coloane, puternic luminate, se mai agață, în părțile de jos umbre, semne ale căutărilor, ale întrebărilor, ale neliniștii de demult.*

Privirea sagace a criticului răzbate și în aceste zone. Și bănuim că nu întîmplător Ov. S. Cromălniceanu folosește ca modalitate critică procesul disocierii analitice, foarte util pentru o cunoaștere mai profundă, prima de acest fel care se întreprinde pe un plan mai mare la noi, a creației angheziene. Însuși conținutul acestei vaste creații, atît de contradictorii înainte de eliberare, creație în general de o mare complexitate, reclamă pentru început o asemenea modalitate, impusă, cum arată autorul monografiei, de însuși caracterul „proteic" al poetului, de necesitatea de a „descoperi dialectica interioară" a creației argheziene, „unitatea antinomiilor el."

Așadar, criticul își îndreaptă focarul analitic către liniile principale ale construcției, aflate fiecare în parte sub pecetea unui simbol, fără a le rupe de întreg, acesta fiind un punct de referință permanent.

În poetul Agatelor negre *cum se intitulează prima din cele opt „disocieri", criticul dezvăluie pe lîngă experiențele instrumentalisto-simboliste ale poetului, germeni timpurii ai unor sensuri mai grave care vor brăzda mai tîrziu marile creații: „Un poet al marilor categorii, abstracte, intuite ca realități sensibile și al materiei chinuite de neîndurate imbolduri, se întrezărește iarăși în natura diverselor imagini cu totul ieșite din comun: „...Mai sus, mai sus de noi și aștri", „e frig, pustiu și e-n zadar"... zborul minții îl oprește „stăvilarul secular" înfipt în haos cu uriași „pilaștri". etc.*

Autorul poemelor Rugă de seară, Binecuvîntare. Caligula, Prințul, Nehotărîre, Miez de noapte, Inscripție pe un portret, *e numit poetul „piscurilor mari de piatră", poetul marilor aspirații și răzvrătiri.*

Aprecierea diferitelor influențe suferite de poet (influența grupului socialist, accente de anarhism, nihilism, individualism, de tip ibsenian, spiritualism intelectualist, satanism simbolist de tip „prometeic") unele reductibile gnoseologic în ultimă instanță la aceeași filozofie idealist-subiectivă care a dominat gîndirea burgheză în ultimele decenii ale secolului trecut, riscă, prin punerea lor pe același plan, să diminueze ponderea progresistă, semnificația socială a unora din poemele amintite. E vizibilă aici o anumită tendință spre eclectism pe care criticul o înfrînge însă în cadrul celorlalte „disocieri".

Oscilarea poetului între „credință și tăgadă" cu toată problematica filozofică pe care o implică, prilejuiește o riguroasă analiză în spirit marxist-leninist, a altei ipostaze a spiritului arghezian. Înfrîngerea agnostică din Între două nopți, *atmosfera de groază în fața sfîrșitului din* Duhovnicească, *tăgada psalmilor sînt momente ale unei lungi și dramatice încleștări interioare, la capătul căreia, poetul, prin cunoașterea ideologiei revoluționare a proletariatului, va teși biruitor, proclamînd, cum spune criticul* „victoria rațiunii asupra regatului de umbre".

O analiză concentrică și ascuțit polemică față de aserțiunile unor critici burghezi, întreprinde criticul asupra unuia din aspectele majore a poeticei arghezine: poezia plugului, partea cea mai viguroasă și realistă a acesteia din trunchiul căreia s-a dezvoltat impetuos zguduitorul și protestatarul poem „1907".

Poezia „florilor de mucigai" (cîntarea vieții de închisoare); a „boabei și fărîmei (microcosmosul arghezian); a „horelor" (exultanța copilărească, intuirea prin joc și candoare a lumii); a „smîrcului" (negația urîtului, a degradării și imperfecțiunilor) sînt importante fațete ale universului arghezian în analiza cărora criticul Ov. S. Crohmălniceanu, urmărește pe planuri diverse, din unghiuri multiple, barocul ornamentelor, focurile de umbră și lumină de pe suprafața lor, „capriciile" violente în genul lui Goya, făcute din pasta cuvintelor ca și miniaturile domestice, umanizate și aeriene.

Amintind o idee a criticului, citată mai sus, putem spune că ciclul „disocierilor" discutate, pune bine în lumină părțile esențiale ale edificiului, planul îndrăznet al construcției, cercetătorul descoperind în cartea de față lucruri extrem de prețioase. Concluziile vastului eseu, armonios desprinse din analize, reliefează în primul rînd ideea că „splendida limpezire din Cîntare Omului *și* 1907 *a fost hotărîtoare pentru a împrumuta cheia de boltă întregii creații a poetului". Poate că evitarea anumitor prețiozități ar fi contribuit și mai mult la eficiența textului* (unitate lemuriană, viață patibulară, *sau* verdeața expresiei, etc.).

Valoroasă contribuție la cunoașterea fenomenului arghezian, monografia lui Ov. S. Crohmălniceanu, constituie prin ținuta științifică, prin spontaneitatea asociațiilor și rigoarea demonstrațiilor, prin efortul de multe ori vizibil încandescent de a desprinde coordonatele și specificul creației marelui nostru poet, o treaptă hotărîtoare pentru cercetările viitoare.

Vasile Nicolescu

*) Ov. S. Crohmălniceanu: „Tudor Arghezi", — E.S.P.L.A., 1960.

Cicerone Theodorescu

Basmul mării

Ațipește plaja-n soare
Lîngă pajiști de răcoare.
Tălpi desculțe, valuri mici,
Vin tiptil pe verzi potici...

Cerul din vechimi, prăsilă
De-a lui Păsări-Lăț-Lungilă,
Peste mare deșirat
Aplecîndu-se-nsetat,

Poate-a supt din unda-amară
Că de-atunci, să-l pici cu ceară,
Stă lipit de-un vîrf de stea:
Unda mării n-o mai bea!

Marea poate-a fost năstrapă
Care urieși adapă,
Jucăușă cum o vezi
Și cu smalțurile verzi.

Dar de-atunci, năstrapa nouă
Strîns-a secoli lungi de rouă,
Strîns-a lacrimi, secoli grei,
Marea în adîncul ei?

Azi crăiasă, marea-și lasă
Lacrimile de mătasă...
Numai cîntec o ascult.
Vreau să uit ce-a fost demult.

Las' să uit, să mă-mpresoare
Valuri, pajiști de răcoare,
Tălpi desculțe de pitici
Lipăind pe verzi potici...

Spune-mi, mare, nu știu bine
Dinspre tine cine vine:
Spuma mării bate rada,
Sau e Alba-ca-Zăpada?

Marea

Bine știe să te scalde
Marea cu frunzare calde.
Mult ne zbenguim înot.
Ne-am copilărit de tot.

Lasă-n umede umbrare
Unda ei să te-nfășoare;
Pe poteca ta, cît vezi,
Să te pierzi ca-n frunze verzi.

Mult mi-e drag să mă dezmierde
Codrul mării-adînc și verde.
Codrul ei cîntînd, l-ascult.
Ne cunoaștem mai de mult.

Am crescut în munți la stînă
Vremea că ne-a fost păgînă.
Da-n vechimi, pe alt tărîm,
Lîngă mare-am fost, la Rîm.

Litoral 1960

Se joacă, răsfățată,
Melodioasă, castă,
La țărm, o fundă-albastră
Pe-un tînăr șold de fată...

Cu ochii-n lacrimi, marea
Rizînd, ca-ntr-o oglindă
Dă soarele să-l prindă,
A toate vrăjitoarea!

Domnița cosînzeană,
Adîncurilor strajă,
Acoperă cu vrajă
Vechimea dobrogeană.

În leagănele verii,
În cosmic murmur dulce,
Pe oameni îi aduce
La țărmul ei, puzderii.

Trec fluviile zării
Prin piatră și prin tină
Și vin de se închină
Măriei sale mării.

Venim cu briza-n față
Și noi ca-ntîia oară:
Copiii ei pe-o vară,
Supușii ei pe viață.

Nu-i chip mai acătării
Ca marea, doamna noastră,
Cu funda ei albastră
Foșnind la șoldul țării...

Din volumul în pregătire „De dragoste".

* *

aetemia

Poeţii la Ştefan cel Mare

Pe o şosea ca-n Septentrion, înghețată bocnă, am plecat cu mașinile din Craiova spre comuna Ștefan cel Mare și de-acolo spre Caracal. Ne îndreptam spre Miază-zi și o bună bucată de drum am făcut-o pe țărmul Dunării, fascinați de oglinda strălucitoare ca argintul viu a marelui fluviu. Niciunul dintre noi nu mai fusese vreodată în comuna Ștefan cel Mare și eram bineînțeles nerăbdători să cunoaștem oameni și locuri noi. Mergeam pentru o ședătoare obișnuită și nu ne trecea prin gînd că întîlnirea cu țăranii colectiviști din comuna Ștefan cel Mare avea să se transforme într-o adevărată și spontană sărbătoare a poeziei. Primirea caravanei de poeți, în fața căminului cultural, de către conducerea gospodăriei colective, după datina străveche, cu pîine și sare și cu o pîntecoasă ploscă de lemn încrustat, plină cu elixir de Crîmpoșie, a fost de îndată urmată de ședătoarea literară. Voi trece repede peste programul de lecturi cu care venisem acolo. În sala căminului cultural, împodobită cu minunate scoarțe olțenești, se aflau, ca la o adunare generală a gospodăriei, cîteva sute de colectiviști, numai ochi și urechi, răsplătind fiecare poezie cu aplauze puternice și prietenești. Lecturile n-au fost întrerupte decît de intrarea în sală a unei delegații pionerești venită să aducă — îmbujorat de ger și de emoție — salutul fierbinte al celor două unități de pionieri din localitate.

Însă marea surpriză a călătoriei am avut-o abia după ce programul nostru de lecturi a luat sfîrșit. Obișnuiți de la alte ședători literare cu un salut final, scurt și telegrafic, eram gata să ne ridicăm de pe scaune, dar nu unul, ci nenumărați colectiviști au ținut să ne răspundă. Și nu au rostit numai niște saluturi obișnuite, ci s-a văzut limpede că erau izvorîte din inimă și că reflectau o profundă înțelegere pentru artă, o înflăcărată pasiune pentru cultură. Ei nu s-au mărginit să aducă numai mulțumiri, ci au venit cu comenzi sociale, deliberate și deschise: „Noi am citit multe din cărțile scriitorilor noștri — a spus colectivistul Circiu Dumitru. Ne-au plăcut foarte mult romanul Mitrea Cocor *de marele scriitor M. Sadoveanu,* Desfășurarea *de Marin Preda,* Bărăgan *de V. Em. Galan,* Lazăr *de la Rusca de Dan Deșliu, pentru că tratează despre lupta partidului și a oamenilor muncii ca să scape poporul de sărăcie. Însă și lupta și munca noastră timp de peste 10—11 ani, pentru făurirea și dezvoltarea gospodăriei colective din comuna noastră poate fi oglindită într-o scriere literară. Am dori ca în operele dvs. să fie tratate acțiuni care să oglindească nunta unei perechi de tineri colectiviști, dragostea lor curată care nu se mai bazează pe zestre și pe ogoare. De asemenea am dori ca să se oglindească în literatura noastră munca harnică dusă de colectiviști pentru dezvoltarea sectorului zootehnic. Avem azi în gospodăria noastră 391 bovine, 600 oi, 200 porci, 1.400 păsări și muncim pentru a dezvolta acest sector care este un izvor de bogăție pentru noi toți colectiviștii. Ne-ar cinsti faptul și ne-ar mobiliza mai mult la muncă, dacă în operele pe care le veți scrie dvs. ar apare numele celor mai buni dintre noi, cum ar fi tovarășul Dotan Oprea, cioban fruntaș care are peste 400 zile-muncă.*

Pentru aceasta noi vă îmbrățișăm cu toată căldura sufletului și vă urăm succes în crearea de noi opere, angajîndu-mă că noi muncim cu mai multă tragere de inimă în viitor...“

După colectivistul Circiu Dumitru, a luat cuvîntul colectivistul Iencea Radu, bătrîn în vîrstă de peste 70 de ani. Emoționat, el a spus: „De cînd este comuna asta nu s-a pomenit ca în mijlocul ei să fi coborît scriitori să stea de vorbă cu noi. De altfel nici în comunele vecine nu s-a auzit așa ceva, decît numai în anii puterii populare, cînd, la îndemnul Partidului, scriitorii au început să vină în mijlocul nostru, pentru a sta de vorbă deschis în legătură cu operele care s-au scris și se vor mai scrie. Azi cu toții trăim o viață nouă, fericită, îmbelșugată, datorită conducerii înțelepte a partidului nostru și vă rugăm, tovarăși, ca din operele ce veți scrie să reiasă această viață nouă, plină de belșug și fericire.

Sîntem convinși că veți veni mai des în mijlocul nostru și totodată că veți sta mai mult la noi pentru a culege fapte și realizări înfăptuite de noi, colectiviștii din comuna Ștefan cel Mare“.

Cu ropote de aplauze a fost primită apoi surprinzătoarea cuvîntare a colectivistului Ion Fiu, *care a spus: „Tovarăși profesoraș, bine ați venit în mijlocul nostru. Sîntem mîndri că satul nostru este în întregime colectivizat. Am trăit greu pe la boieri și arendași. Azi trăim bine. Avem de toate, nu mai flămînzim și nu mai umblăm zdrențăroși. Noi știm că altădată scriitorii erau încătușați și că lucrau cu mare greu. Tovarășul Eminescu, apoi Alecsandri, și alții au trebuit să fure lumina ca s-o aducă în mijlocul poporului. Vă spunem să aveți coraj în noi, că și noi avem coraj în dvs. și citim cu bucurie cărțile ce le scrieți despre popor“.*

După șirul cuvîntărilor de caldă prietenie și salut, a urmat un program artistic prezentat de formațiile de amatori ale căminului cultural local. A fost o adevărată surpriză, pentru grupul de scriitori prezenți, să asculte textul brigăzii artistice de agitație, compus de amatori, de poeți localnici. Din fuga condeiului, în carnetul ținut pe genunchi, am putut nota cîteva distihuri cîntate ca la horă:

La-nceput am fost săraci
Am avut doar două vaci
Ia aminte, măi și tu
Cîte mai avem acu:
Două sute porci codaci,
Peste nouăzeci de vaci,
Rid și grînele-n hambar
Satul e milionar!

Și tot o creație populară recentă, a cîntat învățătoarea Didu Victoria:

Foaie verde bob negară,
Cînd am fost la club aseară,
M-am întîlnit cu Ionel
Care e brigadier.
Ionel m-a întrebat
Cu munca de-am terminat.

Seara tîrziu, cînd am plecat spre Caracal, purtam în inimi peisajul încîntător al unui sat înnoit și imaginea cîtorva sute de colectiviști îndrăgostiți de literatură, doritori să se scrie și despre ei, despre munca și viața lor nouă.

Reporter

MILICĂ

El, să-i mai spună și acum că-i copil. Copiii n-au atîția bani la buzunar, cum are el. El, Milică, are buzunarul plin de bani. Este și el colectivist ca oricare altul și a primit și el bani, cum au primit și cellalți. Cînd a semnat statul de plată, Milică a adăugat în dreptul numelui cuvintele: „Colectivist, cu drepturi egale în muncă“. Unii au început să rîdă. Președintele i-a luat însă apărarea:

— De ce rideți? Milică este și el colectivist și își primește și el drepturile ca și voi. Mai mult, e și major. Că e puțin cam mititel? N-are a face!

Acum, iată, Milică e la oraș. A venit să-și cumpere un costum de haine. Nu știe nimeni că a plecat la oraș. Lasă, că-i mai bine așa. O să apară deodată la horă îmbrăcat frumos, o să se ducă la lăutari și o să le poruncească:

— Băi, la ulițați-vă aici la mine!

Uimiți, lăutarii se vor întoarce spre el.

— Ce sîrbă-i mai frumoasă? o să-i întrebe Milică, satisfăcut de uimirea lor.

— Păi cutare! — o să răspundă lăutarii.

— E, pe ala să mi-o faceți voi mie acum, să joc pîn-oi rupe bocancii ăștia cumpărați de la Craiova! Îi vedeți? Îi vedeți, ori nu-i vedeți?

— Îi vedem.

— Îs frumoși, nu?

— Da, foarte frumoși.

Mamă, ce-o să se stringă lumea pe lîngă el. Unii o să-i admire bocancii, alții o să-i admire hainele. Apoi o să joace hora înainte, iar lîngă el s-o cheme pe Ileana lui Chiță. Să poftească a lui Chiță să facă mofturi. A făcut ea multe mofturi, dar Milică, nu l-a tolerat astfel de „cuconisme“ — cum le spunea el. Într-o ședință de U.T.M., Milică s-a ridicat și a criticat-o pe a lui Chiță de i-au mers fulgii. „Unii utemiști sînt foarte îngîmfați! — spunea el. Și îngîmfarea este o rămășiță a trecutului. Să terminăm, tovarăși, cu astfel de lucruri micburgheze. Concret pot să arăt că tovarășa Ileana Chiță iuge de lîngă mine ori de cîte ori mă prind lîngă ea în horă. Asta nu-i atitudine mic burgheză?“ Și Ileana lui Chiță mai avea un obicei: de cîte ori îl vedea pe Milică nu se putea stăpîni să nu-l întrebe:

— Ce dracu, mă Milică, nu mai crești deloc. La cei 18 ani ai tăi ar trebui să fii și tu mai mare. Păi pe tine te ia unu în buzunar și te duce unde și-a înțărcat dracu copiii. Ești și tu colectivist, fă-te și tu mai mare!

Acum să-l vadă a lui Chiță, că nu-i și ea pe-aci pe undeva. Nici nu s-ar uita la ea. Chiar dacă l-ar întreba de vorbă, Milică ar privi-o peste umăr și i-ar spune: „pardon, domnișoară, mă confundați“.

— Cu ce te servim? se auzi deodată glasul vînzătorului.

— Cu un costum de haine.

— Din care, din acela de trei sute cincizeci?

— Nuuu! răspunse Milică puțin ofensat că vînzătorul îi dă un costum ieftin. Să-mi dai unul de șase sute.

Vînzătorul căută prin rafturi, se suci, se învîrti, dar fu cu neputință să găsească un costum pe măsura lui Milică. Milică îi urmărea mișcările cu atenție și cu îngrijorare.

— Ce-ar fi să încerci alături? îl sfătui vînzătorul.

Milică salută ca militarii, ducînd energic palma la tîmplă, spuse „noroc, măi frate“ apoi ieși. Nu făcu decît cîțiva pași și se trezi în fața unei firme pe care citi: „Confecții pentru copii“. Lui Milică parcă-i dădu cineva cu un ciomag în cap. Așadar ăsta era „magazinul de alături“. Pentru cîteva clipe fu stăpînit de ideea să se ducă înapoi la vînzătorul acela și să-l întrebe cine l-a dat lui dreptul să-și bată joc de clienți. Pe el, pe Milică, pe colectivistul Milică, îl trimite să-și cumpere haine de la un magazin în vitrina căruia sînt expuse păpuși cu ochi de sticlă și rațe de tinichea care nu zic „mac“ decît dacă răsucești o cheie în pîntecele lor. Pe el l-a trimis aci? Pe el care are trei sute de zile muncă!.. Furios, Milică o porni pe stradă în sus și intră în alt magazin, primul care-i ieși înainte.

— Un costum de haine! ceru el pe un ton grav.

— Magazinul cu confecții pentru copii e ceva mai jos, pulșorule, îi spuse, cu bunătate, o femeie grasă care abia se mișca după tejghea.

Milică simți încă o lovitură de ciomag în creștetul capului. Dar acestea nu fură ultimele lovituri, pentru că Milică mai intră în cîteva magazine și peste tot primi același sfat: să se ducă la magazinul de confecții pentru copii. În cele din urmă se scărpină în ceafă și, oftînd, intră în magazinul cu confecții pentru copii. Minune: primul costum de haine îi veni ca turnat. Vînzătorul îl duse pe Milică în fața unei oglinzi mari și clientul aproape că nu se recunoscu. „Bravo, Milică — se felicită el în gînd; te-ai îmbrăcat ca un ginere“. De la un alt magazin Milică își cumpără și o pereche de bocanci. „Bravo, Milică, nu degeaba ai tu trei sute de zile muncă“. Și bocancii îi veneau bine. E, duminică-i duminică. O să se ducă la lăutari, o să ceară să se facă liniște apoi o să le spună tare, să audă toată lumea:

— Băi, meșterilor, la uitați-vă aici la mine.

Lăutarii se vor întoarce spre el, uimiți.

— Ce sîrbă-i mai frumoasă?

— Păi... cutare

— Eh, pe ala să mi-o faceți voi mie acum, să joc pînă oi rupe bocancii ăștia cumpărați de la Craiova. Ia, atenție, sus arcușele: una, două, trei! Gata!

...Mamă, ce-o să fie, duminică!...

P. Surupăceanu

DIN CORESPONDENȚA UNUI INGINER ZOOTEHNIST

(Fișe pentru cîteva „personaje“)

Dragă Andrei, după cum vezi, sînt parolist. Îți scriu chiar din seara sosirii mele la C. cu nădejdea că nici răspunsul tău nu va întîrzia.

Sînt nerăbdător să știu dacă ai sosit cumva la destinație și care au fost primele impresii căci ele rămîn de obicei cele mai clare și mai puternice.

Ai mai aflat despre careva din anul nostru? Ce bine ar fi să nu pierdem legătura! Gîndește-te că în clipa aceasta sîntem împrăștiați prin toată țara! Paturile noastre atît de apropiate în cămin s-au risipit în direcția celor patru vînturi. Seara privim tavane străine, un cer care nu aș putea spune dece, nu seamănă cu cerul bănățean și fotografii străine pe pereți. Chiar deasupra patului meu, de cîte ori îmi ridic privirea, întîlnesc aceeași pereche: ea, în alb, cu o coroană ce-i alunecă pînă la rădăcina nasului, el cu o pălărie tare care îl face să semene grozav cu Chaplin. Amîndoi, cu figuri încremenite, se țin de mînă drepți, ca la apel. Ce-or fi devenit, prin cîte or fi trecut acești doi oameni din ziua în care pelicula îi fixase, așa cum i-am descris? Trebuie să mă deprind cu chipurile lor, cu mirosul acesta nou, de gaz, amestecat cu mirosul chirpiciului, sau „cimentului agricol“ cum i se mai spune aici, dar mai ales să mă deprind cu zgomotele. Las la o parte orătăniile. (Iar ciinii se pare că au dispărut). Dar măgărușii!... Poate nu știi, dar în Dobrogea fiecare casă are un măgăruș, inventariat odinioară ca și mobila în zestrea fetei.

Din fîntînile ce seamănă cu adevărate monumente săpate în stîncă, apa se scoate de la mari adîncimi cu ajutorul unei pîrghii trase de măgăruș. Și uite așa: omul, măgarul și pîrghia se învîrtesc vreo douăzeci de minute și alteori mai mult, pînă cînd, din adîncurile împietrite, burduful plin iese, în sfîrșit, la suprafață.

Spectacolul m-a cutremurat. Așa că tot timpul pe drum mă chinuia ideea să „canalizez“ Dobrogea. M-am trezit întocmind chiar un adevărat deviz ca să aflu apoi aici că au fost alții înaintea mea mai grăbiți: canalizarea este de acum prevăzută ca una din principalele directive ale planului de perspectivă...

Dar să mă întorc la măgăruși (zău, că sînt tare drăguți!). Natura nu i-a înzestrat cu „ureche muzicală“, ceea ce nu-i împiedică să scoată sunete, și încă ce sunete! (Cînd am sosit la C., un neinițiat a întrebat plin de groază: „Ce pasăre o fi asta?“) Mai nostim e faptul că aceste sunete sînt emise cu cea mai mare regularitate: din sfert în sfert de oră. (La nevoie se pot utiliza drept ceas). Dar cum fiecare măgăruș avea ora lui, poți să-ți închipui cum arăta o noapte liniștită la C.

Toate acestea mi s-au părut curioase, poate pentru că abia părăsisem Constanța. (Am zăbovit cîteva ore acolo, neavînd legătura directă). Ai fost vreodată la Constanța? Un oraș mare, amestec năucitor de ziduri foarte vechi cu altele foarte noi, de Orient cu Occident, litoral, port, muzee, toate limbile și națiile posibile!

Am fost întrebat de nenumărate ori în rusește, nemțește sau italiană care autobuz duce la Mamaia, unde poate fi văzut „Mozaicul“, în ce direcție se găsesc cartierele turcești și tătărești. Bineînțeles, nu mi-am trădat situația. M-am apucat și eu să fac pe străinul și m-am alăturat respectuos unui grup. O franțuzoaică mi-a explicat „Mozaicul“. Niște sovietici m-au însoțit la Muzeul arheologic. Cît despre mare... Aș fi dorit să fi rămas „neinsolit“ măcar un sfert de oră pe mal... Cîte pagini nu citîsem despre mare! Dar la fața locului stai copleșit și complet lipsit de... imagini.

Deîndată ce m am așezat în autobuzul care mergea spre C., vecinul meu, un bărbat blond, cu chip sever, m-a întrebat dacă nu cumva mă duc la gospodărie. „Da, la gospodărie“, i-am răspuns. „Sînteți de la minister?“ „Nu, sînt nou inginer zootehnist“. Și cu toate că omul n-avea cum să știe că rostesc aceste cuvinte pentru prima oară, fiind un fel de „moment“ în istoria mea, figura lui impasibilă m-a cam dezamăgit. (De parcă pe aici ploua cu ingineri zootehniști!...)

Mă gîndeam necăjit că dacă toți colectiviștii seamănă cu acesta, în C. trebuie să fie o plictiseală de moarte.

Dar spre surprinderea mea, în fața sediului gospodăriei, am găsit o atmosferă însuflețită.

În ciuda orei tîrzii, oamenii fumau pe trepte și făceau haz pe socoteala unui oarecare Ilie, care pe ziua de azi pierduse suta (e vorba de o inovație locală: combainierul care treieră 2 vagoane de grîu pe zi ia un premiu de 100 de lei). Cîștigătorul, pe nume Vizitiu, un om solid, ale cărui trăsături nu puteau fi descifrate în întuneric, dar care nu mai părea un om la prima tinerețe, încasa la pumni prietenești și bătăi pe umeri, ca și cum victoria lui le-ar fi procurat tuturor o deosebită plăcere. „Hai noroc! Faci cinste?“, „Să fie într-un ceas bun, Orfane!“ „Orfanul“ (să tot fi avut vreo 40 de ani) stătea în mijlocul lor rizînd și

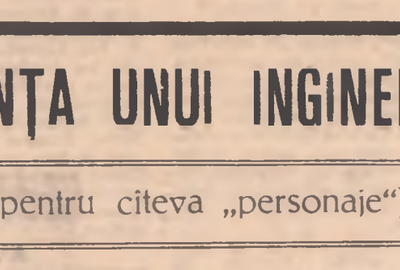

el fericit. Mai tîrziu, pomenindu i gazdei mele despre asta, se înveseli și ea: „A luat suta a' lui Vizitiu? Ei, să-i fie cu noroc, că e copil orfan“. „Cum orfan, doar e un bărbat în toată firea?“ „La noi la țară așa e, cine a rămas fără părinți de mic, e socotit orfan toată viața. Oamenii au mai multă milă față de el, că greu s-a mai canonit pentru o bucată de pîine“.

*

Stăteam rezemat de un pom în fața porții, așteptam ca magazionerul să aducă cheia camerei de oaspeți de nu știu unde; ascultam cum discutau despre ale lor, bucuros că în întuneric nu sînt băgat în seamă. De cele mai multe ori nici nu le vedeam fețele. Doar vocile de gospodari liniștiți și la locul lor ajungeau pînă la mine. „Mă, Marinică, ai rezolvat problema aia cu apa?“ „Ai văzut aseară că mergeau toate ale dracului de bine!“ „Mă, pălărierule! Ai luat și tu contact cu norocul!“ „Noi dacă terminăm duminică...“ Restul frazei se topi într-o cascadă de voci; „Ce Duminică? Zi bogdaproste dacă pînă miercuri...“ „Nici gînd, că dacă ne punem la ambiție...“ „La mai isprăviți cu vorbăria! Tonele să vă laude! Ele să vorbească!“ — strigă un om mărunțel pe care-l remarcasem din primele clipe, căci avea un fel de a rîde aparte, prelung și ascuțit și-l bruftuluia pe „orfan“ mai cu foc decît ceilalți.

Mă gîndeam puțin abătut, că arătîndu-mă lor acum, toți ar tăcea deodată ca în fața unui străin. Mă simțeam de fapt străin — o notă distonantă în acest ansamblu ce părea acordat de decenii, de atîtea mizerii și bucurii, erori, victorii, scandaluri, nunți, parastase, furtuni și secete trăite laolaltă — un trecut din care sînt exclus, căci nu știu cine e „Marinică“ sau „Pălărierul“, și care e „problema aia cu apa“; că va trece un timp pînă mă voi dumiri în privința acestor lucruri și o să pot fuma și eu printre ei nestingherit, aici pe trepte. Poate ai încercat și tu, măcar în prima seară, senzația asta de timorare că în pragul unei case necunoscute, în care totul însă, va trebui să se decidă pentru tine. Singuratec, mai stai o clipă pe stradă, te uiți prin geamul luminat cum cinează înăuntru o familie fericită. Mă vor primi între ei? O să-mi dea și mie un loc la masă? Dar, ca să isprăvesc cu lamentările: Camera de oaspeți era ocupată de ziariști... Tovarășul meu de călătorie m a condus acasă la președinte. El nu venise încă. De: soție, o femeie simplă și primitoare, care părea să aibă o mare experiență de gazdă, mă conduse fără prea multe întrebări printr-o odaie unde dormeau trei copii între 6 și 14 ani. Trecînd prin dormitor și printr-un fel de vestibul, am intrat în camera de oaspeți, cea mai „cochetă“ dintre toate, unde mă aștepta un pat curat, plin de perne brodate, masa la care scriu acum și fotografia mai sus pomenită. (În mireasa din fotografie nu am reușit s-o recunosc pe această țărancă blîndă și ostenită). „Nu vă uitați că sînt așa, vin de la cîmp. Abia am apucat să culc copiii! Și ghicind un gînd pe care nici n-apucasem să-l termin, mi-a spus cu simplitate: as putea să stau și eu acasă să mai văd de copii, că bărbatul meu cîștigă slavă domnului!... Dar crezi că aș avea tihnă măcar un minut să stau la umbră, cînd oamenii în cîmp se perpelesc pe căldura asta?“ — „Nu e vorba, continuă ea încruntîndu-se, mai e cîte o cucoană și la noi, spre exemplu soția contabilului. Pentru ea nu există plan, campanie, nimic! N ar lua sapa în mînă, nici s-o tai! Da, ce piele are, tovarășe inginer! Albă ca smîntîna, de nici n-ai zice că e țărancă!“ Apoi, privindu-mă drept în față, mă întrebă pe neașteptate: „Cît imi dai, spune drept, patruzeci de ani sau mai mult?“ „Patruzeci și trei, am bîiguit eu, căci la drept vorbind mi se părea mai bătrînă. „Treizeci și șase! — zise ea, zîmbind cu resemnare, ca una care se obișnuise să fie luată drept mai în vîrstă decît era. — Vîntul, soarele... așa te face viața de la țară... Știi ce zic eu: în comunism o să lucrăm noaptea. Cîmpul o să fie luminat cu neon, ca străzile din Constanța. Atunci să vezi ce viață pe noi! Pînă la șaizeci de ani o să părem domnișoare!“

În timp ce mă trata cu caș proaspăt, cu pîine caldă, îmi povestea fel de fel de întîmplări din gospodărie, și despre greutățile întîmpinate de familia ei, venită aici la C. de foarte mulți ani. „Aici erau numai turci și tătari care nu-i priveau cu ochi buni pe noii veniți. Pămînt era destul. Dar de unde vite, de unde unelte? Unii dintre ei, oameni fără frică de dumnezeu, se întorceau de unde au plecat și luînd cîte cinci lei de la fiecare familie pe care-i înscriau, cică pentru „colonizare“, își cumpărau vite. Apoi cînd au început să înmulțească vitele, le vindeau pentru pămînt, cîte cinci ha, alteori și mai mult pentru un singur bou. Așa, cu mijloace necinstite, a ajuns Florea Ionescu să aibă 300 ha de pămînt și 3000 de oi, așa a ajuns chiar de la venirea lor la C. familia asta să jecmănească pe toți oamenii din sat. Era aici o situație de necrezut: 9 familii de moșieri și 17 chiaburi să țină 1700 de ha din 2800 cîte avea comuna, iar noi, oamenii din sat, adică 250 de familii, să fugărim la un loc 1050 de ha... Nici cu reforma n-am scăpat complet de mizerie, căci duceam o mare lipsă de animale! Dacă nu ne holărăm pentru colectiv, numai mormîntul ne mai scăpa... Știi cît făcea tot inventarul nostru în '49 cînd am pornit? 19.000 de lei! Iar anul trecut, numai un om, al lui Drăgan, a luat peste 21.000 în bani, și tot pe atît în bucate. Cît despre fondul nostru, dacă te-apuci să numeri, apoi numeri cu milioanele!“

Bărbatului ei, care e un om „cum nu există al doilea“, nu are să-i reproșeze decît un lucru: că nu are milă de el însuși. Altfel, în 14 ani de căsnicie, nu i-a spus odată: „dă-te încolo!“ Păcat numai că n-are timp să vadă de copii, că ăl mare e slab la matematici. În schimb, inginerul șef, un băiat „cum nu există mai deștept“. Despre directorul clubului, am aflat că a scris o comedie, de „s-au mirat și actorii din Constanța, cum de a scris așa, din capul lui, un simplu țăran fără învățătură!“

Iată așa, în prima seară am aflat din viața gospodăriei cam tot ce se putea. Și totuși, cînd ieși femeia, eram cît p-aci să mă iau după ea, de necaz că uitasem s-o întreb despre crescătoriile de porci. Nici măcar nu aflasem ce material există la porci (și cunoașteți doar proiectele mele!) Orice s-ar întîmpla, nici nu mă gîndesc să renunț la ele.

A scîrțîit poarta... N-o să-ți vină să crezi: în antreu a intrat o veche cunoștință: „mărunțelul“! Omul cu rîsul acela ciudat, care aseară cînd așteptam la portiță striga: „Tonele să vorbească!“ El era! În antreu ardea lampa, așa că prin geamul ușii mele l-am văzut deslușit. A intrat foarte încet, lăsînd ușa întredeschisă, ca să facă cît mai puțin zgomot. S-a oprit cîteva clipe lîngă patul copiilor. Nu i am văzut fața, dar cînd a revenit în dormitor cu o bucată de pîine și o bucată din același caș din care mîncasem și eu, zîmbea. Înfuleca în picioare lîngă pat. Apoi a stins lampa, călcînd în vîrful picioarelor, închise încet ușile ca să nu trezească pe nimeni. Dar uite că și flacăra lămpii începe să mă părăsească... a propos! În drum, am salutat cu mare ușurare stîlpii electrici: poate că e ultima scrisoare pe care ți-o scriu la lumina tremurătoare a unei lămpi de gaz. Lumină care, împreună cu măgărușii și cu ciudatele fîntîni, vor trece în curînd la muzeu.

Te îmbrățișez, ADRIAN

p. conf. Ana Novac

TINERI POEȚI DIN REGIUNILE ȚĂRII

Sina Dănciulescu

Joc oltenesc

Pașii lor bat podeaua
repede
repede.
Pașii lor veseli,
pașii lor tineri.
Pămîntul s-a rupt, stelele s-au răsucit,
păsările-au tăcut, roadele s-au despicat...

Flutură aripi, culori, vijelii.

Jocul lor e născocire spre soare,
îmbrățișări de diafane ștergare
de cămăși și fulpane țîșnind ca izvoarele,
de vilnice grele iscînd curcubeele...

Dar au fost chemările, strigările lor
ce-au adunat pămîntul sfîrtecat la un loc,
pînă ce munții și-au ciocnit frunțile,
valurile s-au spart, zările-au stat.
Și a revenit cîntecul păsărilor
odată cu risul celor desprinși în balans,
părînd asemenea Dunării,
fringîndu-și ușor ramurile lîngă mal,
în urma vaselor pline de steaguri,
de-armonici, de freamăt...

Trenul electric

Am privit mîinile
Cum transmiteau metalelor,
Lemnului, feluritelor lucruri,
Noul flux al vitezei,
Ca ntr o singură stavă,
Herghelii fermecate,
Iată
Locomotiva electrică
Purtînd faima prin timp...
Și de ani eu nu mă mai tem,
De neliniștea-nceată
In care gîndul uneori se pierde
Firav, neștiut.
Mîinile acestea au pornit
Să stăvilească necunoașterea însăși,
Despărțirea, slăbiciunile, teama.

Ca-ntr-o singură stavă, herghelii fermecate –
Trenul electric poartă faima prin timp...
Cu el vom străbate frumusețile lumii,
Cu această mică cetate a zării,
Alături cu vîntul plutind
Și fulgerele,
Cu munții și-orașele țării...

După ce pleci

După ce pleci
n-am nici ginduri
nici vise...
Orele cad învinse în cumpăna ceasemicului;
și inima pulsînd mi-e ascult
și atît.

Iubirea mea dezlănțuită,
toropită,
adoarme-n furtună
fără arc,
fără scut.

◆◆◆

Petre Dragu

Preajba

In lutul galben, peste dîmbii gei,
Minunea asta am clădit-o noi.

Din mina lui, și-a ei, și-a mea, și-a ta
Am plăsmuit gigantică rîndea
Și am izbutit, cu îndirjire calmă,
Să facem locul drept și-ntins ca n palmă

S-a minunat, de asemenea ogradă,
In zarea lui, Parngul cu zăpadă
Și brazii lui cu acele subțiri
I-a tremurat un vînt cu prevestiri
(Le-o fi ajuns vreo zvoană ori vreun semn
Că facem jos cetate pentru lemn).

...Și-am ridicat-o!
Fiece pilon,
Nervură de metal și de beton,
E ca un os al unei mari aripe
Care așteaptă zbor să-și înfiripe
Și să pătrundă, sticlă și granit,
Armura larg-a cerului uimit.

Așa-mi apare – dacă-o văd de sus –
Cetatea-n care brazii i-am adus
Să-i dezbrăcăm, grăbiți, de verde brun,
Să-i despicăm, să-i cuminț im în stive
Și-n țară să trimitem mari misive
Pe scînduri cum e pana de colun.

Dacă pătrund, cu brazii, în cetate,
Văd, prin cupolă, cerurile toate.
Ochian gigant, tavanul îmi arată
Că bolta e de platină curată
Iar împrejur, mașinile cu zvon
Se foc la fel în bura de neon.

Gorjenii mei cu multele măsele,
Stăpini pe hala cu tavan de stele,
Inscriu, strunind mașinile ciudate,
Desenul unei hore stilizate.

Acest tablou, „de anul 2000“,
Crimpei din galeria țării vie,
Se-arată-oricui pe o margine de Jii,
In Gorjul năpădit de poezie.

De-l vei căta, iți iată un reper:
Nu prea departe, săgetată-n cer,
Se-arată ager, linie de tuș,
Ca un simbol, Coloana lui Brîncuși.

Desene de V. SAVONEA

S. MIKLOSY : „Grivița Roșie"

FURTUNA din FEBRUARIE

Cantata Griviței

Constantin Abăluță

Imi amintesc. Obrajii lui erau de lemn
Sau poate de piatră, de piatră incinsă
Și carpul — o za ce prelungea lanțul
pînă-n pămînt, înrădăcinîndu-l.

Grivița Roșie, Grivița Roșie,
Pasăre cu-o aripă de singe
Și alta de lumină, rotind spre-un răsărit
Mai înalt și mai limpede-n toate —

Imi trebuie o mie de glasuri să cînt
Și o mie de inimi și-o mie de sirene,
Să cînte peste veacuri cantata ta aspră
Ca o cascadă rostogolindu-și torentul spre zări

Imi trebuie durerea tuturor zilelor schingiuite,
A dimineților mohorîte, ca un geam nespălat
Prin care lumea apare monstruoasă și nemaiintîlnită

A orelor imense, de nesfîrșit, cînd oboseala
Trecea incet prin ține
Inghițind cîntece monotone

Toate acestea imi trebuie dar înainte de toate
Stă sunetul curat al bronzului tău
Alungînd departe litaniile prăfuite
Spărgînd în mii de cioburi ferestrele murdare
Puse în calea adevărului.

Sunetul curat al bronzului tău
Pod sonor arcuit în inimi pentru viitorul

Mihai Elin

Grivița, 1933

Sirena, sirena
sparge cerul de ghiață, sonor.
Vin muncitorii.
Sirena pătrunde crescîndu-și ecoul
în inima lor.
Prea strîmte sînt spițele străzilor
spre ateliere.

Sirena cheamă, adună ca un magnet.
Proletari din oraș, din țară, de oriunde
uniți-vă-n marșul uriaș!
Nu pentru fărîma de pîine mai mult
ci pentru viața întreagă.

Sirena, sirena
e vocea mulțimii,
sînt pașii mulțimii n
N-o poți opri
cum nu poți opri
marea și vîntul.
Cheamă ura împotriva stăpînilor,
ura adunată în veacuri de-a rîndu
conștiința clasei o cheamă.

Sirena, sirena!
Roșită e steag purpuriu
aninat de lancea sirenii,
care vibrează în vînt
către noi, prin decenii.

„ciuma lui Caragea" de pildă, deși celebra epidemie ni se pare banală față de iadul din 1929—1933 și de mai tîrziu. Invaziei capitalului străin de la care se aștepta redresarea economiei naționale, i-a urmat exodul masiv al aceluiași capital, deci înrobirea totală față de imperialism. Curbele de sacrificiu, conversiunea, salariile neplătite cu lunile, teroarea politică, acestea au fost mijloacele prin care guvernanții încercau ieșirea din criză. Pe vremea aceea un om murind de foame pe stradă nu era o întîmplare senzațională, ci un simplu „fapt divers". Dacă cenzura și mijloacele de corupție împiedicau orice manifestare a opiniei publice, acolo, în Calea Griviței, între zidurile afumate ale Atelierelor, muncitorii se pregăteau să acționeze sub conducerea Partidului Comunist din Romînia. Există și azi casa în care în ianuarie 1931 a avut loc întrunirea Sindicatului C.F.R. Cu puține zile înainte Direcția Generală C.F.R. anunțase o cură de sacrificiu de 10 la sută. Muncitorii hotărăsc să protesteze împotriva acestei măsuri criminale, să-și ceară drepturile. Dar abia s-au deschis ușile sălii și cei dintîi oameni au pășit în stradă, cînd o companie de polițiști s-au repezit asupra lor, lovind la întîmplare cu bastoanele de cauciuc, cu tocurile revolverelor, cu paturile puștilor. Au fost răniți șapte muncitori și doi dintre ei au murit în aceeași noapte.

Guvernul simțise că norii se adună și pornise asaltul împotriva muncitorimii, încercînd să preîntîmpine furtuna care se anunța. Dar tocmai această încercare disperată, provoacă o avalanșă de proteste. La Cluj, la Iași, la Galați, la Brăila și la Sibiu, în multe alte centre muncitorești din țară, muncitorii se adună și înfierează represiunea sîngeroasă din 29 ianuarie. Panica își face loc în rîndurile guvernanților care interzic pînă și ținerea unui inofensiv congres al funcționarilor publici.

Și norii se adună mereu, devin tot mai amenințători. Muncitorimea își dă seama că nu există decît o singură cale pentru a se apăra și a-și impune drepturile, și anume calea luptei deschise.

Are loc conferința activului de partid din rîndurile muncitorilor ceferiști, petroliști și mineri, și curînd după aceea istoricul Congres al V-lea al Partidului Comunist din Romînia, în a cărui Rezoluție se consemnează că: *„Romînia stă în fața desăvîrșirii revoluției burghezo - democratice"*. Așadar aceasta era ținta luminoasă pe care partidul o punea în fața clasei muncitoare. Noi, cei care trăim azi și lucrăm pentru desăvîrșirea construirii socialismului, noi cei care nu existam sau eram copii pe vremea aceea, cu greu ne putem închipui ce s-a întîmplat atunci în fabrici și uzine, în ateliere, în casele mizere de pe imensele latifundii. Marile romane, filmele, piesele de teatru, poemele de vastă și adîncă evocare, sînt așteptate încă. Dar putem bănui ce se petrecea între zidurile afumate ale atelierelor, putem întui cum se gîndea și cum se vorbea în casele sărace ale ceferiștilor. Trecem azi pe Calea Griviței, pe această bătrînă și tumultuoasă arteră a Capitalei, citim pe pietre de marmoră însemnări lapidare, amintind de acele zile eroice și ne gîndim la mîile de oameni simpli care și-au dat sîngele și viața, au zăcut în închisori și au crezut neclintit în izbînda revoluției. Privim fotografiile făcute la vremea aceea, la adunări și demonstrații și vrem să ne simțim contemporani cu acele zile și cu acei oameni. Unora li se pare foarte îndepărtată acea vreme, dar greviștenii aflați azi în plină maturitate, își amintesc totul. Își amintesc de pildă că în iunie 1932 național-țărăniștii revin la guvern și că activitatea lor principală se îndreaptă împotriva clasei muncitoare. Cele mai nemiloase măsuri sînt luate cu scopul de a lovi clasa muncitoare. În ciuda acestei terori partidul pregătește marile lupte din ianuarie și februarie 1933. La 20 martie 1932 se ținuse la București conferința pe țară a muncitorilor ceferiști, care alesese un Comitet central de acțiune. Sub îndrumarea directă a C.C. al P.C.R., Comitetul central de acțiune, avînd ca secretar pe tov. Gh. Gheorghiu-Dej, a îndeplinit rolul de stat major al luptelor ceferiste. La 8 ianuarie Iașul este zguduit de o mare întrunire a muncitorimii din oraș. La 28 ianuarie, 4.000 de muncitori de la Atelierele Grivița încetează lucrul timp de 4 ore și conducerea Căilor Ferate, surprinsă și înspăimîntată, cedează și acceptă doar parțial revendicările. Strategia concesiilor mărunte nu înșeală pe nimeni. Se hotărăște o nouă grevă demonstrativă pentru 31 ianuarie. Trădătorii social-democrați sînt înfrînți, încercarea lor de a neutraliza lupta eșuează și 7.000 de oameni intră în grevă. Direcțiunea tace și comitetul de acțiune, realizînd frontul unic de jos în sus, hotărăște o nouă grevă pentru ziua de 2 februarie. Aici, în fruntea acțiunii se află Gh. Gheorghiu-Dej, Ilie Pintilie, Chivu Stoica. De astă dată este vorba de „grevă cu ocuparea fabricii", metodă nouă de luptă.

În dimineața acelei zile, sirena atelierelor răsună sub cerul plumburiu, încărcat de fum. Cartierul întreg e înfiorat, orașul întreg află îndată și se pregătește. Grupuri de șomeri se ivesc la poartă și curînd sosesc muncitori din celelalte industrii pentru a-i apăra pe greviști de un eventual atac. Femei cu copii în brațe, bătrîni în zdrențe, abia tîrîndu-și mădularele topite de foame și boală, se adună mereu. Sînt familiile greviștilor. În strigătele de entuziasm revoluționar ale celor adunați acolo, încep să șosească care cu alimente din toate colțurile Capitalei. La Vulcan, la Herdan, la R.M.S., se declară scurte greve de solidarizare. Grivița clocotește. Negustorii trag obloanele, așteaptă înfrigurați anarhia poliției și a armatei. Guvernul ezită, știe că ceferiștii din întreaga țară sînt pregătiți de luptă și acceptă tratativele. Delegația comitetului de grevă tratează îndelung cu reprezentantul ministrului Comunicațiilor și se întoarce victorioasă. Lupta fusese cîștigată și pentru muncitorimea din întreaga țară devine limpede că succesul se datorește organizatorului și conducătorului acestei lupte, Partidul Comunist din Romînia.

Bătrîna Griviță

Poate nu greșim afirmînd că strada bucureșteană cea mai prestigioasă, mai încărcată de glorie și de amînturi, este Calea Griviței. În vreme ce Calea Victoriei, vechiul pod al Mogoșoaiei, evocă imagini cu rădvane boierești, cu petreceri și ceremonii domnești, cu parăzi și consilii de coroană în care se juca soarta a milioane de oameni, toate acestea ascunse într-un soi de piclă a istoriei, Grivița e mereu prezentă în inima bucureșteanului, cu viața ei puternică și tumultuoasă, îndrăzneață și netemătoare în fața zbuciumului lumii moderne. Pornind din inima Capitalei și sfîrșind departe în apa firavă a Colentinei, ea face pe o distanță de vreo 10 km, o adevărată secțiune în ultimele 5—6 decenii ale orașului. După ce se desprinde din Calea Victoriei, pe primii ei pași, se mai văd și azi case boierești, ascunse în fundul grădinilor cu chiosc și turnuri. Case de rentieri și blocuri moderne amintesc de perioada în care cîte o locuință a dus la înflorirea haotică a construcțiilor pentru speculă. Mai departe, hotelurile, cinematografele, circiumile și prăvăliile, înghesuite în preajma Gării de Nord. Pe o porțiune de 500 de metri viața acestei străzi cunoștea în trecut o animație neistovită. Cinematografele „rulau" din zori pînă noaptea tîrziu, recurgînd la formulele cele mai năstrușnice pentru a-și atrage clienții. Echipe de „teatru", adunături de ratați și comici de bîlci, dădeau spectacole pornografice între două filme cu gangsteri și cow-boy. Femei de stradă mișunau prin ganguri, apași, proxeneți, hoți de buzunare, vînzători de chilipiruri îl asaltau pe bietul călător abia coborît din tren, oferindu-i astfel cea dintîi imagine a Capitalei în care venise cu necazuri și cu nădejdi de dreptate. Circiumile, mai toate așezate în subsoluri, își revărsau necontenit în stradă cîntecele lăbărțate și pestilențiale. Vocea stridentă a lui Zavaidoc și cupletele „fără perdea" ale lui D'Ayol atrăgeau o lume dubioasă, poate și pe unii oameni înnebuniți de foame și mizerie. Autobuze improvizate și vopsite violent străbăteau strada cu un zăngănit de fierărie veche și, de pe scara lor, încasatori răgușiți strigau din răsputeri: „Suie, suie lume... Romană, Făgădău, Bariera Mo-șilor..." Domnea aici un fel de frenezie a disperării, a nădejdilor spulberate, o goană neistovită după o bucată de pîine, obținută oricum, prin orice mijloace, vînzîndu-și trupul, strecurînd mîna în buzunarul altuia, chiar băgîndu-i cuțitul între coaste. Zarva, murdăria, mizeria fizică și morală, duhoarea în care era înăbușită lumea de aici, puteau să înșele, lăsînd impresia că este vorba de un fel de fatalitate a marilor orașe din care nu pot lipsi cartierele „rău famate". Dar această lume nu era decît expresia periferică a unei societăți în plină descompunere. Ceea ce se întîmpla pe un plan mai vast, mai ascuns și mai complex în lumea guvernanților, în palate, în localuri de lux, se transmitea aici cu violență și cu o anume sinceritate brutală. Era vremea marilor panamale financiare, vremea în care capitalul străin pătrundea în economia noastră pe ușa din față, primit cu brațele deschise de către burghezie și moșierime.

Dar să nu vorbim încă de drama care se consuma și să mergem mai departe pe stradă cu aspecte atît de contradictorii. Dincolo de Gara de Nord, ea părea să respire mai în voie. Se înșirau prăvălii mai arătoase, unele din ele vestind industria manufacturieră, trusturile și monopolurile care au ruinat din cîteva lovituri atelierul mic-burghez, exploatarea mărunță, visurile de chiverniseală cu doi ucenici și o calfă. Oameni duri, cu tinerețe chinuite și aspre, stăteau în poarta atelierelor așteptînd vreo rablă de automobil, o bicicletă, un om descult sau fără cămașă. Ucenici palizi roboteau în ogrăzi promiscue, în cămărute întunecoase, lovind cu ciocanul, cu dalta, trăgînd cu rindeaua sau împungînd cu acul, mîncînd o dată pe zi, odihnindu-se vreo trei ceasuri și gîndindu-se cu groază la clipa cînd vor trebui să-și facă loc cu ghiarele și cu dinții într-o lume alcătuită după legile codrului. Viața de zi și de noapte a Griviței părea să meargă înainte neturburată, după filozofia „cînd mai bine cînd mai rău", dar iată că pe ușile atelierelor și prăvăliioarelor au început să apară afișe: „Vindem în rate... vindem pe credit, cu poliță". Și au început să se adune teancuri de polițe sub ochii burmăciți ai micului întreprinzător. Într-o bună zi au apărut alte afișe: „Faliment... faliment..." Din cînd în cînd se ivea pe aici duba neagră de la morgă unii falimentați cu nervii slabi își zburau creierii. Nu-i nimic. Veneau în țară dolarii, lirele sterline, francii, venea „International Telegraph Corporation", veneau „A.E.G." și „Skoda", veneau „Ivar Kreuger" „Standard" și „Roval-Dutch".

Aproape de Podul Grand, în vitrine mizere, stăteau demult, scorojite și pline de praf, cîteva chipie de ceferiști, niște bocanci și două mantale sinilii. Luni de zile au stat așa și n-a venit nimeni să le cumpere, deși mii de ceferiști umblau în zdrențe. De aici, la cîteva sute de metri, se ridică Atelierele feroviare. Un vuiet ascuns vine dintr-acolo, oamenii stau aplecați asupra mașinilor, tăcuți și îngînduratți. În față, un cimitir, în mijlocul unui cartier cu case mărunte, cu biserici, cu fotografi „la minut", cu puțuri „americane" în ogrăzi, cu lăturî vărsate la rigolă.

Și Grivița curge mai departe, printre case din ce în ce mai mici, mai gheboșate, mai turtite, intrînd în ceea ce se cheamă periferia orașului, adică în lumea căreia i se interzice totul și i se lasă numai atît cît să poată ține ochii deschiși. Și s-a dovedit că într-adevăr lumea aceasta avea ochii foarte deschiși.

Într-o bună dimineață a sunat o sirenă. Și Grivița toată a tresărit. Venise sorocul.

Comunistul Gh. Șt. Gheorghe, mecanic de locomotivă fruntaș la Depoul București-călători

Norii se adună

Tocmai în vremea în care burghezo - moșierimea făcea mare tărăboi pe tema: „Romînia mare, independentă și prosperă", economia țării era falimentară. Dar nu plăteau autorii dezastrului, ci clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Mizeria în care căzuseră milioane de familii este de neînchipuit pentru ochiul nostru de acum. Și ea a căpătat un fior de legendă, ca

Furtuna

Cam în aceeași zile flacăra luptei se întinsese pe Valea Prahovei, la rafinării, la Astra Română, la Româno-Americană, unde muncitorii izbutesc să înfrîngă cerbicia patronilor și obțin succese parțiale. Panica domnește în sînul guvernului, amenințat cu prăbușirea. El așteptă momentul prielnic pentru a reveni asupra tuturor concesiilor făcute, și nu așteaptă prea mult. Conștient că adversarul cel mai de temut este P.C.R., clica de la guvern se repede cu înverșunare asupra comuniștilor, a sindicatelor și, în genere, a conducătorilor muncitorimii. Cu o minie oarbă, cu graba tîlharului care se simte amenințat, guvernul declară starea de asediu și dizolvă organizațiile muncitorești.

Vești noi vin de la ceas la ceas, burghezia exultă, în palatele ei, în cafenele, în alcovuri, urmărește acțiunea menită să înfrîngă pentru totdeauna rezistența proletariatului.

La Atelierele Grivița, într-o tăcere adîncă, oamenii primesc știrea că sindicatul lor a fost dizolvat și localul sigilat. Că toate organizațiile revoluționare sînt lovite, că în țara întreagă se fac arestări în masă. Conducătorii ceferiști și comuniști, în frunte cu Gh. Gheorghiu-Dej, au fost și ei arestați.

7.000 de oameni primesc aceste vești într-o liniște amenințătoare. Mașinile tac și ele, focurile se sting, orașul întreg pare să-și fi oprit existența lui obișnuită. Doar cerul e același, întunecat, plin de fum, ca un decor la drama ce se dezlănțuia. Așadar, revendicările cucerite cu cîteva zile înainte, sînt acum răpite. Dacă cineva mai păstra încă naivitatea că marii burghezi și moșierii și regele și miniștrii și toți cîinii lor de pază sînt oameni, le vede acum chipul în toată hidoșenia lui.

La numai cîteva ceasuri, ceferiștii intră din nou în grevă, la chemarea partidului, cerînd eliberarea celor arestați, menținerea revendicărilor cîștigate la 2 februarie, ridicarea stării de asediu. Comuniștii care au scăpat de cătușele siguranței preiau conducerea grevei. Și din nou sirena lui Vasile Roaită strigă peste oraș. 12.000 de muncitori de la celelalte fabrici din București se îndreaptă spre Grivița, se pregătesc pentru o rezistență îndîrjită și lungă. Sînt acolo femeile și copiii greviștilor, părinții lor, rudele și prietenii.

Guvernul e în derută, încearcă să împrăștie mulțimea cu o companie de soldați, dar aceștia refuză să atace niște oameni neînarmați, goi și flămînzi. Sînt aduși polițiști și grăniceri. Cu toată această amenințare de moarte, în ziua de 15 februarie dimineața, o coloană masivă de greviști, urmată de femei și copii, se îndreaptă spre centrul orașului, la Direcția generală C.F.R. Pe toată Calea Griviței nu se auzeau decît bocancii lor bătînd în piatra cenușie și umedă.

Spre ora 11 coloana se întoarce, în aceeași ordine, în aceeași liniște apăsătoare. Stăpînii refuzaseră să stea de vorbă. Ce va fi de acum încolo? Cît vor rezista oamenii aceștia? Dar călăii știau că rezistența lor poate fi nesfîrșită și se hotărăsc să atace. Pe înserat trupele primesc ordinul să șarjeze mulțimea de femei și copii, masată în fața porților. Începuse să ningă. Un vînt aspru venea din cîmpie, dar oamenii nu se mișcau. Au stat în fața baionetelor și mitralierelor apărîndu-i pe cei aflați dincolo de ziduri.

Tîrziu, noaptea, au venit ambulanțele să ridice morții, cei dintîi morți. Dar nu era sfîrșitul. Înăuntrul atelierelor greviștii nu se clinteau. În zorii zilei de 16 februarie răsună iar rafalele de mitralieră, dar peste clănțănitul lor sinistru, se înalță strigătul sirenei, mai plin și mai viu ca oricînd. Nu se aude decît cîteva clipe, pentru că Vasile Roaită este lovit de gloanțe și se prăbușește. Porțile atelierelor se frîng, greviștii sînt străpunși de baionete, zdrobiți cu patul armelor, ciuruiți de gloanțe. Peste 2.000 dintre ei sînt arestați. Morții au fost cărați pe ascuns și aruncați în cuptoarele crematoriului.

În cabinetele lor, în palate și conace, în saloane și alcovuri, stăpînii își frecau mîinile. În acea atmosferă gravă vor fi avut certitudinea că au lichidat proletariatul din Romînia. Dar peste puțină vreme ei au putut urmări dezbaterile procesului de la Craiova și au putut auzi glasul lui Gheorghiu Dej, devenit acuzator al burghezo-moșierimii: *„Legal sau nu, muncitorii s-au adunat, au manifestat și au luptat pentru apărarea drepturilor lor și ale clasei din care fac parte. Iar daca se interzicea dreptul de intrunire și manifestare, ei erau datori s-o facă, căci înaintea oricărei legi stă dreptul muncitorilor la viață".*

Cît de sfînt este acest drept și cum și l-a apărat muncitorimea, au dovedit-o marile evenimente de mai tîrziu care au culminat cu eliberarea țării de sub jugul fascist, cu distrugerea definitivă a burgheziei și moșierimei. Greva ceferiștilor, înecată în sînge în acel îndepărtat februarie, capătă astăzi înțelesul unei mari victorii.

D. LAZĂR : „Vasile Roaită"

Grivița tînără

Treceți acum, în acest luminos februarie, pe Calea Griviței. Cîți ani s-au scurs de atunci? Douăzeci și opt din ziua aceea cumplită, dar mult mai puțini de cînd proletariatul a cucerit puterea. Și iată miracolul! O Grivță nouă, tînără și zveltă, a crescut ca din pămînt. Ziduri vechi mai stau încă rezemate unul de altul, așteptînd resemnate lovitura de grație a tîrnăcopului. Firme mai bine și ridicole mai păstrează încă vestigiile unei chiverniseli mărunte și superstiții. Sînt piese de muzeu, un muzeu al ororilor, al tristeței și spaimei mic-burgheze. Foarte curînd nu vor mai fi.

De la Podul Grand în jos, un oraș masiv, uluitor, se clădește. O Grivță largă de 54 de metri, cu verdeață și flori, se naște. În jurul atelierelor feroviare, și ele renăscute, reclădite și înălțate, citesc la întîmplare pe firmele mici, roșii: POLICLINICA, CLUBUL, BIBLIOTECA, CINEMATOGRAFUL, INSTITUTUL DE CERCETĂRI, ȘCOALA, ORGANIZAȚIA DE BAZA, SINDICATUL, CANTINA, RESTAURANTUL, CREȘA, CAMINUL... Ce sînt toate astea? Nu cumva cei care au luptat și au căzut în 1933 le aveau în minte în acele ceasuri cumplite? Poate că visul lor era mai modest, mai puțin îndrăznet, dar nu se poate să nu fi văzut total, într-o desfășurare fantastică, atunci, în ceasul morții... Iar cei care au supraviețuit și tragediei de atunci și marilor încercări de mai tîrziu, ce vor fi gîndind cînd trec acum pe Calea Griviței? Sînt stări pe care condeiul nu poate rîvni să le cuprindă și să le comunice.

Era pe înserat și m-am urcat pe schelele înalte, am ajuns în creștetul unui bloc, de unde am văzut totul. Dar acestea nu sînt niște simple clădiri pentru locuit, ci adevărate monumente înălțate în memoria celor care au căzut atunci. Poate că într-unul din aceste blocuri se vor muta curînd, ori s-au și mutat, rude, copii, nepoți sau prieteni ai luptătorului de atunci. Ies în balcoanele înflorite și privesc în curtea atelierelor, caută să identifice locul anume, și ceasul, și strigătul sirenei lui Roaită care plutește încă în văzduhul încărcat de fumul locomotivelor.

Peste puțină vreme, 3.000 de apartamente din blocurile noi vor fi încălzite cu aburul de la atelierele C.F.R. Nu știu dacă proiectanții s-au gîndit la valoarea simbolică a ideii lor, dar căldura aceasta care va îmbrățișa noua cale a Griviței, căldura aceasta pornită de la atelierele eroice, ne leagă peste ani de oamenii care au pregătit calea revoluției socialiste.

De aici de sus se vede tot orașul și poți deosebi ușor matca lui veche de aceea ce a crescut în ultimii ani. Trăești cu o mare limpezime impresia că de fapt este vorba de un oraș nou, avintat și strălucitor, răspunzînd unei nestăvilite nevoi de măreție și frumusețe.

De aici de sus prin pîcla înserării se vede tot orașul, dar mai cu seamă vezi Calea Griviței cea nouă, de la gară pînă departe spre Teatrul de vară. Privelîștea este halucinantă pentru ochiul nostru abia obișnuit cu marile desfășurări de energii constructive. Betonul, cărămida, și fierul par să-și fi pierdut inerția și zboară. Gara de Nord și Palatul C.F.R. și-au găsit în sfîrșit ambianța de civilizație și frumusețea. Călătorul străin care coboară din tren, înțelege îndată că oamenii care-l primesc și pămîntul pe care pășește, stau sub semnul revoluției, pentru că numai astfel se poate concepe reclădirea și schimbarea la față a unui oraș fără personalitate arhitecturală. Dar ceea ce se vede azi pe Calea Griviței este doar imaginea prefigurată a viitorului. Multe clădiri sînt încă roșii, altele își înalță doar scheletele de beton armat. Spațiul dintre ele, aglomerat de moloz pare un cîmp după bătălie. Aspectele bizare nu lipsesc. Croindu-se noua arteră, o casă veche a rămas, printr-un capriciu edilitar, la mijloc, printre tramvaie și camioane. Cu turnulețele ei, cu ciubucele de ipsos, cu toate podoabele ei grotești, cu semnția ei absurdă, casa aceasta pare să simbolizeze însăși lumea veche. Cred că cineva a vrut să creeze un contrast de o mare elocvență. În jurul ei, coloșii de douăsprezece etaje au o maiestate liniștită și severă. Încă nu s-au mutat locatarii, fără îndoială ceferiști, care le vor da viață și veselie.

Dincolo de ateliere, spre Clăbucet, un vast spațiu rotund își rînduiește magazinele, halele luminate cu neon, cinematograful de 1.200 locuri, adică toate acele mijloace prin care se difuzează civilizația, bunăstarea, bucuria de a trăi. Se poate spune că aici va fi un alt centru al capitalei, ca cele multe născute în ultimii ani și care sfîrșesc cu izolarea cartierelor mărginașe și fac să dispară noțiunea de periferie.

Acum, în plină iarnă, domnește pe acest mare șantier o activitate febrilă: macaralele își mișcă cloțurile de oțel pe deasupra clădirilor, instalatorii, parchetarii, mozaicarii fac lucrul lor un vuiet permanent, de stup uriaș, aducîndu-ți aminte de ceea ce spunea tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului: „...A construi cît mai mult, mai repede, mai bine și mai ieftin".

Mii de oameni ai muncii se vor muta curînd aici și, privind pe ferestrele lor și din balcoane, vor trăi cu o mare limpezime impresia că se află într-un oraș nou, avintat și strălucitor. Vor înțelege bine că zeci de mii de tovarăși de-ai lor s-au bătut în Februarie 1933, au înfruntat gloanțele și pușcăriile, teroarea și lagărele de concentrare pentru ca să fie mai aproape ceasul înalt de acum, pentru ca să se poată naște această nouă și minunată Cale a Griviței.

Nicolae Jianu

I. Baru — Cluj : Schița „Satul" descrie stările ...ești prin care trece un ... poet debutant. Cărula ...ctorul șef al unei reviste ...oseaua (!) Ana Ipătes... ...ii făgăduiește publicarea ... versuri. Dar stilul în ... scrieți este în cea mai ... măsură deficitar. Exem... „cu ambele mîini virite ...uzunar..."; „Ce-i lumea ? ...ițiune a cărei definiție ...în buna dispoziție a fie... ...ia"; „surprins de elegan... ...casei"; „aruncă o privire ...jurul său, fotolii, ziare ...ste, nimeni..." „citeva ...le a lui..."; „literele ro... ...ești au nu mai de cîști... „felicitările unor poeți ...care nu-ș aminteșie". Literatura nu poate ignora ...matica.

Ivan Maximilian, Sebeș — ...: Schița „Satul" e nepu...abilă, în două pagini și ...tate e cu neputință să ...crieți întîmplări care în... în 1933 și sfîrșesc în zi... ...noastre, chiar dacă e ...ha doar de viața a doi ...oameni (Borcolea și fiul sau ...eronim).

Alegeți un singur episod din viața clobanului Borcolea sau din viața feciorului său, Ieronim, un episod caracteristic, rotund, plin de semnificații umane și sociale și reluați astfel tema din „Satul". Sînteți siguri că veți reuși.

Gheorghe Baciu — Hunedoara : Trebuie să vă spunem că poștașul ne-a făcut o frumoasă surpriză așezîndu-ne pe masă scrisoarea dv. Măr...turisiți în ea : „nu scriu numai de dragul de a fi publicat, ci pentru că simt nevoia să fac lucrul acesta".

E demn de remarcat de asemenea, faptul că ne trimiteți o schiță inspirată din ceea ce se întîmplă la locul dv. de muncă. Magazioner la Combinatul siderurgic din Hunedoara, ne trimiteți o schiță în care zugrăviți portretul unui tovarăș de muncă. Din ție am înțeles, pare-se că și în viața de toate zilele pe acest tovarăș, pe eroul schiței, îl cheamă Crișan și că el nu e o ficțiune, ci are o identitate precisă și reală. Cu toate că în literatură nu se procedează îndeobște așa, nu vă obiectăm faptul că ...ați ales un nume fictiv pentru eroul schiței. Nu aceasta e obiecția noastră, ci alta.

Portretul lui „Moș Crișan" e realizat în linii foarte sumare, cu totul insuficiente și tocmai de aceea el apare șters, prea puțin convingător. De ce...l zugrăviți pe eroul schiței la locul său de muncă prin relatarea unei terțe persoane și nu printr-o observație directă, vie și nemijlocită ? Așa cum l...ați înfățișat dvs. ați realizat un mic reportaj, ceea ce e clar că n...ați intenționat. Așteptăm să refaceți schița, s-o dezvoltați și s-o îmbogățiți în ce privește tipologia morală a lui Moș Crișan. E de accentuat asupra modestiei și caracterului său inițiatoral, asupra conștiinței cu care acest om obișnuit lucrează într-un sector tipsit de spectaculozitate și patetism, la rampa unor magazii unde se încarcă vagoane cu produsele marelui combinat siderurgic. Amintiți, dar treceți ușor peste acest amănunt, că eroul dvs. face zilnic naveta Hunedoara-Simeria cu o cursă feroviară muncitorească. Dar chiar acest element poate constitui subiectul unei schițe de sine stătătoare. Vă sfătuim să luați parte la ședințele cenaclului literar din Hunedoara ; veți avea de cîștigat citindu-vă lucrările în colectiv și din dezbaterile iscate pe marginea lor.

În orice caz, după propria dvs. expresie, merită să continuați a scrie.

Ilisei I. Grigore, elev, Fălticeni :

Din reportajul pe care ni l-ai trimis : „Drumețind pe meleaguri de munte", razbate limpede talentul dumitale și sensibilitatea cu care descoperi nu numai frumusețile naturii, ci și caracterele umane. E neîndoioasă influența binefăcătoare ce-o exercită asupra dumitale opera lui Hogaș și Sadoveanu. Dincolo de unele servituți legitime începutului, sîntem bucuroși să semnalăm numele dumitale ca pe o speranță și ca pe o viitoare certitudine. Te rugăm să ne trimiți și alte lucrări.

Dragomirescu Lucian : Vă rugăm să îndreptați „Povestea lui Făt Frumos Luceafărul" fie la „Editura Tineretului" fie la una din revistele pentru copii. Vă ținem la dispoziție manuscrisul.

I. Bandabur — Panciu. Un Zis se îndreaptă spre satul Soveja. Înăuntru în mașină, reporterul activist cultural (care merge să țină o conferință despre situația internațională) și Raicu instructorul raional de partid care ține legătura cu gospodăria colectivă din comună. S-a înnoptat însă, plouă furtunos, intervine o pană la motor și deci un popas silit în cea mai apropiată casă din drum. Gospodarul, colectivist și el, e cît se poate de ospitalier, deși de curînd i-a murit nevasta de ieter. Nepoata lui, Ionica, frumoasă coz, cinstește oaspeții cu vișinată și aprinde inima tînărului șofer Fane. Ionica găsește un șeilnar pentru ca Fane să poată repara motorul, în care timp gazda adoarme, iar cei doi activiști vorbesc despre căsnicie și adevărata tovarășă de viață și muncă. Sentimentul cu care rămîi din lectura povestirii este că eroii se mișcă fără un rol anume în acțiune, dialoghează între ei numai ca să treacă vremea pînă ce Fane repară motorul și înfiripă idila cu Ionica. Aceasta se datorește faptului că autorul nu a știut de la început ce vrea să ne comunice cu povestirea sa și nu a căutat din această pricină semnificația întîmplărilor relatate. Credem că e absolut necesar să găsească această semnificație. Cercetînd munca instructorului Raicu în satul Soveja poate că veți ieși din impas.

Venirea instructorului de partid înseamnă pentru erou o întîmplare care-i va schimba viața de pînă atunci. Deci încearcă să transmiți, să prinzi emoția acestei schimbări. Și nu uita nici o clipă că fiecare erou din povestire nu e un simplu nume, ci un om pe care trebuie să-l faci să trăiască aevea din rîndurile scrise.

Petre V. Cazangiu

O nuntă neobișnuită este deci intrarea în gospodăria colectivă a ginerelui Constantin Gagiu. Îl vedem în ziua împărțirii avansurilor copleșit de răsplata muncii colectiviștilor, privindu-l pe Dică și mustrîndu-se pe sine pentru timpul pierdut.

„Dică ăsta, un biet argat la chiabur, fără casă și masă, odată, duce acum în magazie mii de kile de grîu, porumb, pe urmă zahăr, brînză... și pe deasupra un sac cu bani gheață... Și numai cartea ala l-a făcut pe oameni de-aici așa bogați. De ce nu-mi ard o bătaie pentru că am avut capul așa greu ? Azi aveam și eu un palat și intram mai repede în rîndul lumii... Și nici nevasta nu-mi dă ghes...".

Bine cugetă Constantin Gagiu, laudă, brigadierului Pandelică, care l-a ajutat „să vadă", dar păcat că autorul se pierde în parabole și generalități. Povestiți mai simplu, mai direct, fără atîtea floricele, într-un stil sobru și concis, de pildă, despre împărțirea avansurilor în gospodăria colectivă pe care o cunoașteți. Și mai ales aveți grijă ca personajele să aibă rol în acțiune.

Păuna N.

Lucrarea Cărășul Sandu pierde mușterii are o construcție destul de artificioasă. Frămîntările bătrînului car...uș sînt înecate în lungimi inutile, supărătoare, ele apar sl...tile, fără un suport dramatic, fără un fior de autentică emoție, pentrucă nu sînt legate în mod realist de condițiile de viață în care a trăit acest țăran, de noile relații social-politice care se statornicesc odată cu socializarea agriculturii.

Apariția fiului mai mare Dumitru este dacă nu miraculoasă cel puțin surprinzătoare. Oare tatăl nu știe că fiul învață șoferia ? Greu de crezut, mai ales că sosirea fiului este un punct nodal al acțiunii. Atenție, deci.

Bărbulescu Iancu.

Dacă-i vorba de isprăvi vînătorești atunci le preferam pe-ale baronului Munchausen ! „Păcăleala" e naivă și fără haz.

Dat fiind profesia dv. așteptăm să abordați o tematică majoră (subiecte, de pildă despre etica socialistă).

Victor Bărbulescu.

Folosim anume această cale de a vă răspunde la scrisoare pentru a declara că ne bucură versiile trimise. Dacă într-adevăr așa stau lucrurile, trebuie să ne grăbim să cercetăm cele 486 de caiete, dar la fața locului și cu o singură condiție : să-l folosim pe prietenul dvs. drept consilier literar. După cîte se pare are un ascuțit spirit critic, iar dvs. un simț al humorului, care dacă s-ar găsi măcar în unul din cele 486 de caiete, n-ar fi rău. Puteți trimite și o lucrare la concurs, și la alte redacții spre cercetare. Munca dvs. de „anonim" poet și „compozitor" nu e nici de cum „gen minor", dimpotrivă, i se cuvine prima laudă pe care v-o aducem.

Ce sîncer și ce frumos spuneți :

„De ani de zile scriu programe de brigadă pentru brigăzi artistice din raion și din localitate. Sînt un fel de „poet" raional. Să nu rîdeți ! De-ați ști ce fericit mă simt cînd ascult un cîntec făcut de mine, cînd aud o poezie, un vers născocit de mine, cînd ascult aplauzele spectatorilor".

Păcat de cîmpoi ! Povestea s-ar cere scrisă ! Așteptăm mai multe amănunte și mai ales o lucrare scurtă de actualitate.

Vlasto Serban.

Începutul e promițător. Multă sensibilitate și fantezie. Dar imaginea cu gîndacul e prea copilărească. De ce trebuie neapărat să materializezi „mustrarea de cuget" ?

O sugestie : încearcă să aprofundezi o problemă din viața de școală.

Lascu Lidia — Mocanu : Reportajul dvs. despre „Muriatlar" este din păcate o modestă și prea puțin literară prezentare a faimoasei localități dobrogene. Tonul reportajului este tehnicizant și ușor gazetăresc. Exemplu : „Pesle imensa întindere a viilor din stînga șoselii răsare o clădire : noua cramă a G.A.S.-ului Murfatlar, cea mai mare și mai modernă cramă din Republica noastră. În 1958 i s-au pus temeliile". Aproape nimic din ce ați văzut dvs. acolo nu apare în reportajul trimis, transfigurat de unda unei emoții artistice. Dacă subiectul vă este scump, vă sfătuim să rescrieți reportajul ținînd cont de observațiile noastre și să ni-l trimiteți încă odată.

Mircea Dănilă

Drumul lui Gheorghiță Cezar nu poate fi decît acela pe care l-ai schițat în Zile senine, dar de ce așa ?

„Era într-o duminică, cînd venise de la raion un activist de partid, cu scopul de a ...ața țăranilor avantajele gospodăriei colective, avantaje ce se datoresc numai muncii în comun și cu utilaje mecanizate.

— Pe cine căutați tovarășe, dacă nu vă supărați ?

— Pe tovarășul președinte Ionescu.

— Cu părere de rău însă tovarășul Ionescu e plecat pe teren și răspunse în cele din urmă Gheorghiță contabilul".

Chiar dacă eroul principal Gheorghiță e contabil, povestirea nu trebuie să semene cu un proces-verbal.

Ion Cănăvoiu

STEAUA fără NUME

Numele lui Ion Cănăvoiu a apărut printre „catargele" noastre încă în cel de-al doilea număr al revistei. De atunci au trecut peste doi ani și jumătate și acest nume a revenit de nenumărate ori în pagina noastră destinată începătorilor, semnînd de fiecare dată poezii care se distingeau prin simplitate, prin abordarea directă și cu claritate a unor idei poetice noi, printr-un vers cursiv, melodios. Este adevărat că această năzuință spre simplitate îl ducea uneori spre simplism și corectitudine, spre compoziție școlărească, dar printr-o muncă asiduă, tînărul nostru colaborator dintr-un sat de lîngă Tg. Jiu, a știut treptat-treptat să evite asemenea alunecări.

Străduința cu care în acest timp a știut să-și cultive talentul, permanenta aspirație spre o poezie izvorîtă din clocotul acestor ani măreți, pasiunea tinerească pentru descoperirea și slăvirea a tot ce e nou în viața oamenilor de pe meleagurile Gorjului său natal sînt calități care ne îndreptățesc să credem că noua noastră „Stea fără nume" se va fixa foarte repede nu numai în constelația „Luceafărului", ci și în inimile cititorilor noștri.

CÎNTECUL

Drumețind adeseori, de cum
Dorul altor locuri mă îmbie,
Cîntecele le-am iscat pe drum,
Pe poteci de munte, prin cîmpie.

Cu ciobanii novăceni la sfat,
Lîngă cașul proaspăt, ca zăpada,
Ori cu muncitorii-n combinat,
Împărțind cu ei spre casă strada.

Cu pescarii harnici dunăreni,
Cînd trăgeau la țărmuri plasa plină,
Ori cu petroliștii din Bilteni
Sub a sondei roșie lumină.

Și nu rareori chiar pe genunchi,
Într-un tren de pasageri spre seară,
Cînd imagini răsăreau mănunchi,
Drum deschis spre inimă să ceară.

Altădată, prins cu gînd și trup
În șuvoiul unei munci, fierbinte,
Cîntecul — în mine — ca-ntr-un stup
S-a săpat adînc, fără cuvinte.

Seara doar, cînd ochii picoteau
Și din mînă-mi luneca țigara.
Versuri noi cadențele-și băteau
Pe sub fruntea dogorîtă ca para.

Și de n-am avut de multe ori
O lumină să-l însemn, pe-aproape,
Cîntecul rămase pînă-n zori
Ca un vis frumos închis sub pleoape.

Iar în zori, cînd ochii larg deschiși
Scarelui i-mbrățișau văpaia,
Cîntecul se strecura furiș
Cu mireasma lui umplînd odaia.

ROMANTICA, LA PREAJBA

Pășim cu teamă, ca pe lunecuș,
Pe-aleea-aceasta largă ca o stradă,
Ne ninge-n păr cu fulgi de rumeguș
Și rîdem, parcă-ar ninge cu zăpadă.

Miresmele bătrînelor păduri
Plutesc deasupra noastră ca pe munte
Și-nchizi o clipă ochii : nu te-nduri
S-alungi un vis ce-ți flutură pe frunte.

În jurul nostru, zarea săgetînd,
Etajele-și înalță Combinatul
Ca un oraș al lemnului, pe cînd
Amurgul — dinspre munți — cuprinde satul.

O fată-a prins să-ngîne vrăjitoare
Un cîntec vechi cu stele și cu lună
Și parcă-așteptă în clipa următoare
S-auzi ca-n munți, un fluier cum răs...

IMN

Cît de aproape-i ziua minunată
Cînd pașii noștri vii, neobosiți
Își vor suna bătaia cadențată
Pe învelișul altor sateliți !

Întîia mamă, veselă ori tristă,
Îmbrățișînd un fiu ce pleacă-n lună,
Întîia fluturare de batistă
Pe-o stație din cosmos, cînd se-adună

Deasupra frunții noastre porumbeii,
Bătînd din aripi — moicome-adieri,
Ori cea dintîi ediție-a „Scînteii"
Citită-n pacea selenarei seri

Ori primele fioruri, tăinuite
De-amurgul lent al astrului ceresc,
Cînd prin craterul buzelor lipite
Țîșnește lava-ntîiului „iubesc".

O, mii de imnuri îți slăvesc avîntul
De-apururi. Om, cît versul răsuna-va,
Căci pașii tăi, și fapta, și cuvîntul
S-au înfrățit cu cîntecul și slava.

Literatura romînă în anii construirii socialismului

Continuăm publicarea materialului Literatura romînă în anii construirii socialismului *din manualul de literatura romînă pentru cl. XI-a, cu capitolele* Dramaturgia *și* Dezvoltarea științei marxist-leniniste a literaturii.

Rugăm pe cititorii noștri să-și trimită și pentru aceste capitole observațiile și propunerile pe adresa Direcției generale pedagogice din Ministerul Învățămîntului și Culturii.

Dramaturgia

Asemeni celorlalte sectoare ale creației, dramaturgia tinde să reflecte — prin mijloacele care îi sînt specifice — probleme esențiale din epoca actuală, viața, frămîntările și năzuințele oamenilor muncii. Teatrul nou a respins atît dramaturgia bulevardieră, temele reprezentînd decadența artei dramatice, cît și interpretarea scenică antirealistă : formalistă sau naturalistă.

Fenomenul cel mai important în viața teatrală este, fără îndoială, dezvoltarea unei creații dramatice originale, valoroase, orientate pe drumul realismului socialist.

Noul conflict dramatic

Prin operele ei cele mai reprezentative, dramaturgia noastră contemporană prezintă trăsături de conținut calitativ diferite, superioare din punct de vedere ideologic, dramaturgiei anterioare. Acestea decurg din situarea dramaturgilor pe poziții partinice, exprimînd efortul de zugrăvire a fenomenelor vieții din trecut și de azi din perspectiva concepției celei mai înaintate despre lume — materialismul dialectic și istoric. Esența conflictului dramatic al pieselor noastre — problemă fundamentală în dramaturgie — o constituie bogăția de manifestări ale luptei duse de ceea ce e nou și înaintat în societate împotriva a ceea ce e vechi, înapoiat și sortit dispariției. Aspecte ale luptei de clasă, ale luptei dintre morala comunistă și cea burgheză, ale luptei ideologice, contradicțiile diverse ale vieții sociale, procesele de transformare a conștiințelor își găsesc o tot mai adecvată oglindire în dramaturgia nouă. Inspirată din viață, noua noastră dramaturgie tinde să releve esența realității : dezvoltarea continuă prin lupta și biruința noului asupra vechiului.

Varietatea tematică a noii dramaturgii

O preocupare importantă în dramaturgia noastră actuală o constituie valorificarea artistică a trecutului istoric. În piesa Bălcescu **(1949), Camil Petrescu a făcut să reînvie figura marelui istoric și luptător democrat-revoluționar Nicolae Bălcescu, exponent al năzuințelor maselor populare ridicate în 1848 la luptă revoluționară. În piesa lui Laurențiu Fulga,** Ion Vodă cel Cumplit **(1952) e zugrăvită lupta voievodului moldovean de la sfîrșitul secolului al XVI-lea pentru consolidarea statului centralizat și pentru independența națională. Horia (1957), de Mihail Davidoglu, înfățișează lupta pentru libertate și dreptate a românilor din Ardeal sub conducerea „craiului munților". O altă piesă cu temă istorică,** Matei Millo **(1953) de Mircea Ștefănescu, reconstituie momente ale luptei duse în secolul trecut pentru o cultură înaintată progresistă, cu un puternic caracter național.**

Piesa Anii negri **de Nicolae Moraru și Aurel Baranga aduce pe scenă unul dintre cele mai caracteristice și mai emoționante episoade din trecutul apropiat : lupta eroică a comuniștilor împotriva regimului burghezo-moșieresc, și în special împotriva poliției de fascizare a țării.**

O bogată reflectare, deși încă nu la nivelul cerințelor realității, își află, în noua literatură dramatică, viața de astăzi a oamenilor muncii de la orașe și sate. Lupta muncitorilor, țăranilor și intelectualilor pentru construirea socialismului generează continuu conflicte dramatice ; multe din acestea își găsesc reflectarea în piesele noastre. Un puternic conflict, legat de momentul naționalizării întreprinderilor industriale, relevă Lucia Demetrius în Cumpăna **(1948) ; Mihail Davidoglu, în** Minerii **(1948) și** Cetatea de foc **(1950), urmărește procesul de formare a noii conștiințe socialiste și triumful noii atitudini față de muncă în lumea minerilor și a muncitorilor din siderurgie ; aspecte din transformarea socialistă a agriculturii în condițiile luptei împotriva dușmanului de clasă sînt oglindite în drame ca :** Ziua cea mare **(1949) de Maria Banuș,** Mireasa desculță **de Sütö András și Hajdu Zoltán, precum și comedia satirică** În Valea Cucului **(1959) de Mihai Beniuc.**

Zugrăvirea fenomenelor înaintate ale vieții noastre a prilejuit reînnoirea dramei clasice, al cărei desnodămînt era trist, pe măsura vieții duse de oamenii cinstiți în trecutul regim. Noile lucrări dramatice, create pe baza realismului socialist, deschid o perspectivă luminoasă, optimistă asupra viitorului, chiar cînd sfîrșitul acțiunii este marcat de episoade tragice. Astfel de opere dramatice, numite pe drept cuvînt „tragedii optimiste", imprimă un ritm cu totul nou desfășurării acțiunii și au un puternic efect educativ, mobilizator, asupra spectatorilor.

Noua dramaturgie a promovat cu succes comedia satirică, această specie foarte populară, armă extrem de eficace în combaterea fenomenelor vechi, nesănătoase, care se opun înaintării spre socialism. Astfel, comedia satirică a lui Aurel Baranga — Mielul turbat **— demască birocratismul îndreptat spre înăbușirea inițiativelor creatoare ale muncitorilor.**

Problemele vieții personale, profundele procese de conștiință nu lipsesc de asemenea din dramaturgia actuală. Astfel, în Trei generații, **Lucia Demetrius urmărește descompunerea morală a membrilor unei familii burgheze. În** Citadela sfărîmată **de Horia Lovinescu este înfățișată, în cadrul larg al decăderii familiei burgheze, descompunerea sufletească și ruina unui intelectual, care adoptă o atitudine dușmănoasă față de viața de azi din țara noastră.**

Figura eroului nou al dramaturgiei

Sarcina cea mai de seamă a noii noastre dramaturgii fiind oglindirea luptei poporului pentru construirea societății socialiste, autorii dramatici au fost preocupați să urce pe scenă oameni noi, demni de a fi luați ca model de conduită de către noul public spectator, format din oamenii muncii. Acești oameni sînt zugrăviți în înfruntări dramatice, victorioși împotriva exponenților unor tendințe înapoiate, contrarii sensului firesc de dezvoltare a vieții.

Asemenea oameni sînt eroi ca revoluționarul democrat Nicolae Bălcescu din piesa lui Camil Petrescu, sau ca luptătorul comunist Mihail Buznea din piesa Anii negri **de Nicolae Moraru și Aurel Baranga.**

Eroi de mare înălțime morală, purtători ai conștiinței socialiste, luptători neînfricați pentru socialism, reprezentînd oamenii cei mai înaintați ai timpului pe care-l trăim, au fost creați și în piesele cu subiecte din viața actuală a patriei.

În Cumpăna **se conturează figura unui astfel de erou. Adus în situația de a preda justiției pe propriul său fiu, care devenise dușman înrăit al poporului, sau de a tăinui vinovăția acestuia, mințindu-și astfel conștiința de membru de partid, Anton Vadu se comportă ca un adevărat comunist. El se situează ferm de partea adevărului, a dreptății, punînd mai presus interesul marii mase de oameni ai muncii. În conștiința lui Anton Vadu triumfă cinstea, credința că numai în acest fel își slujește idealul vieții noi, la a cărei construire participă.**

Virtuți ale comunismului angajat în lupta pentru o viață nouă întrupează și eroii lui Mihail Davidoglu din Minerii **și** Cetatea de foc. **Pătruns de conștiința că și el și ortacii săi, împreună cu toți muncitorii din lume, sînt răspunzători de viața și fericirea întregii omeniri, minerul Anton Nastai devine un luptător înaintat pentru viața nouă.**

Piesa Oameni de azi **de Lucia Demetrius creionează cîteva profiluri de țărani în sufletele cărora noua epocă a adus transformări înnoitoare. În piesă apare și figura unui intelectual tînăr care descoperă drumul său adevărat — apropierea de popor — în locul izolării sterpe.**

Un om nou în devenire, de asemenea din rîndurile intelectualilor, e prezentat în Citadela sfărîmată **de Horia Lovinescu, în personajul Petru Dragomirescu. Acesta s-a întors orb din războiul hitlerist, unde plecase ca aviator, îmbătat de neliniștea „marilor evadări". Petru Dragomirescu trăiește o intensă dramă interioară, al cărei deznodămînt constă în dobîndirea înțelegerii despre rostul adevărat al omului în societate, înțelegere pînă la care fratele său, cu vederea întreagă, dar otrăvit de ideologia fascistă a urii de oameni, nu se va putea ridica niciodată.**

Un luminos caracter de om al epocii noastre, entuziast și neobosit luptător pentru triumful noului, a creat Al. Mirodan în piesa Ziariștii, **în persoana tînărului redactor Cerchez. De asemenea, M. Beniuc, în piesa „Înfoarcerea" ne prezintă figura comunistului încercat, perseverent și intransigent față de dușmani.**

Oameni înaintați apar și în comedii. Succese în conturarea eroului pozitiv, cu mijloacele comicului, avem în Spiridon Biserică, eroul central al piesei Mielul turbat **de Aurel Baranga și în țăranul înțelept Toma Căbulea din piesa** În Valea Cucului **de Mihai Beniuc. Prin anumite reacții, ca și prin situațiile pline de umor, în care e pus, eroul stîrnește rîsul, dar un rîs în care se manifestă simpatia, aprobarea spectatorului pentru atitudinea lui și pentru efortul lui de a demasca pe înrăiții săi adversari.**

Dezvoltarea științei marxist-leniniste a literaturii

Datorită îndrumării de către partid, în anii puterii populare s-a format o știință literară marxist-leninistă ce și-a propus ca sarcini fundamentale : promovarea metodei realismului socialist, analiza științifică marxist-leninistă a fenomenului literar, combaterea influențelor ideologiei burgheze în literatură, demascarea ploconirii cosmopolite în fața culturii burgheze din occident, lupta împotriva oricăror manifestări ale artei burgheze decadente, împotriva teoriilor estetizante, valorificarea critică a moștenirii literare.

Activitatea criticii, teoriei și istoriografiei literare

Parte integrantă a științei literaturii, critica literară marxist-leninistă a urmărit dezvoltarea fenomenului literar, analizînd creația scriitorilor, dezbătînd problemele literaturii realist-socialiste din țara noastră, dezvăluind lipsurile unor producții literare, militînd pentru un bogat conținut de idei și o înaltă măiestrie artistică. În același timp, ea a luptat pentru înlăturarea confuziilor ideologice, pentru lichidarea concepțiilor estetice burgheze. Judecățile nesigure, păstrînd uneori urme ale impresionismului, au fost înlăturate prin luptă, promovîndu-se principiile ferme ale spiritului științific marxist în aprecierea moștenirii literare și a operelor contemporane. A fost combătută și înlăturată de asemenea îngustimea de vederi în abordarea problemelor literare.

În bătălia ideologică dusă împotriva teoriilor burgheze în literatură și pentru consolidarea unității literaturii noastre, pentru promovarea și dezvoltarea realismului socialist, criticii și istoricii literari formați anterior, la școala burgheză, s-au diferențiat după poziția lor ideologică și politică. Cei mai valoroși dintre ei, reprezentanții intelectualității cinstite, și-au însușit un nou mod de a judeca fenomenul literar și s-au atașat clasei muncitoare.

Critica literară marxistă și-a exercitat rolul îndrumător, în primul rînd prin dezbaterea teoretică și popularizarea principiilor artei realist-socialiste, prin lupta pentru o înaltă principialitate a criticii literare.

Analizînd și promovînd cu grijă elementele proprii realismului socialist, critica literară a stimulat abordarea temelor fundamentale ale prezentului de pe poziția militantă a clasei muncitoare.

Principială și vigilentă, critica marxistă militează pentru puritatea ideologică a literaturii și a discuțiilor literare, distingînd dezbaterea creatoare a unor puncte de vedere controversate, dar aflate pe aceeași platformă ideologică, marxist-leninistă, de pătrundere, sub pretextul originalității opiniilor, a punctelor de vedere dușmănoase, a ideologiei burgheze, contrarevoluționare.

Critica literară din țara noastră a luptat împotriva calomnierii de către revizioniștii de peste hotare a metodei realismului socialist. Combătînd tendința acestora de a diminua rolul îndrumător al partidului în literatură, critica literară demonstrează că tocmai îndrumarea de către partid stimulează necontenit creația prin îndemnul permanent adresat scriitorilor de a oglindi fenomenele esențiale ale realității, de a da o cît mai desăvîrșită expresie artistică a ideilor epocii noastre.

Mergînd pe calea indicată de partid, critica literară a combătut atît înfrumusețarea artificială, idilică, a imaginilor realității, cît și prezentarea denigratoare, negativistă, a oamenilor și faptelor zilelor noastre. Arătînd că amîndouă tendințele denaturează imaginea autentică a realității contemporane, critica literară militează pentru adevărul vieții în literatură, pentru zugrăvirea fenomenelor celor mai caracteristice ale realității.

În fața istoriografiei literare stă sarcina prelucrării critice și reconsiderării, din punct de vedere marxist, a întregii moșteniri a trecutului. Istoriografia literară științifică din țara noastră a scos necontenit în relief valoarea realistă, conținutul social, spiritul critic, caracterul popular al literaturii din trecut, analizînd modul în care diferiți scriitori au exprimat ideile și năzuințele poporului în epoca în care au trăit și au creat.

Figurile unor mari scriitori ca : Bălcescu, Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, au fost înfățișate în adevărata lor lumină, dezvăluindu-se pentru întîia oară în mod consecvent științific semnificația creației lor. O activitate rodnică, în acest sens, se desfășoară în cadrul Institutului de istorie și folclor al Academiei R.P.R. și în cadrul catedrelor de istoria literaturii române de la facultățile din București, Cluj, Iași și Timișoara.

Paralel cu reconsiderarea moștenirii culturale au fost denunțate curentele decadente burgheze, manifestările antipopulare și au fost analizate laturile nerealiste din creația unor scriitori. Critica și istoria literară combat tendințele de preluare necritică, „în bloc" a culturii trecutului. Învățătura leninistă despre cele două culturi existente în sînul fiecărei culturi naționale, în societatea întemeiată pe clase antagoniste, stă la baza acțiunii de valorificare a moștenirii literare.

Pe de altă parte, știința literară marxistă combate tendințele de a rupe prezentul de trecut, de a nega valorile trecutului, de a ignora și a defăima minunatele tradiții ale literaturii realiste legate de popor.

Sarcina valorificării a tot ce este înaintat în cultura trecutului a fost în permanență subliniată de partid. Activitatea pe tărîmul teoriei literaturii s-a concretizat în studii de sinteză asupra unor probleme de creație ca zugrăvirea eroului pozitiv, noul conflict dramatic etc.

Bazată pe concepția despre lume a clasei muncitoare, pe estetica marxist-leninistă, știința literară din țara noastră se dezvoltă continuu, ținînd pas cu ritmul de îmbogățire a creației literare.

Pe tărîmul științei literare activează cei mai reprezentativi critici, istorici literari și esteticieni din toate generațiile. Alături de personalități de mare prestigiu în trecut, activează critici și istorici literari ce s-au afirmat după Eliberare. Lucrări monografice ca Nicolae Filimon de G. Călinescu, Alexandru Odobescu de Tudor Vianu, Alecu Russo de Al. Dima, Tudor Arghezi și Liviu Rebreanu de Ovid S. Crohmălniceanu, Caragiale și Grigore Alexandrescu de Silvian Iosifescu, studii ca acelea ale academicianului Mihail Ralea despre G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu și Tudor Arghezi, volume de studii și articole ca Firul Ariadnei **de Ion Vitner,** Încercări critice **de Paul Georgescu,** Cronici literare **și** Pentru realismul socialist **de Ovid S. Crohmălniceanu,** Drumuri literare **și** În jurul romanului **de Silvian Iosifescu,** Romanul românesc contemporan **de D. Micu, studiile publicate în periodice de Gáál Gábor, George Ivașcu, Mihai Novicov, S. Bratu, Gáál Ernő, Hajdu Géza, reprezintă realizări certe ale criticii, istoriografiei și teoriei literare românești contemporane.**

Promovînd creația literară valoroasă, stimulînd neîncetat dezvoltarea ei, militînd pentru orientarea scriitorilor spre temele contemporane fundamentale, valorificînd tot ceea ce e trainic, progresist în opere artistice din trecut, combătînd orice infiltrații ale ideologiei burgheze în domeniul literaturii, știința literară din țara noastră contribuie la educația estetică a publicului cititor, la formarea conștiinței socialiste a maselor. Îndrumarea de către partid, călăuzirea după ideile esteticii marxist-leniniste, asigură dezvoltarea continuă a științei literaturii, alături de toate celelalte sectoare ale creației pe tărîm literar.

Pagina elevilor

ANTOLOGIE LIRICĂ

Eliberatorul Cubei din robia spaniolă, José Marti a fost deopotrivă un revoluționar și un poet autentic. S-a născut la Havana, la 28 ianuarie 1853. La 27 de ani a fost condamnat la 6 ani muncă forțată, de către stăpînitorii spanioli, din pricina scrierilor sale revoluționare din revista El diablo cojuelo *(Diavolul șchiop).*

În 1870 a fost scos din închisoare și exilat în l'Ile des Pins *și apoi în Spania de unde s-a reîntors în Cuba în 1878. Din nou exilat în 1879, a călătorit în Mexic, Guatemala și Venezuela, stabilindu-se la New York, unde înființează în 1891* Partidul revoluționar cuban, *care a declarat războiul Spaniei la 24 februarie 1895. Ajuns șef al armatei cubane la 11 aprilie 1895, moare pe cîmpul de luptă la 19 mai 1896. Opera lui însumează 11 volume (proză, discursuri, etc.) dintre care un volum de* Poezii *în care sînt incluse ciclurile intitulate* Versuri simple *și* Versuri libere.

A fost unul din marii poeți ai literaturii de limbă spaniolă și cel mai reprezentativ scriitor al Cubei.

José Marti

XXX *)

Un fulger de sînge sfîșie
văzduhu-noptat peste zare.
Ies goi, cîte-o sută, -n cîmpie.
toți negrii, din vasu-nchisoare

Și bice de vînt, violente,
copaci goi de frunză prăvale,
grăbind și convoaiele lente
de sclavi, cu spinările goale

Aleargă o mamă·ngrozită
cerînd ajutor. De departe,
barăcile, leasa-mpletită
și codrul se tinguie-a moarte.

. . . . . .

Un sclav spînzurat de o cracă
îl leagănă-n vînt tamarinul ;
văpaia solară-l îmbracă
topindu-i pe umeri rubinul

Copilul îl vede pe zare
și jură cu glas sugrumat :
— Vei fi, cînd voi crește eu mare
de sîngele meu răzbunat !

În romînește de TEODOR BALS

*) Al XXX-lea poem din volumul **Versuri simple**

BIOBIBLIOGRAFIE

Magda Isanos

S-a născut la 18 aprilie 1916 la Iași. Părinții săi erau medici. Își face debutul la o mică revistă literară scoasă de elevii școlii. După terminarea cursurilor medii, poeta se înscrie la Facultatea de Drept din Iași. Încă din timpul studenției, Magda Isanos duce o laborioasă activitate poetică, pe care nu o va curma decît prematura sa moarte la 17 noiembrie 1944.

Magda Isanos a publicat poezii, cronici, articole și recenzii în Jurnalul literar, Însemnări ieșene, Vremea, Revista Fundațiilor, Iașul etc. **O mare influență asupra formării ei ca scriitoare a avut-o cercul literar de la** Însemnări ieșene. **Aci puteau fi întîlniți scriitori și oameni de cultură ca Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, M. Codreanu, Ionel Teodoreanu, V. I. Popa și alții. Dintre aceștia cel mai apropiat îi era Mihai Codreanu care se preocupa în mod deosebit de evoluția tinerei poete. În sens pozitiv a influențat asupra formației sale și colaborarea cu soțul ei, scriitorul Eusebiu Camilar.**

Ambianța de la Însemnări ieșene, **la care trebuie adăugată și cea de la** Jurnalul literar, **condus de G. Călinescu, a ajutat la sensul progresist al poeziei Magdei Isanos, în anii grei ai dictaturii fasciste antonesciene.**

Un singur volum de versuri a văzut lumina tiparului în timpul vieții poetei, în 1943, la Iași. Postum, se tipăresc în 1945 placheta de poeme Cîntarea munților, **în 1946** Țara luminii, **iar în 1955 Editura de Stat pentru literatură și artă adună într-un volum intitulat** Versuri, **aproape tot ce a creat Magda Isanos.**

Bibliografie

— Isanos Magda : Poezii, **Iași, 1943, 64 p.**

— Isanos Magda : Cîntarea munților. **Poeme. Cu un portret al autoarei și cu o prezentare de Mihai Beniuc. București, Ministerul Artelor, 1945. 71 p.**

— Isanos Magda și Eusebiu Camilar, Focurile. **Dramă în 4 acte. București, 1945, 103 p. Editura Fundației.**

— Isanos Magda : Țara luminii. **Versuri. București, 1946, 77 p.**

— Isanos Magda. Versuri. **București, E.S.P.L.A. 1955, 216 p.**

— Soloviev Leonid : Minunata istorie a lui Nastratin Hogea. **Traducere din limba rusă de Magda Isanos și Eusebiu Camilar. Buc. „Cartea Rusă" 1945 — 198 p. ed. II-a în 1958.**

Articole și recenzii despre Magda Isanos

— Camil Baltazar, Magda Isanos — poeta luptătoare în Romînia literară **nr. 42/1947.**

— Mihu Dragomir : Magda Isanos — în Gaz. lit. **nr. 15/1954**

— Veronica Porumbacu : Magda Isanos o poetă a vieții, în Tînărul Scriitor, **nr. 5/1955.**

— Const. Ciopraga : Magda Isanos — în Iașul literar **nr. 1/1956.**

— Mihu Dragomir : Lîngă cartea Magdei Isanos, în Gaz. lit. **nr. 6/1956.**

VLAHUȚĂ, CARAGIALE, DELAVRÂNCEA
în lumina unor noi documente

de Valeriu Ripeanu

Se știa și pînă acum de existența unor carnete de însemnări zilnice datînd în special din ultimul deceniu al vieții lui Alexandru Vlahuță. Nu se știa însă nici numărul, nici conținutul lor exact — deși două din ele au fost văzute de unii cercetători — fără a fi subliniată importanța pe care o prezintă pentru definirea personalității scriitorului și explicarea operii lui. Cele mai interesante se credea că au fost arse de Ruxanda Vlahuță, soția scriitorului, conform unei dispoziții testamentare ale lui Alexandru Vlahuță care prevedea distrugerea tuturor hîrtiilor cu caracter personal (scrisori, manuscrise) după încetarea sa din viață. Ruxanda Vlahuță nu a îndeplinit întocmai dorința soțului său. A păstrat în special acele scrisori și caiete care îi aparțineau direct, dat fiind că erau scrise de Alexandru Vlahuță pentru dînsa. Ruxanda Vlahuță a încredințat apoi nepoatei sale, arhitecta Sanda Teodorescu, fiica Anișoarei Vlahuță și a lui Gheorghe Grigorescu acest bogat material. O parte din el a fost depus la Muzeul Literaturii Romîne din București, iar ceea ce se mai afla încă în păstrarea arhitectei Sanda Teodorescu ne-a fost încredințat recent, în vederea alcătuirii ediției definitive a operelor lui Alexandru Vlahuță pregătită de Editura de stat pentru literatură și artă. Ne aflăm acum în posesia unor manuscrise prețioase, a unui însemnat număr de scrisori de familie, a unor ciorne de articole, etc.,

Dar partea revelatorie a acestui material, în curs de cercetare încă, îl constituie cele cinci carnete de însemnări care vin să lumineze aspecte interesante din ultima perioadă a vieții celui ce a scris *Mînctune stă cu regele la masă*. Primul carnet datează din 1909—1910, cel de-al doilea intitulat *Ceasuri de singurătate* din 1911, două din timpul primului război mondial (unul începe la 13 nov. 1916 și se termină la 25 dec. 1916, al doilea cuprinde însemnări de la 17 februarie 1918 pînă la 5 sept. 1918, avînd alte file nedatate), și ultimul de la 24 sept. 1919 pînă la 10 noiembrie 1919 inclusiv, deci cu nouă zile înaintea morții sale.

Ar fi util să ne întrebăm mai întîi ce anume motive l-au făcut pe Vlahuță să-și noteze gîndurile în aceste carnete intime. Existența lor coincide cu acea perioadă a vieții lui Vlahuță în care în creația sa încep să se străvadă semnele unei timpurii bătrîneți, a unei diminuări a potențialului artistic.

Vlahuță, combatantul, manifestă acum — așa cum pe bună dreptate afirma acad. Tudor Vianu — o „înclinare de a se retrage în sine" și o „inaptitudine pentru faptă". Caracterizarea pătrunzătoare pe care acad. Tudor Vianu a făcut-o cu aproape trei ani în urmă, se confirmă deplin prin noile documente. În același timp, însemnările lui Vlahuță vin să arate că sufletul său era frămîntat de mari contradicții, din care unele s-au reflectat și în opera sa. Ceea ce am vrea să reținem acum este faptul că în primele două carnete — 1909 — 1910 și 1911 la care ne referim acum — Vlahuță ne apare un îndrăgostit de viață, un scriitor preocupat de exprimarea adevărului, chinuit de dorința de a spune lucrurilor pe nume.

În numărul de față publicăm cîteva fragmente (unele file din carnete sînt tăiate, unele cuvinte nu se pot descifra, fiind șterse de trecerea anilor, altele au fost lăsate de noi la o parte, deoarece nu prezentau importanță în cadrul acestei pagini ci numai într-o ediție) din carnetul intitulat *Ceasuri de singurătate* (1911) scris în forma unei corespondențe cu soția sa. De asemenea mai înfățișăm cititorilor extrase din scrisori datînd din perioada 1907—1911.

Aceste fragmente sînt deosebit de interesante pentru că ne dau noi amănunte despre exemplara prietenie dintre Vlahuță, Caragiale, Delavrancea, Coșbuc. Vlahuță a avut un adevărat cult al prieteniei și afecțiunea pe care a păstrat-o lui Nicolae Grigorescu, este pilduitoare. Citind rîndurile pe care Vlahuță le-a scris despre marii scriitori ai vremii sale — și le-a scris fără gîndul publicării — reușim să cunoaștem și mai bine noblețea sufletească a acestui om, sinceritatea și aleasa lui ținută morală. Durerea pe care scriitorul a resimțit-o la moartea lui Hașdeu, de care nu mai era apropiat în urma unei polemici avută în ultimul deceniu al secolului trecut, vine să ne demonstreze încă o dată faptul că Alexandru Vlahuță știa să se ridice deasupra resentimentelor personale și să prețuiască marile valori ale patriei.

Aceste rînduri vibrante despre una din cele mai emoționante prietenii literare din istoria literaturii romîne, merită să fie cunoscute de publicul larg.

1911

Azi am primit o depeșă de la Caragiale: „Răspunde dacă ești în București săptămîna ciitoare. Viu (a) cere frățește ajutor sufletesc..." Bietul Caragiale! În ce vîfor trebuie să fie! I-am răspuns, firește, că-l aștept cu drag.

Cu dragoste; și cu ce grijă îl aștept! Și cu ce milă!

Vineri ora 10 seara

Mîine, cu Aradul, sosește Caragiale. Mi-a telegrafiat să chem pentru mîine seară la masă pe Coșbuc. „Să fim tustrei", zice-n depeșă. I-am scris lui Coșbuc, a venit azi și mi-a spus că negreșit mîine seară va fi cu noi. Mi s-a părut slăbit — se plîngea de niște dureri cronice de șale... L-am povățuit să consulte pe Dr. Teohari și să se lase de fumat.

Luni ora 5 dimineață

Acum a plecat Coșbuc însoțit de bunul Didi (...) la 3 a plecat Delavrancea cu Steriadi [1]), au rămas Brătescu-Voinești și Caragiale, pe care-i aud stînd încă de vorbă.

I-o citesc, dar numai lui, și-l rog să nu-i spue lui Caragiale că e gata (Vroiam să-l mai țin pe Caragiale, care-mi spusese că, îndată ce are poezia, pleacă). Dar lui Barbu i-a plăcut așa de mult, că mi-a luat foaia, și glonț, în sofragerie cu ea. Și pînă pe la 3 au citit-o și-au răscitit-o fie-care-n stilul lui (Numai Barbu cred c-a citit-o de vr'o cincisprezece ori) și din ce în ce mai frumoas'o găsiau. Dar Caragiale era în al nouălea cer... Mie însă, drept să spun, mult așa nu-mi place.

Luni seara ora 9½

În pat. Brătescu a plecat azi dimineață la 6. Caragiale la 5 seara. Și nu mai tăcea: „Mă, știi tu ce-ai făcut? Îți dai tu seamă de cît ai spus tu în versul...?"

Dar să ți-o transcriu aci, (...) ca s-o ai subt ochi cînd vei citi însemnările acestea, pe cari nu-ți faci idee cu ce drag ți le scriu. Simbătă și Duminică n-am fost al tău, (...) am fost numai al lui Caragiale. Să-l fi văzut ce mișcat era, și cum se uita la mine, cînd eșiam din odăiță, mă privia c-un fel de grijă duioasă, discretă, profund atingătoare.

Triumful așteptării,
Nebiruit e omul ce luptă
cu credință.
El știe că pe lume nimic zadarnic nu-i —
Că, dincolo de truda și jertfa clipei lui,
În taină vremea țese la sfînta biruință, —
Că vuetele toate visează armonie, —
Că este o dreptate, și trebuie să vie.

Talazuri năcăleașcă-l, — vrăjmașa lumii ură
Întunece-i viața în beznă de minciuni,
Copiii lui închidă-l în casa de nebuni,
Lovească-l orice mînă, hulească-l orice gură —
El simte cum îi crește din inimă o floare
Cu-atît mai luminoasă, cu cît mai mult îl doare.

Te-ai întrebat vr-odată din ce undue'această
De lacrimi tăinuite se naște un izvor ?
De mii de ani în piatră lovește răbdător,
Strop după strop, s-o spargă...
Drum greu a fost ; dar iată,
În valuri de lumină, chemat de dorul mării,

Triumful așteptării,
Nebiruit e omul ce luptă
cu credință.

[1]) Poezia Triumful așteptării a apărut în ziarul Romînul din Arad și a fost republicată de Lumea nouă, supliment la Romînia muncitoare din 8 mai 1911, datorită mesajului său optimist, de încredere în victoria celor ce luptă pentru o cauză dreaptă.

[2]) Palatul Șturza se afla în Piața Victoriei în apropierea casei în care locuia Vlahuță.

[3]) Vlahuță lucra la un articol mai amplu închinat pictorului Grigorescu, care încetase din viață în vara lui 1907.

[4]) B. P. Hașdeu a încetat din viață la 25 august 1907.

[5]) Înmormîntarea lui B. P. Hașdeu a avut loc în ziua de 27 august la cimitirul Bellu din București.

[6]) Octavian Goga.

[7]) probabil scriitorul Victor Eftimiu.

[8]) Duiliu Zamfirescu.

[9]) Aviatorul Aurel Vlaicu.

[10]) Pictorul Arthur Verona.

Ora 3 și 25 p.m.

(În tramvai, spre „Universul", neștiind dacă am să dau azi cartolina asta, nici dac'ai s'o ai tu mîine.) Ruxăndico mătcă. Am lăsat pe Caragiale acasă, cu telefonul. E foarte vesel, stă vr'o săptămînă. Aici e un timp dumnezeesc — vară. E posibil cu mîine seară să-ți ieșim înainte la Ploești. Ați ajuns bine și tatica e bine — nu mă îndoesc. Sărutări de mîini și multă sănătate.

A. Vlah.

Foarte mare încurcătură mă pune următoarea telegramă de la Berlin : „Rog mare hatîr poimîine Joi dimineață aștept Szegedin trenul dinspre București vedem mititelul Octavian [7] aduc 200 grame ticre tescuite prima îmbrățișeri — Caragiale". Și e cu răspuns plătit. Știu eu ce să-i răspund ? Miercuri avem treabă : arhitect, etc. Deci Joi dimineață nu pot fi la Szegedin. Pe de altă parte, mă gîndesc că de-acolo vine-n București. „Mare hatîr"... în adevăr mare hatîr. Și vreau să-l fac — și nu știu cum. Nu s-ar putea să vii mîine seară ?

Îmbrățișeri părinților și ție.

Al. Vlah.

Ieri am defunat singur, după defun am pornit-o pe Calea Victoriei — era un timp splendid. Am întîlnit pe Eftimiu [8]). „Maistre, dacă vreți să rîdeți, veniți diseară la Teatrul Național — se joacă „Lumină Nouă" de Duiliu Z. [9]) — cu ședințî de spiritizm, cu hipnotizări pe scenă"... El avea o loiă (autor dramatic) t-am spus că-i dau răspunsul pe la 6 — să mă-ntrebe la telefon ; Pe la 5 1/2 m-am întors acasă. Cînd îmi deschide ușa Tereza-mi spune : c'așteaptă doi domni. Erau Stere și Goga, care m'așteptau de două ceasuri. Tereza le făcuse ceaiu, ei găsiseră cutiea cu țigări — am discutat pîn'la 7. În vremea asta mă chiamă Eftimiu la telefon : i-am spus să vie la masă. Stere nu putea să mai zăbovească — pleca la Iași, de unde se-ntoarce peste două zile, să-l mai „căpacităm" pe Goga. Am fost la teatru cu Goga, Vlaicu [10]) și Eftimiu (cari vin azi la dejun) și-n adevăr... am petrecut. Tot ieri am întîlnit și pe Verona [11]) și i-am spus că zilele astea o să-i vizităm atelierul, mi-a spus că și el ar vrea să vie odată cu D-na, etc.

Acum e dimineață (8 și 20), vreme frumoasă...

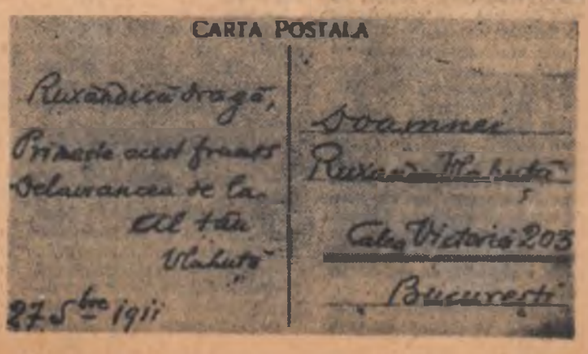

ȘTIAȚI... LA CE ȘCOLI AU FOST PROFESORI SCRIITORII NOȘTRI ?

În 1816, cînd Gheorghe Lazăr a trecut munții în Țara Romînească, în București nu exista decît o singură școală superioară, și anume Academia grecească. Datorită neobositelor strădanii depuse de acest patriot cărturar, la 24 martie 1818 a luat ființă cea dintîi școală superioară în limba romînă, școala de la „Sf Sava", considerată pe drept cuvînt piatra de temelie a dezvoltării învățămîntului din țara noastră.

★

Întors în țară de la studii, în 1812, Gheorghe Asachi a întemeiat, în anul următor, o „Școală de inginerie", la care a predat cel dintîi curs în limba romînă de matematică teoretică și aplicație de geodezie și arhitectură.

★

Intrînd în armată, cu gradul de „juncăr", Nicolae Bălcescu a organizat o școală „pentru învățătura militarilor de rangurile de jos", adică pentru soldații ținuți departe de carte în anii copilăriei și ai adolescenței. În patru luni de zile, Bălcescu a reușit să învețe scrisul și cititul, cele patru operații de aritmetică, precum și geografia Europei.

★

În „Albumul serbării de revedere dintre foștii elevi ai Institutului Academic din Iași din seriile de bacalaureat 1866—1879", întîlnim și un articol de evocare, în care un fost elev al acestei școli menționează că, prin anii 1874—1875, l-a avut pe M. Eminescu profesor de limba germană. Același fapt îl întîlnim menționat și în romanul autobiografic „Dinu Millian" al lui Constantin Mille în care Eminescu apare sub denumirea de Minescu. În romanul său, C. Mille scria : „Minescu, poetul pesimist și gingaș, ciudat în viața lui, răzvrătise o lume prin poemele sale, prin adîncul cugetării lui. Cum însă poezia nu-i dădea cel mai mic mijloc de trai, dînsul avea prozaicul rol în școală de profesor de limba nemțească".

★

De la 1 iulie 1875 și pînă la 4 iunie 1876, Mihail Eminescu a ocupat funcția de revizor școlar al județelor Iași și Vaslui. În toată această perioadă, cercetînd îndeosebi școlile de la sate, criticînd metodele pedagogice înapoiate, abuzurile și nedreptățile autorităților, luînd apărarea învățătorilor și a copiilor de țărani săraci, Eminescu „se întări tot mai mult în dragostea sa pentru poporul de jos", cum subliniază un contemporan al său. Încă de la numirea sa în funcția de revizor școlar, Eminescu se adresa astfel ministrului Instrucțiunii publice : „Punctul meu de vedere este că aș intra în contact cu populația rurală, singura care mă interesează îndeosebi". Iar mai tîrziu, într-o scrisoare către un funcționar superior, Eminescu scria energic : „Dacă instrucția va fi generală, putem spera că țăranul viitor va ști să-și caute de interese mult mai bine decît cel de azi. Căci în faptă, stimate domnule, tot aparatul greoi al statului nostru nu-i făcut pentru binele țăranului nostru. Administrația comunală este instituită mai mult în favoarea proprietății mari, justiția știți că are a face mai mult cu procese pentru moșii, încasări de bani, etc. Obligativitatea învățămîntului e o iluzie. Leafa învățătorului e adesea egală cu a unui vătășel, întreținerea localului proastă, pe cînd alături cu mizeria școlastică trăiește o clasă de scribi netrebnici sub formă de primari, ajutori de primari, notari, ajutori de notari, secretari, perceptori, ajutori de perceptori, etc., care sînt tot pe atîtea organe de apăsare și de șicană în comună și care nu aduc bunei-stări a țăranului nici atîta folos cît-u-i negru sub unghie".

★

La 7 mai 1864 Ion Creangă a ocupat un post de institutor la Școala primară de la Trei Ierarhi din Iași. După cîțiva ani, la 14 octombrie 1870, fu mutat la Școala primară nr. 1 din Sărărie. În această perioadă scriitorul editează, în colaborare, cunoscutele sale manuale „Metodă nouă de scriere și cetire pentru usul clasei I primară" (1868) și „Învățătoriul copiilor, carte de cetit în clasele primare, cu litere slove și buchi, cuprinzînd învățături morale și instructive" (1871). Destituit însă din tagma preoțească, pe motiv că a mers la teatru și că și-a tăiat părul, Creangă este destituit și din învățămînt. Rămînînd fără nici un mijloc de existență, autorul minunatelor „Amintiri din copilărie" fu nevoit să deschidă un debit de tutun și să dea lecții particulare, publicînd, în acest scop, următorul anunț în gazeta „Noul curier romînesc" din 10 octombrie 1872 : „Subsemnatul fost profesor în serviciul Statului timp de opt ani, are onoare a oferi serviciile sale practice, ca educator ori profesor privat — Ion Creangă".

★

În octombrie 1881 I. L. Caragiale a fost numit revizor școlar pentru circumscripția județelor Suceava și Neamțu. La începutul anului 1882 a fost mutat însă în circumscripția Argeș-Vîlcea

★

Înscriindu-se la Facultatea de drept din București, în toamna anului 1879, și neavînd posibilități materiale să-și asigure existența și să-și plătească taxele, Alexandru Vlahuță a fost nevoit să ocupe prin concurs un post de institutor la Școala primară nr. 1 din Tîrgoviște. La începutul anului 1880 devine însă profesor suplinitor pentru limbile latină și romînă la gimnaziul „Ienăchiță Văcărescu" din localitate, unde funcționează pînă la 1 noiembrie 1882, cînd este destituit de către Consiliul permanent județean din cauza atitudinii sale critice față de moravurile decăzute ale reprezentanților claselor avute din acest oraș.

★

În 1888, Alexandru Odobescu este numit director la Școala normală superioară din București, funcție pe care a deținut-o mult timp.

★

În toamna anului 1869, după doi ani de studii universitare, Calistrat Hogaș a obținut prin concurs funcția de profesor la gimnaziul clasic de băieți din Piatra-Neamț, devenit mai tîrziu liceul „Petru Rareș". Nefiind atunci suficiente cadre didactice pentru cursurile medii, scriitorul preda concomitent : latina, franceza, istoria și geografia. Intrînd însă în conflict cu politicienii burghezi din Piatra Neamț, Hogaș fu mutat la gimnaziul din Tecuci, în septembrie 1878.

★

În toamna anului 1896, la vîrsta de 25 de ani, G. Ibrăileanu era profesor suplinitor la Gimnaziul de băieți din Bacău. După patru ani, în septembrie 1900, a fost numit profesor la liceul internat „C. Negruzzi" din Iași, fiind coleg de catedră cu Calistrat Hogaș.

★

I. A. Bassarabescu a fost mai întîi profesor de geografie la liceul „Unirea" din Focșani, începînd din septembrie 1896. În anul următor, 1897, a trecut în aceeași calitate la liceul de băieți și la școala normală din Ploești, unde a funcționat pînă la împlinirea anilor de pensie.

★

Spiridon Popescu, autorul cunoscutei nuvele „Moș Gheorghe la expoziție" a fost mai întîi profesor suplinitor la gimnaziul real din Vaslui și apoi profesor titular la Tulcea și Galați, precum și la liceul „Mihail Viteazul" din București.

★

După primul război mondial, Mihail Sadoveanu a devenit profesor la liceul „Mihail Kogălniceanu" din Iași, unde a predat limba și literatura romînă la clasa V-a (teoria genurilor literare).

★

Acad. G. Călinescu a fost profesor la Timișoara și la liceul „Gheorghe Șincai" din București.

★

Acad. Perpessicius a fost profesor la liceul „Matei Basarab" din Capitală.

★

Pînă la ocuparea unei catedre universitare, acad. Tudor Vianu a funcționat ca profesor suplinitor în învățămîntul secundar din București.

Teodor Virgolici

Însemnări despre un cerc literar al elevilor

La ultima consfătuire a tinerilor scriitori, eleva Cîrje Melania arăta ce puternic ecou stîrnește literatura în rîndurile tineretului școlar. Cu cîtă sinceră emoție trăiesc acești devotați prieteni ai scriitorului fiecare carte bună citită. De aici, pînă la o poezie, schiță sau povestire... originală nu-i decît un pas. Am avut prilejul să cunosc zilele trecute, felul cum își desfășoară activitatea cercul literar „Alexandru Sahia" al Școlii Medii nr. 1 „N. Bălcescu" din București. În cei patru ani de existență cercul și-a cîștigat un binemeritat prestigiu în rîndurile elevilor acestei școli. Dacă în multe cenacluri (și nu numai ale elevilor) baza discuțiilor o constituie poezia aici trebuie să remarcăm preocuparea conducătorului cenaclului — profesor Mihai Bărbătescu — de a-i stimula pe tinerii începători să abordeze cele mai diverse genuri și specii literare.

Evident, în programul ședințelor figurează poezii, schițe, povestiri, dar, în același timp, se cultivă aici, în limitele pretențiilor pe care le poți avea de la niște elevi, și reportajul, recenzia, cronica literară, plastică, dramatică sau chiar... sportivă. (Cîteva titluri : „Cronica spectacolului „Mamouret", „Expoziția de pictură Sokolov-Skalea", „Cehov" — medalion literar —, „Scurt istoric al apariției și dezvoltării aparatelor de zbor", „La izvoarele energiei electrice" — cronica științifică —). Se discută traduceri din poezia universală. În această privință sînt meritorii încercările elevului Nestorescu Andrei : Ecoul de Ovidiu, Celor din Siberia de Pușkin și cea a elevului August Andrei : Libertatea de Shelley. Revista revistelor prezentată de către un elev la sfîrșitul fiecărei ședințe face un bun serviciu de informare despre tot ceea ce este nou în publicațiile noastre de specialitate.

Remarcăm, de asemenea, varietatea tematică a producțiilor originale prezentate în cenaclu. Partidul (Îți mulțumesc, partid de Șoimulescu Anca, clasa a VIII-a F), realizările patriei socialiste, chipul luminos al omului nou (Pe un drum cu întregul popor și Făuritor de inimi de Lefter Virgil) prietenia cu Uniunea Sovietică, lupta pentru pace, dragostea, sînt tot atîtea izvoare de inspirație pentru tinerii începători. Chiar dacă realizarea artistică este stîngace și în multe din aceste „compuneri" este vizibilă influența... lecției de literatură romînă, raportate la vîrstă, ele vădesc pasiune, unele chiar talent : „Omul acesta iubea viața/ Pășea egal,/ Împins din urmă de cadența bocancilor.../ Mergea mereu/. S-ar fi oprit să mîngîie fiecare piatră/ Dar avea mîinile răsucite-n cătușe./ El a căzut,/ Dar noi cîntam „Internaționala". *(Ilegalistul de Radu Vicenz). Stan Mircea (clasa a X-a A) găsește elemente destul de plastice pentru a prezenta Excavatorul :* Împovărat de-alămuri și oțele.../ Îi gîlgîie-n metalice artere / Șuvoaie de benzină și de foc". *Talentele satirice sînt îndrumate către stigmatizarea chiulangiilor, a leneșilor din școală. Reproducem epigrama elevului Gionea Ion, închinată unui coleg „vesel" :* „Ești mereu c-o glumă-n gură/ Vesel și glumeț cît șase / Însă ai la-nvățătură / Multe lipsuri... serioase".

Poate că ar fi bine dacă la ședințele cenaclului s-ar prezenta mai des unele referate despre măestria artistică, dacă s-ar invita scriitori care să împărtășească elevilor din experiența lor literară, dacă s-ar mări numărul seratelor și simpozioanelor organizate de cenaclu. Iar o programare regulată a ședințelor, fără fluctuații, mai mult sau mai puțin obiective, ar cîștiga pentru cenaclu un număr și mai mare de elevi.

Marin Sorescu

P. S. Cele mai bune lucrări prezentate în cenaclu sînt publicate în anuarul literar al școlii „Primii pași".

Vasile Rebreanu

LEMNE de foc

1.

Familia era împăcată și liniștită; tocmai mîncaseră de dimineață și stăteau așa, așteptînd parcă să treacă timpul, cum făceau de obicei în diminețile de iarnă.

— Eu aș dărîma casa asta, vorbi deodată Isaia și cercetă cu privirea pereții odăii. Și cum ceilalți nu spuseră nimic, el continuă: aș dărîma-o și aș face alta...

— Hă, rîse Iroftei ridicîndu-se greoi într-o rînă iar patul vechi scîrții prelung. Deșteptule!, exclamă amuzat socrul. Te cred și eu că ai face alta că doară nu ești prost să stai în frig.

— Asta nu-i casă, vorbi iar Isaia ca și cum nu l-ar fi auzit pe celălalt.

— O fi coteț, se înfurie Zania.

— O fi grajd, mă, strigă Anica în felul acela al ei grosolan și prostesc.

— Casa asta seamănă mai mult cu o șură, reveni Isaia. Cu o deosebire...

— Să auzîm diferența, interveni curios Iroftei ascuțindu-și privirea. Pronunțase anume stîlcit cuvîntul ca să-i facă în ciudă ginerelui despre care spunea că-i prost și nu știe să rostească cum trebuie cuvintele domnești.

— Diferență, mă, tată, nu diferenție, îl apostrofă indignat Tică, băiatul.

— Cu diferența că fi de piatră, continuă Isaia. Se ține destul de bine.

— Atunci ce vrei? De ce vrei s-o strici? întreabă cu glas moale Iroftei. De ce vrei s-o strici, mă? se interesă și el blînd.

— De frig îi tot așa și aici ca în șură. Vin și eu înghețat și vreau să mă încălzesc, ca la o casă de oameni și cînd intru aici, mai tare mă seacă frigul.

— Îi fi bolnav, presupuse cu răceală Zania. Zicînd aceasta femeia se ridică, sprijini furca de pat și aplecîndu-se după sobă începu să înlășoare ceva grăbit într-un ziar.

— Bolnav, pe mama dracului, se răsti iar Anica. Altfel de boală are ea, și nevasta arătă cu înțeles spre geam.

— Taurii comunali, țipă Tică și luîndu-și căciula țîșni afară lăsînd ușa deschisă în urma lui. Aerul tare de iarnă năvăli vălurindu-se alb în încăpere.

Zania își luă furca și cu pachetul subțioară ieși grăbită închizînd ușa.

— Iară te duci la Circoană, tu? Iară te duci la buzatu ăla de frate-tu? se răsti răgușit Iroftei în urma soției sale. Vezi să nu desființați colectiva, tu, dosădito, tu

2.

— Trebuie să ne apucăm de lucru. Pentru ziua de azi îi destul cît am șezut, spune după un timp Iroftei. Lemnele numai că nu putrezesc acolo. Stăm așa în casă și ele, săracile, ne așteaptă. Numai că nu le auzim cum ne cheamă: „Hai, Isaia și ne taie. Hai, taie-ne mai repede".

— Te-ai trudit destul cînd ne-ai adus din pădure, Isaia, acuma stai și tu și te hodinește. Isaia, mai ieși și tu între oameni. Lasă, nu vezi că sînt destui care să ne taie", continuă Isaia monologul lemnelor.

— Nu ți-i rușine obrazului, mă, nu ți-i rușine? se supără Anica. Cine vrei să le taie? Tică, că-i copil, ori poate vrei să le taie săracu tata, om bătrîn, și tu să meri să te destrăbălezi pe la casele oamenilor?!

— Ar trebui să te duci, Isaia, că nu-i de stat. Primăvara-i pe noi. Hai, sus și la lucru! La lucru, copile!

— Tot zici tu că ți-i frig aici, du-te afară și te încălzește, mă.

Isaia se ridică încet și, în liniștea care se lăsă, bocancii lui scîrțîiră neferesc pe podelele din casă. Scoase o țigară, se apleacă în fața sobei, prinse între degete un jar, apoi îl jucă în palmă, și-și aprinse țigara.

Ieși tăcut, închizînd ușa încet, ca și cum s-ar fi temut să nu trezească pe cineva.

Ajuns în curte se îndreptă spre gardul vecinilor.

— De voie, de voie, strigă el ca la armată, văzîndu-l pe Maftei Udilă, cu brațul încărcat de lemne; acesta îl auzi pe Isaia și-l privi mînios fără să se oprească. — Nu te nervoza, mă, stai puțiu, că vreau să te întreb ceva...

— Ce vrei?

— Du întîi lemnele și vino pînă la gard, că am o vorbă cu tine. Ceva serios, adăugă Isaia voind astfel să-i spulbere celuilalt orice bănuială că și-ar bate joc de el. Maftei îl mai privi însă bănuitor, apoi dispăru.

Isaia se răsuci; simțise că cineva îl privise din spate. Într-adevăr văzu la geamul casei chipul aspru al nevestei. Se uită îndelung la ea, fără să clipească și abia acum își dădu, pentru întîia oară seama, că Anica începea să semene tot mai mult cu mama ei; căpăta tot mai mult aceeași înfățișare ascuțită și aspră, aceeași privire rece și oarecum încleiată, i se păru lui Isaia; pînă și mersul ei seamănă tot mai mult cu al Zaniei, pășea și ea de sus, împlîntat, ca un husar. „Honvedul", își spuse Isaia. „Bine i-a zis cine i-a zis honved la soacră-mea". Auzind pașii lui Maftei, se întoarse iar spre curtea vecină și pe față i se lăți o expresie de satisfacție crudă.

— Ce vrei? întrebă grav Maftei, cu fața congestionată, supărat încă pentru comanda militară „de voie, de voie". După întoarcerea din armată, acesta își însușise un limbaj militar: „un pas de front, de voie" etc., și de aceea fusese luat în rîs.

— Ești nărăvos? se interesă Isaia rîzînd. Dacă ești nărăvos nu mai discut nimic.

— Nu-s mînios, se dezvinovăți celălalt.

— Dacă zici că nu ești nărăvos, vorbi cu multă gravitate Isaia, spuneți-mi, vă rog frumos, cu ce viteză suflă vîntu? Cu cît bate pe oră?... nord-vest, nord-est și restul, și văzînd fața congestionată a celuilalt, Isaia izbucni deodată în rîs. — Am auzit că te pregătești iară de tîrg, mai spuse Isaia, de data asta însă cu adevărat serios. Tu te duci ori o trimiți pe Solomia, că și eu vreau să-mi trimit cocoana cu niște ceapă... Maftei îl privea însă tot neîncrezător, neștiind nici acum dacă vecinul lui vorbește serios ori își bate iar joc de el. Ce te uiți la mine, nu m-ai mai văzut? se miră Isaia.

Aceasta îl convinse îndeajuns: Isaia vorbea serios.

— Cred că mă duc eu, răspunse Maftei. Îi cam frig și n-aș trimite-o pe ea. S-a dus, săraca, azi, la Bercea, la tîrg.

— Toți s-au dus la tîrg, spuse gînditor Isaia, ăștia de la colectiv s-au dus, vecinul George s-a dus, Solomia iară... tîrg mare, domnule.

— Apoi George zice că s-a dus să nu lase să-i vîndă văcuțele...

— Vacile trebuia să le vîndă înainte de a intra, vorbi cu subînțeles Isaia și îl privi pe celălalt într-un chip ciudat.

— Cam așa! exclamă fără voie Maftei și rîse conspirativ. Cam așa, că bine zici, să mă trăznească! Maftei pricepuse aluzia vecinului său și de aceea îl cuprinse fără voie acea stare de veselie neașteptată; doar și ei își vînduseră boii acum, înainte de a da cererea.

— Cu banii de pe boi s-a dus Solomia?

— Vrea să-și cumpere o bicicletă, ce să faci, minte de muiere...

— Cînd vă înscrieți?

— Să vedem, ne tot gîndim și noi, și Maftei își vîrî mîna după curea cu gravitate, apoi începu să facă rotocoale cu vîrful bocancului în zăpadă, ca și cum atunci s-ar fi decis și nehotărît încă, pînă să dea un răspuns își rotește așa vîrful bocancului în zăpadă. Apoi, spuse el, înălțîndu-și fruntea și privindu-l în față pe Isaia, apoi noi ne-am cam înțeles cu unii de pe la colectivă, să vedem ce a ieși. Dumitru lui Patie ce-o zis? O zis că statutu nu lasă. Trebuia să-i vindem acum cîțiva ani. Da, dracu o știut că ce a fi?! Știut-o dracu! Așa că el o zis că dinspre partea lui...

— Și?

— Și noi am cam vîndut tot, și boii și ceva atelaj. Ne-am... pregătit.

— Dacă nu ungi, scîrțîie... Da' badea Salustiu ce pîndește acolo, de stă după poartă? întrebă Isaia care abia acum îl observase pe bătrîn ascuns după poartă și privind prin crăpăturile ei spre uliță.

— Tata? Stă și el acolo, și-l pîndește pe Dura ăsta ce-i activist. Că el, activistul, nu știe încă că noi am vîndut... Inamicul, frate, trebuie pîndit.

Isaia rîse deodată, zăpăcindu-l din nou pe Maftei. Își aminti de-o întîmplare de pe vremea cînd acesta se întoarse de la armată. Se spunea că, într-o seară Maftei și cu Salustiu l-au întîlnit pe cîmp pe Iroftei și, cum erau veșnic în certuri pentru pămînt, au vrut să-l bată. Iroftei reuși să fugă, să se ascundă prin porumbiști. Se spunea că atunci Maftei s-a urcat într-un copac și de acolo îi dădea comenzi tatălui său: „inamicul la stînga, la stînga! Reper bostănăria lui Pahonc. Salt înainte!"

— Ce rîzi, mă, întrebă nedumerit Maftei.

— Și cu ce zici că te duci la tîrg, se interesă Isaia în loc de răspuns.

— Cu trenu, cu ce vrei să mă duc?

— Ihî...

— Ce îhî, ce îhî, îl înjură celălalt. Știu că nu oi duce șase saci de ceapă în spinare. Or vrei să-i duc cu avionu?

— Nu, credeam că-i duci cu bicicleta...

— Ce bicicletă, ce bicicletă? se repezi Maftei.

— Aia, a nevesti-ti, rîse Isaia.

Adînc jignit, fără să spună nimic, Maftei îi întoarse spatele și se îndreptă spre casă.

— Și unde zici că mergi, mă, la tîrg? aruncă Isaia vorbele. La Cîmpulung zici că te duci?

Era o aluzie la faptul că Maftei îi începea toate istorisirile astfel: „Eram la Cîmpulung, la armată, cînd numai ce vine un ofițer... sau: veneam de la Cîmpulung și în tren, întîlnesc, domnule, pe..." Dar Maftei nu întoarse capul, lovi doar cu vîrful bocancului o bucată de bălegar înghețat ce o întîlnise în curte și merse așa, ca și cum nu l-ar fi auzit pe celălalt.

L-ai îmboimojit, mă, cu vorbe, l-ai legat peste ochi cu vorbe, mă, ca să nu știe că ce faci tu din nevasta lui, auzi Isaia în curte glasul Anicăi. Nimic n-ai făcut azi, numai de vorbe și de curvușaguri ești bun...

— Și tu ești bună de pus pe rană, îi răspunse cu seninătate Isaia.

— Așa, Isaia, nu te lăsa, dragu moașii, la fleandura asta, că toată-i mumă-sa, se auzi deodată glasul Muscăliței.

Isaia o văzu pe bătrînă ieșind din casa cea veche; venea încet, bocănind din cizmele bărbătești, urmată de cîinile acela bătrîn și orb, fără nume.

3.

— Iadu are să-i mănînce pe toți, Isaia, fătu-meu. În cazanele acelea cu zmoală au să ajungă, spuse Muscălița, așezîndu-se pe plugul rezemat de șopron. Să vezi numai ce o să-i sfîrîie părul la honvedu de soacră-ta. Doamne, că n-oi apuca ziua aceea că cu furca aș tot împinge-o cînd ar vrea să iasă din cazanul acela. Atunci s-o văd! Bătrîna tresări deodată și ochii i se aprinseră lacomi, iar buba aceea mare și neagră ce-i acoperea jumătate fața, începu să-i tremure.

— Dumneata, moașă, o măgulí Isaia, n-o să fii acolo, dumneata în rai ai să ajungi...

— În rai, dragul meu, în rai. Și tu lîngă mine ai să vii că ai suflet curat... Tot stau și mă mir cum de-ai ajuns tu copile între hoherii ăștia, potopi-i-ar holera, că ăștia-s hoheri, mînca-i-ar frantu ăl negru... Tu lîngă mine în rai ai să șezi că m-ai ajutat și ai închis ochii cînd mai luam și eu cîte un lemn.

Isaia se aplecă, luă firezul și după ce își petrecu ușor palma peste zimții lucitori se aplecă și începu să lucreze.

— Grele zile am ajuns și eu, Isaia, oftă Muscălița de parcă ea ar fi tras la ferăstrău. Grele, draga me, că cît vezi curtile astea de mari toate au fost ale mele... Bărbatu-meu, odihnească-se în pace, el le-a făcut și scroafa de Iroftei l-a lăsat să moară în morga aceea, că acolo l-a ținut pînă ce a murit de l-o țipat în șanț și după aceea m-o înceluit și pe mine, cu lăsămîntul acela, blăstămații...

Bătrîna tăcu deodată și ochii i se opriră aprinși de lăcomie asupra bucăților de lemn; tocmai căzuse o bucată de lemn tăiată de Isaia și bătrîna tresări, făcu o mișcare cu mîna voind parcă să-l apuce. Se opri privind întrebătoare spre Isaia.

— Mai stai și dumneata, să fie mai multe, atunci nu se observă că ai luat...

Bătrîna îl aprobă tăcută din cap, dezvelindu-și dinții. Își așeză mîinile în poală și așteptă resemnată, apoi privirea ei se îndreptă spre curte, o măsură căutînd să deslușească ceva prin aerul îmbibat de o ceață rece. Ochii ei bătrîni se aprinseră o clipă, apoi flacăra aceea se stinse și bătrîna se uită iar la omul ce trăgea la ferăstrău. Era acum pe fața ei o resemnare adîncă.

Se vorbea în istoria acestei familii de niște femei frumoase care, se zice, că aveau legături cu diavolul, că de două ori pe săptămînă ele mergeau într-o văgăună și acolo se iubeau cu necuratul pînă aproape de zori și întotdeauna se întorceau cu sînul plin de bani. Apoi, cînd muri ultima din ele, bîntui pe toată Valea Someșului o secetă cumplită, pășunea se albise de oasele animalelor și vîntul uscat aducea peste sat mirosul iute al stîrvurilor. Oamenii făcură o legătură între aceste evenimente și hotărîră să o dezgroape. Cînd deschiseră sicriul o găsiră pe moartă răsucită. Cu un cui înroșit cineva i-a străpuns inima, apoi i-au făcut, nu se știe de ce, un sicriu de sticlă și au îngropat-o. Bătrînii spun că în ziua aceea au și auzit tunete.

Muscălița era nepoata acelei femei. Ea se mărită la vîrsta de paisprezece ani și în urma căsătoriei avu trei copii: Salustiu, Saveta și în sfîrșit, ultimul născut fu Iroftei. Tîrziu, cînd bărbatul ei, Grigore Udilă plecă să lupte în primul război mondial, copiii îi erau mari și gospodăria nu avu nimic de suferit.

Grigore Udilă se întoarse din război, după cîțiva ani de prizonierat cu gradul de sergent, cu o decorație și cu hainele pline de păduchi. La bătrînețe, Grigore începu să-și amintească tot mai des de anii cînd a luptat el în „bătaia aia mare", în Galiția. Povestea despre un „țux-filer", despre „decunguri", „fel-flașcă", „Găvern-mașină", „șfarlenie" și striga mereu „hăptac". Curtea fusese înjumătățită: cei doi feciori se însuraseră de mult, Saveta se mărită și ea: fetei îi făcuseră o casă în cîmp în mijlocul pămînturilor. Averea creștea în fiecare an și Iroftei fusese de mai multe ori la rînd primarul satului. La bătrînețe, Grigore Udilă, după ce își făcuse casă nouă, începuse să nu-și mai poată suferi în jurul lui soția, așa că Muscălița continuă să stea un timp în vechea casă, bătrînească, așezată în fundul curții, apoi se mută în cîmp, la Saveta, poreclită Luțoaia, după numele soțului.

După plecarea ei însă singură nora lui, Zania, îl mai îngrijea pe bătrîn și, pentru că atît ea cît și Iroftei se arătară nespus de atenți cu el, bătrînul le dădu încă o bucată de pămînt, peste împărțeala dreaptă între frați, lăsîndu-și lui dreptul de proprietate doar asupra unei singure bucăți de pămînt din locul numit Bobeica.

Celălalt fecior, Salustiu, se supără. Începu să înjure, cumnatele s-au părut chiar într-o seară, și-au ridicat poalele.

De la acest fapt s-a tras ura dintre cele două case. Bărbații nu-și mai vorbeau nici ei, se pîndeau pe ascuns și loveau pleziș cînd se ivea prilejul. Începură o lungă serie de peregrinări pe la judecătorie, găsind mereu motive că unul din ei i-a tăiat celuilalt o brazdă de pămînt. În aceste procese, Iroftei, avînd mereu de-a face cu avocații își însușise un limbaj foarte ales. Astfel venise de acolo cu o vorbă nouă: „vizavi". Cînd cineva îl saluta zicîndu-i bună ziua ori bună seara, el răspundea, îndeosebi cînd era bine dispus: vizavi, vroind să însemne: la fel, și eu te salut exact cum mă saluți și tu, îți arăt o stimă egală cu a ta.

Salustiu fu primul care își bătu joc de el și într-o seară la crîșmă, după ce intră fratele său și dădu bună seara, îi răspunse: vizavi. La care Iroftei îl prinse de piept, îl răsturnă sub masă și începură să se bată. Urmă, firește, iar un proces. Dar Salustiu nu se lăsă nici după aceea, continuă să-l poreclească și mai înverșunat. Femeile își aruncau ocărîle una alteia peste gard. Afacerea cu bucata aceea de pămînt, un fel de grădină, a rămas însă așa.

O vreme, Grigore Udilă mai lucrase pe la cîmp ori păzea vitele, dar peste cîțiva ani începu să îmbătrînească.

— A mai duce-o el așa, un an, doi și apoi l-a lerta Dumnezeu, suspina Zania.

Anii treceau însă și Dumnezeu nu-l mai ierta pe bătrîn. Puterile-i slăbeau, nu mai era bun nici de păzit vitele, dar de murit, nu murea. Într-un rînd, pe după Sîntă-Mărie-mică bătrînul înțepeni. Iroftei chemă agentul sanitar.

Din groapă nu-l mai scoate nici Hristos, proorocise Zania.

Agentul l-a tras cu niște alifii, i-a mai făcut niște injecții și omul începu să se miște. Încet, cu cîrja, se tîra pe colocolo cu greu, dar se tîra.

Și timpul a continuat să se scurgă.

Vara, bătrînul stătea pe prispă cu Anica, fata lui Iroftei, și o mai îngrijea. A urmat apoi Tică pe care îl legăna, îl ogoia, îl tîra pînă la bucătărie să-i dea să mănînce și însemna că tot era de un ajutor.

Dar nepoata a crescut. A trecut de la oi la sapă și bătrînul tot pe prispă vecuia.

Iarna era și mai greu: trebuiau să-l țină în aceeași cameră cu ei și bătrînul dormea greu, gemea, ignea, sforăia, stîrnind bombănelile nurorii și ale nepoților.

— Asta ne îngroapă pe toți! I-a uitat Dumnezeu șirul... se înfuria Zania.

De la bombăneli, femeia trecu la pumni și la ghionturi dați pe înfundate.

Bătrînul simțise de mult că era o povară pe capul feciorului și se trăsese în el ca un animal care presimțea urgia. Pe Muscăliță n-o chema însă.

Într-o iarnă s-a îmbolnăvit din nou. Îl chinuia un junghi, tușea, se îneca. N-au mai chemat doctorul. La ce să dea banii de pomană?! Banii-s scumpi și or trebui pentru îngropăciune.

În postul mare, cam pe cînd prind mușchii viață și încep să zbîrnîie amintind primăvara, boala se mai domoli. Dădu căldura și-l scoaseră iar pe prispă. Mai slăbit, mai împuținat, omul se încăpățîna să rămînă acolo, suspendat între viață și moarte, ca în fața unei punți pe care nu îndrăznea să o treacă. Nu mai auzea, vedea șters, abia se mișca, dar nu murea.

Ai casei turbau.

Uitaseră de mult că tatăl său le adăugase grădina și mai ales că ei fuseseră aceia care-l îmbiaseră și îl amăgiseră cu una cu alta.

Ceilalți, Saveta și mai ales Salustiu, nu uitau.

Zania însă se căina toată ziua:

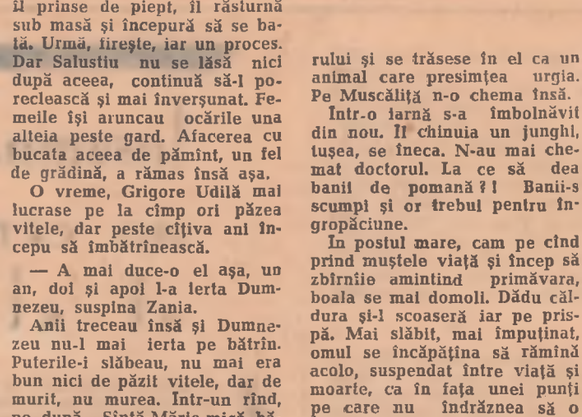

Desene de TIA PELTZ

— Abia mișcă, nu-i bun nici de alungat muștele, dar bagă în el ca un spart. De aceea nici nu mai moare... Ne-a sărăcit, Iroftei, ne-a sărăcit tată-tu! Vin Paștele, îi trebuiesc iar haine...

Haine, adică un cămășoi lung, de cînepă, cu care, iarna, vara, îl țineau îmbrăcat. Bătrînul „păstrase" portul, vechi și, măcar că ai casei umblau cu straie de tîrg ca mulți din sat, moșul rămăsese cu același cămășoi lung. De la o vară la alta, cămășoiul se tocea, se rupea, mai ales că Zania îl spăla tot la două săptămîni. Atunci bătrînul rămînea în niște izmene cîrpite de nu li se mai știa fața. Izmene noi nu-i făcea nici la Paști. Îi dădeau dintre ale lui Iroftei cînd nu mai erau bune de nimic. Tot nu se vedeau sub cămășoi.

În bombănelile nurorii, în ghionții nepoților, bătrînul trecea de la an la an.

Nici Iroftei nu se omora cu dragostea către tătîne-său, dar el tăcea. Iarna, umbla cu negustoria. Ducea ceapă ori varză la tîrg, așa că el se împiedica mai rar de bătrîn. Cînd se împiedica scăpa cîte o sudalmă mormăită.

Uneori, cînd își ieșea din fire Zania striga pe Tică:

— Tică, dragu mămuchii, du-l pe moșu-tău la mătușe-ta. I s-o făcut și lui dor.

Băiatul îl zmucea de pe țolul pe care zăcea și îl tîra grăbit pînă alături, în vecini.

Cealaltă noră, Safta, de gura lumii și ca să pară mai bună, îl primea întrebîndu-l scurt:

— Ai mai venit pe la noi?

Apoi își continua vorbele în gînd: „L-o trimes. Pămîntul le-o plăcut, dar să-l țină, nu le place!"

Bătrînul stătea o zi, două, pe urmă i se făcea dor de ceilalți.

Deodată anii aduseră alte frămîntări în casa lui Iroftei: a fost declarat chiabur.

Pentru prima oară în viață, în mintea omului încolți gîndul uimitor că are pămînt mult.

Merse la sfat, la fisc. Peste tot același răspuns: chiabur.

Omul nu putea pricepe ce rău vedeau ei în titlul acesta. Ani de zile asta fusese fala lui pentru înjurăturile sărăntocilor cărora nu le plăcea să mănînce la prăsit castraveți cu mămăligă ori altă mîncare pe care le-o ducea Zania la cîmp. Ba se povestea că odată Zania avînd oameni mulți la lucru fierbese o oală mare de ciorbă. Era primăvară și pisica, care fătase în pod, își adusese puii pe cuptor și, nu se știe cum, unul din puii pisicii care dormea pe cuptorul înalt de lîngă sobă, căzu în oala cu ciorbă.

Gîndul nou și uimitor că are pămînt mult îl încălzea totuși pe Iroftei.

Dar pămînt mult înseamnă obligații mari. Negustorul din el, învățat să vîndă toate cu cîștig îndoit, înnebunea la gîndul că trebuie să dea atîta.

Atunci să dea din pămînt!

Alunga gîndul acesta, dar gîndul se întorcea tot mai des: dai din pămînt, scapi de obligații.

Să vîndă. Și cu banii ce să facă? Orice bani pînă acum pentru pămînt fuseseră.

Omul simțea că mintea i se încîlcește iar, că nu mai înțelege nimic.

După săptămîni lungi de frămîntări, i se ivi în cap un plan. Și iarăși simți în el un gînd nou: bine că n-a murit bătrînul. Va merge cu el la fisc și va trece vreo trei hectare pe numele lui. În felul acesta pămîntul îi va rămîne, dar nu-l va mai apăsa ca o

lespede de piatră. Vor avea două poziții.

Merse la un avocat să întrebe și acesta îl asigură că așa este bine.

Vesel, îi spuse Zaniei și într-o zi, pe la sfîrșitul lui martie, îl urcă pe bătrîn în căruță. Îl învățase ce să spună, luase cu el vreo două sticle cu țuică, să mai ungă pe unde trebuia și porniră. Fusese zăpadă puțină în iarna aceea și acum se topise. Drumul era glodos și caii se opinteau din răsputeri spetindu-se, dar lucrul nu suferea amînare.

Bătrînul, după ani de suferință, abia își mai trăgea răsuflarea. Sta culcat în coșul căruței și tăcea. Căruța îi zdruncina tot trupul și la fiecare hîrtoapă îl arunca lovindu-l fără milă. Gemea încet să nu-l supere pe Iroftei.

Iroftei se întoarse furios de la oraș. Pe drum, bătrînul leșinase și nu-și mai venise în fire cu toate ostenelile feciorului, iar domnii de la fisc se răstiseră la Iroftei că își bătuseră joc că vine să împroprietărească niște moaște.

Parcă drumul acela îi zdruncinase și-i amortise tot ce mai amintea viață în bătrîn. Și asta-i înfuria și mai mult. Li se părea că bătrînul își bate joc de ei rîzîndu-și în ascuns de ceea ce le făcuse. De partea cealaltă a gardului necazul lor era prilej de bucurie.

Într-o zi bătrînului i se făcu dor iar de celălalt fecior. Tică îl luă de mînă și-l duse în curtea lui Salustiu. Safta îl culcă peste noapte în tindă.

Dimineața îl găsi rece. Țipă scurt, apoi începu să-l blestեme că-și bătuse joc de ea care-l primise de bună ce-i, că văzuse cîte îndură acolo, iar el, le făcuse pe placul ălora și murise aici să-i pună pe cheltuieli. Femeia rostise vorbele în gînd apoi închise ușa încet temîndu-se parcă să nu trezească pe omul care stătea acolo întins. Intră în casă cu fața împietrită. Îl trezi pe Salustiu și după ce își spuseră ceva în șoaptă se duse la patul unde dormea Maftei.

Tîrziu, după miezul nopții, George Draja, vecinul din spatele casei lui Iroftei trecînd pe uliță văzu pe zăpadă o pată neagră și strîmbă.

Începu să bată în poartă și să-l înjure pe Iroftei că și-a aruncat tatăl mort în drum.

Auzind întîmplarea, Muscălița veni împreună cu Luțoaie. Îl găsiră pe bătrîn închis în cămară și la întrebările ei, Iroftei îi răspunse rîzînd că l-a pus la morgă.

Muscălița începu să-l blestեme, îl scoase apoi din cămară pe soțul ei. Peste o zi Iroftei aduse coșciugul și după ce Muscălița îl îmbăie, și Saveta Luțoaie îi bărbieri fața, îl așezară în sicriu. Îl îmbrăcară în haine noi, de-a lui Iroftei. Muscălița găsi într-o ladă niște cizme mai vechi de-ale bătrînului, le șterse, apoi începu să le frece bine cu untură, ca să se înmoaie.

Spre seară cînd intră în casa unde era așezat mortul, bătrîna întîlni acolo cîinele acela bătrîn și orb care intrase se vede pe ușa rămasă deschisă. Îl găsi ridicat cu labele pe sicriu și lingînd cizmele mortului: adulmecase probabil mirosul rînced de untură. Bătrîna îl alungă și înainte de a bate sicriul în cuie scoase din picioarele mortului mîndrețea aceea de cizme explicîndu-i lui Iroftei că: „Grigore poate sări gardurile de pe ceea lume și desculț. Păcat de cizme să putrezească sub pămînt".

La groapă mai avu loc o întîmplare care a rămas ani mulți în memoria satului.

Tică dusese pînă la țintirim crucea moșului său și după ce preotul citi rugăciunea de înmormîntare, Iroftei și Salustiu petrecură funiile pe sub sicriu și îl ridicară deasupra gropii. Făcuseră ei acest lucru deoarece groparii plecaseră aproape înghețați, nemulțumiți că Iroftei le dăduse prea puțini bani. În clipa cînd cei doi frați ridicară coșciugul, Zania, Ania și Safta începură deodată să țipe sfîșietor acoperindu-și fața cu mîinile. Plînsul le scutura umerii, și cînd se întoarseră spre mulțime și-și luară palmele de la ochi, obrazul lor era într-adevăr plin de lacrimi.

Muscălița nu plîngea însă.

Sicriul se lăsă încet în groapă lovindu-se surd de pămîntul înghețat. Cineva aruncă un bulgăre ce sună pe scîndura sicriului. Deodată în mulțime se produse ceva neobișnuit: plînsetele încetară. Se făcu liniște. Se auzi numai vîntul ascuțit în salcîmii goi, înghețați ai țintirimului. Apoi mulțimea se mișcă deodată spre groapă, îmbulzindu-se.

— Nu intră?

— Da' groparii unde-s?

— Erau din alt sat. I-am văzut la cooperativă.

Se făcu iar tăcere.

— Ce facem, domnule părinte? se adresă Iroftei preotului. Acesta se apropie și mai mult de groapă, se mai uită o dată la sicriul oprit în dungă, suspendat. Groparii se grăbiseră, făcuseră pereții mormîntului strîmbi: sicriul nu încăpea în mormînt.

— Agață în colțul acela, spuse preotul.

— Du-te Tică, dragu tatii, și adă vreo unealtă, să facem ceva, se rugă Iroftei.

Băiatul fugi la prima casă și repede se întoarse, spre uimirea tuturor, cu un fierăstrău.

Iroftei luă unealta în mîini apoi uitîndu-se întrebător și rușinat spre mulțime, făcu semn fratelui său și după ce ridicară sicriul și-l puseră pe marginea gropii se aplecară deasupra lui.

— Numai o țîră din colțul acela tăiați, îi sfătui blînd preotul.

În tăcerea înghețată, în aerul rece prin care pluteau fulgi rari, aproape nevăzuți, se auzi scrîșnetul dinților de fier ai fierăstrăului mușcînd din sicriu.

— Doamne nu le ajuta, că nici să-l îngroape ca pe oameni nu-s buni, vorbi cineva și nimeni nu-și dădu seama al cui fusese glasul acela din mulțime.

Seara, după înmormîntare, la pomene, nurorile, cu ochi roșii și umflați de atîta plîns, continuară să-l caine pe bătrîn. Zania cu broboada neagră spunea mereu:

— Tulvaaai, că s-a dus și ne-a lăsat, bietul tata. Ne-a lăsat dragul de el, că drag ne-a fost la tăți și nebunul și sărăntocul de Draja ne-a scos vorbe că l-am țipat în duhîn-um...

Muscălița însă care nu plînsese, nici nu băuse nimic toată seara, îndemnată de Saveta și Salustiu îi spuse deodată lui Iroftei:

— De mîne să vă stringeți ce aveți și, afară din casa me, că destul am stat în cîmp. Mi s-o urît amu. Afară din casă!

Salustiu propusese să împartă frățește ce mai rămăsese de la bătrîn.

După ce îi ascultă pe toți, Iroftei ieși și în seara aceea bău pînă tîrziu la cooperativă.

A doua zi cînd veniră ceilalți și Muscălița îi ceru să părăsească casa și să se mute unde o știi, în casele vechi din fundul curții, Iroftei scoase o hîrtie și citi cu indiferență, cu un glas rece, testamentul prin care Grigore Udilă îi lăsa lui, numai lui, toată averea mobilă și imobilă.

— Nu-i bun, strigă cu un glas sugrumat Muscălița. Nu-i bun! Îi falci, îi falci! Îi falci lăsămîntul! se cutremură și începu deodată să plîngă.

Din ziua aceea Muscălița se mută în casele bătrînești din fundul curții, umbla cu oala după zăr prin sat, ca să-l facă de rușine pe Iroftei să vadă toată lumea cum o ține el. Iroftei nu se supără, ba mai mult, Zania refuză să-i dea de mîncare, ori lemne de încălzit. Așa că bătrîna putea fi văzută în tovărășia cîinelui acela bătrîn și orb, și uneori de o rață bătrînă de vreo zece ani, fără pene.

Acum Muscălița stătea aici lîngă Isaia Ioța așteptînd răbdătoare cu mîinile în poală, să prindă un prilej de a lua niște lemne. Asculta scrîșnetul fierăstrăului ce suna nefiresc în aerul înghețat în care pluteau fulgi ce abia se vedeau.

— Nu ți-i frig, moașă? întrebă deodată Isaia.

Dar bătrîna nu-i răspunse. Asculta fierăstrăul.

Fragment de roman

POEȚII *comunismului*

A. Tvardovski

Două fierării *)

Umbrită parcă din vecie
De trei mesteceni albăstrui,
Era-n Zagorie-o fierărie
In preajma căreia crescui.

Și flacăra pilpîitoare
Jucînd pe zidul fumuriu,
Și lutul proaspăt sub picioare,
Și izul păcurii, le știu
De cînd, copil ce nu-și dă seama,
Intram la tata-ntre scîntei
Și mă ducea în brațe mama
La douăzeci de ani ai ei...

Bătrînei noastre nicovale
I-aud răsunetul și-acum,
Pierdut și stins la intervale
Prin amurgirile de fum.
Părea că lumii i-ar trimite
Un semn al zilei fără spor
Pe-acele locuri adormite
Și nebătute de picior,
Unde-n paragina stăpînă
Vedeai cum drumurile pier,
Iar omul își cără-ntr-o mînă
Intreg tărbatul lui de fier,
Și — cum deprins era să-ndure —
Simțea nevoia de fierar,
Acolo-n crunta lui pădure,
La zece ani, de nu mai rar.

Nu, nu s-a stins acea bătaie
Indepărtată pe ileu,
Nici micul șuier de văpaie,
Nici foiul ce umbla cam greu.
Cum nu s-a stins din conștiință
Nici chipu-acelei vieți pustii,
Deși trecută-n neființă
Cu tata, — lipsă dintre vii.
N-o voi chema-o să se-ntoarcă!
Dar ea mă dăscăli de mic,
De aceea cuveni-s-ar parcă
Să-i zicem și de bine-un pic:
Pentru amprentele prunciei
Aduse-n anii mei de-acum
Și pentru larma fierăriei
Cu pomi, cu umbră și cu fum.

Căci pentru preajma ei sărmană,
Era, pe cei vreo cîțiva coți,
Gazeta noastră poporană
Și-academie pentru toți.

Cu pușca lui abia-nținată,
Vedeai un biet de vînător
Și pe hotarnic cîteodată
Sau pe dulgherul amator,
Pe veteranul cu ceaprazuri
Ori chiar pe doctorul de cai,
Pe negustorul de necazuri,
Pe Ițka însuși.

Și-asistai
La schimburile de cuvinte
Rostite sincer și pe șleau,
Despre boierii dinainte
Și despre ce mîncau și beau;
De țări străine și de veacul
Mănos din nu știu ce ținut,
Ori despre dumnezeu și dracul
Și despre țarii din trecut:
Despre eclipsele de soare,
Despre doctrina lui Tolstoi,
Despre impuneri și dosare
Și-amenzi și păsuri și nevoi.

Acolo își putea permite
Plăcerea omul muncitor
De-a zăbovi la nesfîrșite

Și de-a uita de cîte-l dor.
Ce-i drept, răcoarea era bună;
Tutunul bun de la vecin.
Tînjea? Cu ceilalți împreună.
Ofta? Cu alții cel puțin.

Piereau acolo: grijă, teamă.
De-acolo nu-l clintea nimic...

Dar vremea-aceea, mai cu seamă
A fost și școala mea, de mic.

Aflai, căscînd din vreme gura,
Ce lucru extraordinar
Pot da metalul și căldura
Cînd vrea și meșterul fierar.

Mă minuna vrăjitoria
Cu care scoate din baros
Unealta care ară glia
Sau prăvălește codrii jos.

Dar mi-a trezit mai mult elanul
Un lucru mai de căpătîi:
Putea să facă cu ciocanul
Un alt ciocan ca cel dintîi.

Cu-această artă vasăzică
Vedeam pe toate că le-nvingi,
Căci fără-o sulă cît de mică
N-aveai nici baieri la opinci.

De-atunci știu fierul cum se-ndoaie,
Cum suflă foiul de-l apeși
Și cum sub fleașturа de paie
Țîșnește-un nor de aburi deși.
Și-aud pe-ntinderea cîmpiei
Truditul sunet de baros,
Ca un ecou al industriei,
Timid dar și orgolios...

Azi soarta binevoitoare
Mi-a dat prilejul ideal
Să văd barosul cel mai mare
Din cîte bat aci-n Ural.
Și chiar oprit la niște zone
Mai neatinse de dogori,
Simțeam sub miile-i de tone
Vibrînd pămîntul uneori.
La fiecare lovitură
Părea că scoate-un imet greu
Și că, chircindu-se, o-ndură
Răzbit și-atins pîn'la nucleu...

Și chiar de sta să mă sufoce
Acel vacarm prodigios,
Citeam în el și clara voce
A rusticului meu baros.
Sorbind mireasma grea și deasă
De zgură fiartă și metal,
Eu mă simțeam la mine acasă
Deși știam că-s în Ural.

Ural! Patetică poruncă
Și prevestire-a altor vremi:
Cu basul tău robust, la muncă
Asemeni muzicii ne chemi.

Ural! Tovarăș de izbravă,
Fierar și spornic furnizor,
Leat cu străvechea noastră slavă
Dar și cu cea din viitor.

Cînd trenurile-mpovărate
Intrau în Vestul fumegînd
Cu forța carelor blindate
Și-a tunurilor puse rînd,
Tot frontul, cît era de mare,
Cuprins de-un freamăt filial,
Rostea cu-o singură suflare:
— Ii zice taica nost' Ural...

Ural! Și-acum cînd, dimpotrivă
Ne ieși cu plinul tău în drum,
Văd ceata noastră guralivă
De pasageri cu treburi, cum
Își uită rîndul la cuvinte
Și, ca-nțeleși printr-un semnal,
Repetă fiecare-n minte:

— Ii zice taica nost' Ural...
Ural! Prin preajmă-ți trec, bătr'
Și azi, în urmă cînd te las,
Regretul singur mai rămîne
Ca după vatra mea de-acas'.
Dar încă mult de-aci-nainte
Rosti-voi dus de-același val
De gratitudine fierbinte:
— Ii zice taica nost' Ural...

Ural! Sînt gata de plecare
Dar nu știu inima ce vrea...
Căci mai răsare-n depărtare
O altă zare — tot a mea.

In romînește de
IOANICHIE OLTEANU

*) *Capitol din poemul „Za daliu-dal"*

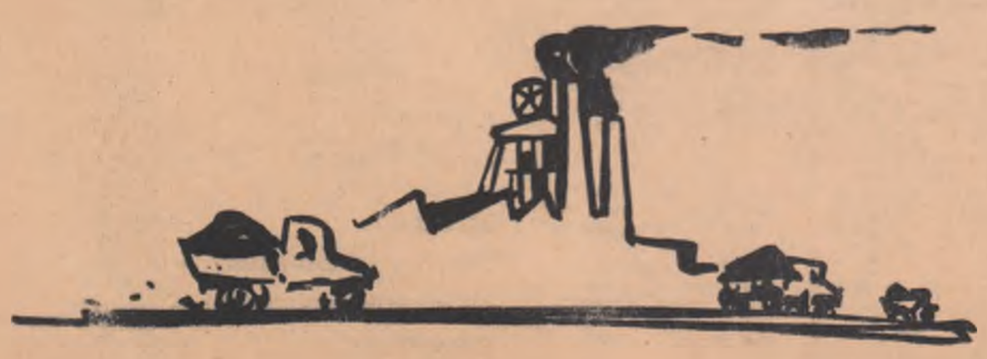

Desene de MIHU VULCĂNESCU

Impresii despre eroii romanului „OȚELUL"

În noul său roman despre muncitori, Oțelul, Const. Chiriță face portretul citorva oțelari, reliefînd combativitatea, îndrăzneala creatoare, simțul de răspundere, demnitatea, cinstea, trăsături caracteristice eroilor epocii socialiste. Acțiunea cărții se desfășoară într-unul din sectoarele cele mai importante ale vieții noastre economice, într-un mare combinat siderurgic. Tînărul Ion Crișan a descoperit o metodă nouă care permite sporirea considerabilă a producției de oțel. Incercînd să aplice această metodă, survine o greșeală exterioară, din neatenție, și experiența eșuează. Intîmplarea nu îl demoralizează pe Crișan. Pasionat de muncă și convins că metoda sa e totuși bună, el continuă calculele pentru a pătrunde tainele oțelului și descoperă „rolul temperaturii dirijate" în coloșii pe care-i stăpînește. Prin felul în care oțelarii au înțeles strădania lui Crișan și l-au ajutat să-și ducă la bun sfîrșit experiența, fiecare dovedește o nouă atitudine față de muncă, nu numai sub latura perfecționării profesionale, dar și a entuziasmului în fața forței ei combative și creatoare. Crișan are de înfruntat rezistența lui Voicu, un muncitor mai virstnic, și cu incomparabil mai mare experiență dar care nu înțelege momentan, sensul inovației elevului său. Tînărul inovator, inițiază un curs de lărgirea cunoștințelor tehnice ale muncitorilor din colectivul său pentru a-i ajuta să înțeleagă, nu numai să aplice mecanic, inovația. El vrea să grăbească transformarea realității și ciocnește de idei mari și de nădejdi. Alături de Crișan, Pavel, instructor al Comitetului orășenesc de partid, luptător din ilegalitate, este un exemplu de eroism constructiv. El dă o deosebită atenție educației și conștiinței comuniștilor, insistînd mereu asupra acestor valori în ședințe și în convorbirile sale de la om la om. De două ori prezența lui e decisivă în desfășurarea acțiunii. O dată, cînd se lămurește pe sine asupra caracterului lui Crișan, convingînd apoi și pe ceilalți că motorul care-i pune în acțiune pe oameni este „propria sa conștiință" cît și nevoia lui de „a gîndi, a judeca și a îndrăzni" și a doua oară, cînd, valorificînd tendințe bune din caracterul lui Voicu, reușește să-i trezească ambiția și să-i cîștige pentru cauza colectivului. Trăsătura fundamentală a lui Pavel e optimismul. Principiul, cînd pînă la limită, el nu acceptă situațiile grele și colțurile întunecate, din conștiința oamenilor. Portretul lui definește pe activistul de partid modest, intransigent, cu o mare capacitate de a explica în cuvinte simple, idei profunde.

O atenție deosebită acordă romancierul reliefării trăsăturilor noi ale muncii socialiste. Prin exemplul lui Crișan, el a reușit să sublinieze faptul că în condițiile socialiste de viață și de muncă, oamenii se pot realiza atît sub raport profesional cît și sub raport moral.

Privite în acest fel, problemele tehnice de producție pe care le cuprinde romanul devin în desfășurarea conflictului, probleme ideologico-morale. Talentatul muncitor Crișan nu apare astfel ca o excepție, ci ca un produs firesc al mediului înconjurător. Pavel, activistul de partid, se află în strînsă legătură cu oțelarii și inginerii care participă activ la lucrările din uzină. Astfel colaborarea lui Voicu, antrenat de colectiv, cu Pavel și Crișan pentru formarea celor două echipe de topitori, ca și colaborarea rodnică a oțelarilor cu muncitorii și personalul celorlalte secții ale uzinei în reorganizarea procesului de producție depășesc sfera preocupărilor pur tehnice.

Romanul lui C. Chiriță ridică însă cîteva probleme de realizare a personajelor și de construcție artistică. Pornind după cum se vede chiar din prolog, cu o prea mare admirație față de Voicu, acesta devine la un moment dat un colos disproporționat față de ceilalți, străvindu-i ca personalitatea sa fizică și morală. Deși cu Voicu, Const. Chiriță a reușit să depășească un anumit schematism al personajelor sale anterioare, intrînd mai adînc în substanța psihologică și cizelînd cu grijă nuanțele și schimbările de atmosferă s-ar părea că această caracterizare aprofundată a unui erou de prim plan a epuizat resursele epice ale autorului. Există un evident dezechilibru în construcția romanului: deoarece Voicu absoarbe întreaga viață a cărții, ceilalți eroi din jurul lui apar palizi, fără nerv.

Incercarea lui Const. Chiriță de a da o imagine veridică a muncitorilor este îmbucurătoare, fără a i se exagera însă laturile pozitive. Autorului i se cere o mai mare exigență în însușirea unor mijloace artistice cît mai elevate, pe măsura tematicii majore pe care o abordează. E drept că a reușit să dea paginilor în care descrie halele, cuptoarele, procesul tehnic al fabricării oțelului, dinamică, viață, interes. Dar cînd descrierea se depărtează de izvorul inițial, rezultatele sînt discutabile. De pildă, atunci cînd descrie scenele de familie Voicu-Ilona, Pavel-Olga, sentimentalismul atenuează din severitatea epică a romanului. Convertirea lui Benedict Moruzi de către soția sa apare ca o salvare romantioasă a unui ratat. Prin felul cum este rezolvat episodul răpirii Ilonei, rememorat de Voicu, lupta lui cu cei patru frați pentru dobîndirea femeii iubite, s-ar părea că autorul concepe încă dragostea ca pe un instinct orb sau ca pe o fatalitate dureroasă care epuizează sufletele. Iulia, frumoasă și atrăgătoare, nu are o conduită fermă, fiind un fel de jucărie docilă, a unui destin pe care-l suportă supusă. In general, personajele feminine nu dau posibilitatea să se discute în jurul noilor relații dintre oameni în socialism. Mediul în care trăiesc nu a lăsat o pecete prea puternică asupra lor. Iulia, fiica lui Voicu, deși muncește și are toate condițiile să fie utilă societății, este o individualistă care se întreabă dezolată ce este fericirea. Ruxanda, mătușa ei, sora lui Voicu, e un spirit rău, urmărind dezbinarea familiei, dar nimic din ce face ea nu e motivat. Nu se susține nici azisele probleme sentimentale pe care și le pune Olga, soția lui Pavel. Lupta ei pentru vindecarea unei infirmități e foarte frumoasă, dar se pierde sub noianul de zbateri mărunte nepotrivite cu o femeie care a suferit interogatorii la siguranță și deportarea.

Este insuficient explicată de autor și atitudinea muncitorului Spiridon care așteaptă ani de zile prilejul ca să-l arunce pe Voicu într-o oală cu oțel încins. Opoziția lui este incoherentă din punct de vedere psihologic. De asemenea, inginerul Benedict Moruzi este o apariție stranie cu acțiuni contradictorii. Deși tot timpul lasă impresia că este recrutat dintr-o lume dușmănoasă regimului socialist, el spune luliei într-o discuție conjugală că ar fi avut o tinerețe umilă și săracă. Nici o altă lămurire nu este dată în legătură cu originea lui. Ca om matur, așa cum apare în roman, el este un blazat, un superficial, invadat de nostalgia capitalei. Portretele fizice și morale ale lui Spiridon și Benedict Moruzi sînt schematice.

Cartea e scrisă în grabă. De mai multe ori apare afirmația că muncitorii sînt „celebri" prin rezultatul muncii lor, că Voicu l-a crescut pe oțelari ca pe niște „prințișori". Toți acești luptători pentru îndeplinirea unei idei avansate dau „bacșișuri" și se lasă adulați de o „cohortă de chelneri" într-un local în care Voicu își are asigurat „tronul" în spatele căruia doi chelneri și un responsabil așteaptă „comenzile bogate". Romanul începe cu descrierea unei ședințe în care se dezbat probleme de producție. Este de remarcat aici capacitatea de concentrare, urmărirea concisă, sugestivă a esențialului care pe alocuri este însă îngreuiat de unele expresii nefericit alese: feromanganul e „parșiv", „joacă festa" oțelarilor și își face mendrele, iar mai departe, despre Voicu se spune că toată truda lui de a stăpîni oțelul nu este pentru „a-și face mendrele" ci pentru „a face oțel". O anumită selectare a vocabularului se impune.

Prolixitatea este încă un pericol pentru scrisul lui Const. Chiriță. Inițiațisarea în literatura noastră a chipului muncitorului constructor al socialismului are o importanță excepțională și tocmai în acest sens noul roman al lui Const. Chiriță reprezintă o încercare interesantă și meritorie, un pas înainte în creația tînărului prozator.

Cornelia Ștefănescu

Cartea străină

SUB SEMNUL INDRAZNELII ȘI AL INOVAȚIEI

Vl-L PREZENTĂM PE BALUEV și-a intitulat Vadim Kojevnikov ultimul său roman, subliniind prin însuși titlul lui locul deosebit ce va veni în economia cărții acestui personaj. Intradevăr, chiar din primele momente ale lecturii facem cunoștință cu Pavel Gavrilovici Baluev și pînă la ultimele rînduri ale romanului el rămîne mereu figura centrală a acțiunii, apare mereu pe primul plan. Cu el se deschide, cu el se încheie firul povestirii. Autorul își urmărește eroul în activitatea lui, ne istorisește trecutul lui de muncă, ni-l arată în diferite momente ale vieții, într-un cuvînt, așa cum ne-a făgăduit în titlu, ni-l prezintă pe Baluev și o face cu multă dragoste și amănunțime. Rolul pe care și l-a asumat Vadim Kojevnikov nu este tocmai comod și nici ușor, dacă vrei să eviți didacticismul și impresia de convențional, de artificii. Devenit și el, într-un fel, un personaj al romanului, autorul a găsit soluția cea mai firească: el apare ca un contemporan al lui Baluev, poate cunoștință, poate prieten, poate tovarăș de muncă al eroului, care istorisește și altora ceea ce știe despre acest om, pe care-l socotește demn de a fi prezentat și altora.

Comentariul lui realizează legătura între istoria vieții lui Baluev, luată ca un caz individual, și istoria epocii noastre cu sarcinile și idealurile ei. Și acest comentariu îmbracă ba forma unor digresiuni lirice, în care Kojevnikov își mărturisește de pildă admirația pentru omul sovietic „răspunzător pentru destinul întregii omeniri", ba chipul unor meditații filozofice asupra drumului de mîine al poporului său, ba se exprimă în aluzii ironice, chiar satirice, vizînd teorii și practici desuete în viață, în literatură.

Ce l-a îndemnat pe Vadim Kojevnikov să-și aleagă drept erou tocmai pe acest om nu prea înalt, lat în umeri, cam greoi, la cei cincizeci și ceva de ani ai săi, cu fața arsă de vînt, cu părul cărunt? Înfățișarea lui nu are nimic eroic, nimic neobișnuit, deși aerul impunător nu-i lipsește. Dar Pavel Gavrilovici Baluev e cunoscut ca un conducător priceput, om capabil și cu multe calități. Tovarășii de muncă, prietenii, îl prețuiesc pentru energia lui nesecată, puterea uriașă de muncă, istețimea lui, îl stimează pentru principialitatea și cinstea lui. Conducător al unui mare șantier de construcții, legat de una din sarcinile principale prevăzute în planul septenal: gazificarea țării — Baluev nu cunoaște oboseală. Zi și noapte el este pe teren, hiruind vrăjmășia climei: ridicat el însuși din rîndul muncitorilor, dar totodată prețuind cunoștințele tehnice teoretice, el poate da oricînd o mînă de ajutor într-o problemă practică, dar și îndruma într-o chestiune teoretică.

Calitățile noi, deosebite de ale altor oameni cu sarcini de răspundere, pe care le-a văzut în Baluev, l-au atras pe Vadim Kojevnikov. În felul de a fi și de a acționa al eroului său, autorul mărturisește că a remarcat trăsături asemănătoare cu cele ale „omului viitorului". Și tocmai acestea și-a propus el să le înfățișeze în romanul său. Baluev este o personalitate în care își găsesc expresie idealurile cele mai înaintate ale epocii noastre. El se simte cu adevărat un constructor al comunismului și înțelege această misiune a sa nu numai în planul material, în sensul direct al obligațiilor ce-i incumbă pe linia construcției de conducte de gaze, ci și pe plan spiritual-educativ, de formare, de făurire a conștiințelor umane. Baluev are în viața și activitatea sa de conducător al unui colectiv de muncă o poziție foarte bine precizată: „În zilele noastre e foarte greu să fii om în adevăratul înțeles al cuvîntului. Astăzi i se cer omului foarte multe lucruri, în afară de îndeplinirea îndatoririlor sale ca specialist și în virtutea funcției ce o deține și anume i se impun obligații mari pe linia eticului... Astăzi cînd s-a ridicat atît de mult norma de apreciere a oamenilor, fiecare cere celuilalt să se manifeste în toată măreția lui spirituală..." Toată viața îndelungată de muncă din anii dinainte și după război, experiența de luptă pe front, pe care autorul le schițează în trăsături puține, dar convingătoare, au determinat poziția pe care se situează Baluev. El nu-și restrînge îndatoririle de conducător la îndeplinirea obligațiilor tehnice, de construcție; conștiința de comunist îi cere participarea și preocuparea pentru viața oamenilor ce muncesc sub conducerea lui. În zilele noastre, cînd munca omului s-a ridicat la un nivel înalt de calificare tehnică, „s-a născut necesitatea de a conduce de la om la om... Și cu cît mai mult pătrunde un conducător specificul psihologic al oamenilor... le cunoaște în amănunt viața, cu atît mai ușor se va face înțeles decî, își va cîștiga autoritatea printre ei și stima lor..." Și Baluev își dă seama că „un conducător nu e același lucru cu un șef. E mai mult decît atît, e mai important și mai semnificativ".

După propria lui mărturisire, Baluev e „lacom" să cunoască oamenii. El socoate că, în calitatea sa de conducător, „răspunde de sufletul oamenilor în aceeași măsură ca și pentru starea mașinilor încredințate". De aceea, „Baluev cunoaște pe de rost pe toți oamenii de pe șantier și cerea același lucru de la subalternii săi". Această cunoștință începea odată cu sosirea pe șantier. Pavel Gavrilovici discută personal, foarte amănunțit cu fiecare nou angajat. Și nu era vorba de o anchetă-tip, după un șablon stabilit, ci de o discuție de la om la om, în dorința de a cunoaște profilul moral și psihologic al viitorului membru al colectivului. Baluev și-a cîștigat autoritatea și dragostea tovarășilor săi de muncă prin grija deosebită pe care o manifesta față de viața și de soarta fiecăruia dintre ei. Cu mult tact și adevărată omenie, a ajutat-o el pe Izolda Bezuglova să-și găsească locul în viață; iar pe Olga Terehova să-și realizeze fericirea. Victor Zaițev simte mereu îndrumarea părintească a lui Baluev; Mehov — ajutorul și sfatul lui prietenesc. Și toată această grijă este luminată de un ideal care-l face pe Baluev să merite cu adevărat, caracterizarea de „om al viitorului". „Eroul lui Kojevnikov a înțeles că în fiecare om există ceva minunat, deosebit, rar". El vrea să descopere aceste calități și sfătuiește și pe alții s-o facă: „În fiecare om trebuie să cauți în primul rînd ceea ce este mai bun în el și nu ceea ce este mai rău".

Prin această atitudine, Pavel Gavrilovici ne apare într-adevăr ca un tip nou de conducător, diferit de pildă de un Valgan (Bătălie în marș de G. Nicolaeva), Potrepalov (Sub soarele de miazănoapte de I. Zabelin), chiar Arefiev (Drumurile pe care le alegem de G. Ceakovski). Interesului exclusiv al acestora față de producție, de muncă în sensul îngust, limitat al cuvîntului, de sarcinile tehnico-administrative, sub care se ascundeau egoismul, indiferența, ba chiar disprețul pentru oameni, Baluev opune adevăratul umanism al celui ce vrea să-i vadă pe oameni cît mai aproape de societatea comunistă. Stimulați de încrederea ce li se acordă, oamenii devin mai buni, fiecare caută să scoată în evidență tot ce este mai frumos, mai deosebit în el, în munca lui. De aceea, colectivul pe care îl conduce Baluev manifestă inițiativă, caută rezolvări noi, se însuflețește și-și însușește proiecte îndrăznețe, ca cel în jurul căruia se desfășoară întreg conflictul romanului — amenajarea conductei de gaze, învingînd greutățile pe care le ridică condițiile naturale, și anume trecînd-o printr-o mlaștină.

„Bun" este epitetul cu care muncitorii îl califică adesea pe Baluev. Și această bunătate este sinonimă cu omenia, cu dragostea adevărată și respectul pentru om, care nu infirmă principialitatea și exigența. Exigența aceasta Baluev o aplică în primul rînd și mai mult decît față de oricine, față de sine însuși. „Un conducător — afirmă el — este un om care-i întrece pe ceilalți nu numai prin cunoștințele sale, dar și prin calități sufletești prețioase". Si desigur că pilda lui Pavel Gavrilovici înrîurește și pe alții, face pe toți să caute să fie mai buni, să descopere în tovarășii lor de muncă în primul rînd calități, să vadă în oameni ceea ce este „minunat, deosebit, rar". De aceea romanul lui Vadim Kojevnikov nu ne dă ocazia să cunoaștem personaje negative. Fără a fi idealizați, eroii se afirmă în primul rînd prin faptele lor constructive, prin năzuințele ideale, mai ales prin această aspirație comună spre realizarea a tot ce e mai frumos în ei și în tovarășii lor de muncă.

Această amprentă a prefigurării morale a viitorului a dat romanului locul de frunte pe care el îl ocupă printre creațiile prozei sovietice din ultimii ani. Și tot aci trebuie să vedem izvorul acelei popularități pe care și-a cîștigat-o în scurt timp romanul lui Vadim Kojevnikov, nu numai în Uniunea Sovietică, dar și în țările de democrație populară și care și-a găsit de altfel ecoul în faptul că i s-a acordat cărții premiul Lenin.

Tatiana Nicolescu

CALEIDOSCOP

150 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI

Domingo Faustino Sarmiento

În secolul al XIX-lea se afirmă pentru prima dată geniul Americii Latine. Luptele de emancipare națională și socială ale popoarelor din această regiune pun în lumină neîntrecute figuri de patrioți, care au lăsat urme adînci în istoria politică și literară a epocii. Este secolul marilor precursori, ale căror inițiative și-au aflat mai tîrziu o realizare în viața și cultura Americii Latine și ale căror probleme mai rămîn adesea și astăzi actuale. Dintre acești pionieri ai veacului trecut se desprinde proeminent chipul de precursor genial al lui Domingo Faustino Sarmiento; activitatea sa prodigioasă și multilaterală a deschis nu numai patriei sale noi orizonturi pe calea progresului, ci și a întregii Americi Latine, și chiar și altor continente.

Domingo Faustino Sarmiento s-a născut la San Juan (Argentina) în 1811, la un an după ce patria sa și-a cucerit independența (mai, 1810). A făcut temeinice studii umaniste în localitatea argentiniană Cordoba. Cuget luminat și adept al ideilor libertare, se refugiază în 1831 la Santiago de Chile; el fuge de monstruoasa dictatură a lui Juan Manuel Rosas, care, punînd mîna pe putere încă din 1828, și-a ținut țara îngenunchiată timp de douăzeci și patru de ani. La Santiago de Chile, Sarmiento creează în 1842 prima școală normală din America Latină, iar cu un an mai tîrziu, în 1843, fondează El Progreso, primul ziar chilian. În 1852 aderă la mișcarea generalului Urquiza, care, chiar în acel an, răstoarnă dictatura lui Rosas. Analfabetismul creștea în proporții alarmante. De aceea, prima luptă dată de Sarmiento la întoarcerea în patrie are loc pe frontul culturii. Întemeiază o școală model la Buenos Aires, iar în anii următori se consacră cu abnegație problemelor legate de învățămînt. Șef al partidului liberal — care prezenta pe atunci poziția cea mai înaintată a burgheziei — ocupă un portofoliu de stat în 1861. În 1864 este numit ambasador al Argentinei în Chile, iar în anul următor capătă aceeași funcțiune în Statele Unite. La întoarcerea din această misiune i se încredințează suprema însărcinare statală, președinția Republicii, demnitate pe care o deține timp de șase ani (1868—1874). În perioada mandatului său, țara atinge o prosperitate fără precedent, mai cu seamă sub raportul instrucției publice și al industriei naționale, ramură de activitate creată de el. Bătrîn, Sarmiento moare la Asuncion (Paraguay) în 1888.

Cu toată bogata sa activitate de animator și om politic, acest luminos exemplar de energie umană a mai găsit totuși timpul să scrie și să publice cincizeci și două de cărți și broșuri, operă vastă care ni-l arată drept unul din marii scriitori latino-americani ai veacului trecut. Cele mai multe din lucrările sale sînt legate de interesele imediate ale patriei și umanității. Bogăția de idei a acestei opere, reflecțiile fine și profund personale ,datele pitorești dar totdeauna vii și semnificative, observația realistă, generozitatea vederilor îndreptate către idealul libertății și al progresului, capătă expresie în cea mai frumoasă proză cultă castiliană. Aci, mai cu seamă în domeniul scrisului, putem urmări trăsăturile sale de precursor, pe care le-am surprins de altfel și în sfera activității sale de animator și organizator.

Strins legată de această activitate apare cartea intitulată Educația populară, scoasă în 1849, pe vremea șederii sale în Chile. Pînă la Sarmiento nu s-au mai tratat niciodată în limba spaniolă problemele educației publice, expuse într-un cadru sistematic și după criterii științifice. Ideea dominantă a acestei lucrări postulează răspunderea pe care trebuie să și-o asume statul de a da cetățenilor săi o educație la gradul cel mai înalt și de a le forma un număr cît mai mare de aptitudini. De aci se impune concluzia învățămîntului gratuit, crearea de fonduri pentru acest țel, precum și mijloacele de a garanta continuitatea unei asemenea măsuri, independent de vicisitudinile și schimbările politice dinlăuntrul statului.

Dar nu numai în sectorul pedagogic se dovedește Sarmiento a fi un precursor. El mai inițiază și acel gen literar de observație directă — dezvoltat abia în zilele noastre — gen care, alături de reportaj, renunță la ficțiune și se fixează exclusiv asupra datelor semnificative din realitatea socială. Este vorba de așanumitele anchete, noțiune pe care a adoptat-o în special literatura italiană contemporană cu termenul de inchieste.

Ne vom opri, însă, mai îndelung asupra adevăratei sale capodopere, acea fascinantă carte intitulată Facundo și subintitulată Civilizație și barbarie. Însuși autorul se pare că era nelămurit asupra genului sau categoriei în care ar intra această lucrare. „Carte ciudată" spune Sarmiento, „fără picioare și fără cap, informă, adevărat fragment de stîncă, pe care-l arunci în capul tiranilor". Dacă am spune că lucrarea ține de istorie, de memorialistică, de eseu, de anchetă, de cronică, de roman, de studiu caracterologic, de filozofie politică, de discurs patriotic, tot nu i-am descoperi sensurile și definiția. Este, într-adevăr, o „carte ciudată", așa cum o califică autorul, însă neîndoios o carte mare. Un singur lucru putem afirma cu certitudine despre Facundo: este oglinda cea mai vie, cea mai exactă, cea mai halucinantă a Argentinei de acum o sută douăzeci de ani, este o analiză pătrunzătoare a tiraniei extreme, cu tot complexul ei neronian, cu tot acel nebănuit abis de întuneric, pe care-l poate cuprinde o conștiință omenească degradată.

Argentina de pe la începutul veacului trecut păstra încă o fizionomie socială nespus de curioasă: pe de o parte orașul Buenos-Aires, cu așezarea sa favorabilă pe țărmul sudic al uriașului estuar format de fluviul La Plata — oraș cu aspirații de metropolă deschis influențelor civilizatoare europene — pe de alta întinsa pampă, cu cîteva mici capitale de provincii, pierdute în întinderea nemărginită, cutreierată de legendarii gauchos.

Scriitorul, în anii tinereții și chiar ai maturității sale, are nefericirea să trăiască o perioadă de timp cînd „barbarii" invadează cetatea civilizată, care începuse să se deschidă tuturor cuceririlor democratice de pînă atunci. Momentul „barbar" este tocmai acela al dictaturii, care a provocat îndelungul exil al lui Sarmiento, luptător pe baricadele civilizației. Acest cataclism social se desfășoară în două valuri succesive, urmărite cu finețe și pătrunderea de analiza scriitorului; mai întîi se exercită dictatura parțială din interior, a omului-tigru, Juan Facundo Quiroga, și apoi dictatura integrală, întronată chiar în Buenos-Aires de către Juan Manuel Rosas. Ambii sînt orășeni, însă proveniți din familii de gauchos, îmbogățiți și ajunși, în cazul lui Rosas, latifundiari; ambii au renunțat aproape din copilărie la viața orașului și la cea ce constituie complexul civilizației față de care nutreau o repulsie atroce, simțindu-se atrași de pampa ancestrală; Facundo a dus o viață de aventură și de crime prin centrul Argentinei, iar Rosas a trăit zeci de ani la o estancia a familiei, unde a semănat o spaimă cumplită, extinzînd mai tîrziu asupra tuturor argentinienilor comportamentul său față de argații și de turmele paterne. Amîndoi au în natura lor porniri și inclinații de gauchos malos, de banditi, de delicvenți ai pampei. Cu alte cuvinte, pampa cucerește orașul tocmai prin defecțiunile sale, prin progeniturile ei cele mai întunecate, adică prin astfel de ființe cumplite, de tot felul, de cruzimi bestiale, — mai directe și mai nestăpînite la Facundo, mai perfide la Rosas. Ei instaurează o teroare sadică, așternînd asupra întregii țări un văl sumbru de barbarizare, care provoacă pînă și dispariția cîtorva orașe, mîncate de pampă (evident că orașul Buenos Aires, avea o osatură citadină prea puternică pentru a fi mistuit de dizolvantul barbariei).

Scriitorul se arată un maestru neîntrecut în pătrunderea resorturilor ce-i mișcă pe acești tirani, în prezentarea plastică a actelor lor monstruoase, în urmărirea urzelilor, a infamiilor, a întregii lor diformități morale. Forța de evocare a eroilor săi întrunește exactitatea uimitoare a portretului balzacian cu intensitatea scenelor lui Tacitus, în care istoricul roman înfățișează crima demențială, generată de excesul puterii, de cupiditate și de mania precauției. Aci scriitorul ni se relevează iarăși drept un mare precursor. Odată cu el apare pentru prima dată în literatură tipul tiranului latino-american, motiv al unor înalte creații în romanul din zilele noastre.

Capitolul ultim al lucrării (Prezent și viitor) postulează tot ceea ce se va realiza mai tîrziu în Argentina: accesul emigrărilor din Europa, navigabilitatea riurilor argentiniene, politica de pace, dezvoltarea industriei, a învățămîntului, a științelor și artelor și mai cu seamă libertatea conștiinței și demnitatea omului. Aceste postulate au fost adesea zădărnicite și negate, fiindcă Argentina a avut și mai tîrziu dictatori care au căutat să-i frîneze progresul. Conștiința poporului argentinian a mers însă mereu pe urmele lui Sarmiento. Iar mișcarea actuală de emancipare a popoarelor latino-americane îi va atinge, desigur, și mult încercata patrie. Această emancipare promite Argentinei un viitor și mai strălucit decît cel visat la timpul său, de către Sarmiento; marele patriot ar fi însă, primul să se bucure de acea realitate care i-ar depăși visul.

Edgar Papu

ANIVERSĂRILE CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

ISTRIA

Sport

2,25!

Îndicînd — ca la lansarea rachetelor cosmice — ziua și ora în care Valerii Brumel a sărit fantastica înălțime de 2,25 m. agenția TASS a acordat acestui eveniment însemnătatea cuvenită, subliniindu-i mai ales, caracterul nespus de solemn. Un tînăr de aproape 19 ani a zburat peste ștacheta ridicată la o înălțime care îi depășește cu 30 cm. statura, stabilind un nou record mondial (din păcate numai un record de sală) care întrece recordul mondial în aer liber cu 3 cm. Fără îndoială însă că recordul oficial al americanului John Thomas (2,22) nu va rămîne multă vreme în picioare și Brumel va căuta să-l depășească. Proba de săritură în înălțime este una dintre cele mai frumoase și mai dinamice discipline atletice. E la fel de frumoasă ca și „suta de metri", de pildă, ori ca maratho-nul. Omul (atletul) se înalță în aer într-un complex de mișcări impresionînd prin simplitate, se desprinde realmente de pămînt (cu proprii mijloace de bord — am putea spune —) trece peste ștacheta subțire pentru a cădea, destul de lent parcă, în groapa cu nisip, ca într-o mișcare filmată cu încetinitorul. La „înălțime" s-au depășit cele mai multe performanțe socotite „limite umane". Ioli Balaș și Valerii Brumel alcătuiesc un cuplu de aur, în stare să depășească recordurile, granițele, presupusele limite. În general, la săritura în înălțime, mulți ani recordurile n-au fost asaltate, performanțele cu care se ciștigau marile concursuri erau — privite prin prisma celor de azi — modeste și se părea că într-adevăr, în această probă e greu de realizat rezultate-surpriză. Bengt Nilsson, Thiam Papagallo, Ernie Shelton, Jiri Lansky, Charles Dumas și Ion Soeter, au dominat concursurile din anii 1950—1957. Apoi... Apoi, pe arenă au apărut sovieticii. În chip cu totul surprinzător ei nu aveau mari performeri la „înălțime". La Leningrad, în sala în care Brumel a sărit (din prima încercare) 2,25, Iurii Iliasov, stabilise în urmă cu vreo opt ani, recordul U.R.S.S. cu rezultatul de 1,99 m. Apoi, în primăvara lui 1957 Kașkarov a sărit 2,03. Curînd, Stepanov a sărit 2,05. Pentru a-i „împăca", gruzinul Șavlakadze a sărit 2,10. Kașkarov a ajuns însă la 2,14. Și a venit și ziua în care Stepanov a bătut recordul mondial cu 2,16 și l-a deținut pînă la apariția lui John Thomas care a sărit 2,17 apoi 2,19 și 2,22! Înaintea Olimpiadei, a apărut o nouă stea: Brumel. Calificarea lui în lotul U.R.S.S. a fost dificilă. A susținut un adevărat meci de baraj. Ajuns la Roma s-a pregătit sîrguincios și mai ales în liniște. Reporterii nu-l asaltau. Marea vedetă era Thomas. Se spunea că rușii nici nu se pot antrena măcar în fața lui, că sînt cuprinși de trac. Dar cu băieții din lotul sovieticilor era celebrul antrenor Deacikov. El nu s-a speriat și cu un calm fantastic și-a pregătit elevii, tehnic și psihic. Thomas a fost bătut. Șavlakadze a dat marea lovitură a carierei sale sărind 2,16 și a cucerit medalia de aur. Pe cea de argint a luat-o Brumel. Brumel care întors acasă, s-a pregătit temeinic, alături de Deacikov, acest „Suvorov al atletismului" și a devenit de două ori recordman al Europei cu 2,17 și 2,20. În al treilea concurs (în sală, repet) din acest sezon a uimit lumea cu acel 2,25 de necomentat! Comentatorul TASS se întreba, patetic: Unde se va opri Brumel, dacă acum se află abia la începutul carierei sale sportive? E întrebarea la care numai el poate răspunde și sîntem convinși că va răspunde la fel de prompt ca pînă acum. E un tînăr care se grăbește. Și bine face. Recordul mondial la „înălțime" va fi bătut curînd. Ce spui Valerii?

G. T.

P.S....
Și ce spui tu, Ioli?

METODE DE ÎNĂBUȘIRE A CRITICII

DEMODATĂ

MODERNIZATĂ

Desen de caricaturistul polonez ZBIGNIEW KIULIN

CONCURSUL NOSTRU

Revista „Luceafărul", împreună cu comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema: „Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate: vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 1 martie 1961 pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, București.

Concursul este dotat cu următoarele premii și mențiuni:

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 meniuni a lei 500

PROZA

(Nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 mențiuni a lei 750

PIESE ÎNTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 mențiuni a lei 1.000

EXTERN

În editura „Molodaia Gvardia" din Moscova a apărut traducerea în limba rusă a romanului Să nu fugi singur prin ploaie *de Al. I. Ștefănescu.*

Scriitorul francez Blaise Cendrars a murit recent, la numai cîteva zile după ce i s-a acordat „Marele premiu literar al orașului Paris", pentru ansamblul operei sale. Autor a peste 30 de lucrări: romane, poeme, scenarii, note de călătorie, eseuri, critică și reportaje (traduse în douăzeci de limbi), Blaise Cendrars a debutat în literatură cu volumul Novgorod, *apărut în 1909 la Moscova. În romînește este cunoscut din traducerea romanului său* Aurul.

„Romancero" al rezistenței spaniole" este titlul unei antologii bilingve (spaniolă și franceză), consacrate poeților spanioli și din lumea întreagă care, între anii 1936 și 1960, au cîntat lupta pentru libertate a poporului spaniol.

Antologia este alcătuită de poetul și fostul luptător Dario Puccini și va apărea în scurtă vreme la Paris într-o nouă editură „Voix".

Tema luptei pentru libertate în literatură, din antichitate și pînă în zilele noastre, constituie subiectul eseului Focul lui Prometeu *de S. Lvov, apărut în editura „Molodaia Gvardia" din Moscova.*

Povestea revoluției mexicane *se intitulează două volume publicate de editura „Aguilar" din Mexic. Editate cu ocazia celei de a cincisprezecea aniversări a revoluției mexicane, cele două volume constituie o antologie a literaturii mexicane, din ultimele decenii.*

Kazimierz Jaworski, poet polonez, întemeietorul revistei „Kamienj", a fost închis între 1940 și 1942 în lagărul de la Sachsenhausen. Amintirile lui intitulate Inimi și sîrmă ghimpată *au apărut recent la Lublin și au fost ilustrate de Maria Hiszpansko-Neumann, o fostă deportată în lagărul de la Ravensbruck.*

Tema Lysistratei *se bucură actualmente de mare popularitate pe continent. Concomitent cu opereta bucureșteană, se reprezintă în clipa de față adaptări ale comediei lui Aristofan la Paris și în Berlinul democrat.*

Institutul de literatură universală „A. M. Gorki" din Moscova lucrează la o serie de studii consacrate istoriei literaturii popoarelor din U.R.S.S. Sînt într-o fază înaintată lucrări închinate literaturilor ucraineană, bielorusă, letonă, lituaniană, moldovenească, etc.

In urma unor întîlniri între scriitorii tineri cehoslovaci și din R. D. Germană, la Praga și Leipzig, participanții au lansat un apel adresat tuturor scriitorilor și artiștilor tineri din Europa.

Apelul înregistrează simptomele alarmante ale reînvierii revanșismului, militarismului și pregătirii războiului atomic în R. F. Germană și cere tuturor scriitorilor și artiștilor să-și sporească vigilența și să pună operele lor în slujba luptei pentru pacea mondială.

Institutul de cercetări literare de pe lîngă Academia Poloneză de Științe a întreprins pregătirea unui vast studiu în 14 volume, intitulat Două secole de literatură poloneză. *Consacrată literaturii poloneze în sec. al 19-lea și al 20-lea, această vastă lucrare este elaborată de o sută de oameni de știință. Primele trei volume vor apărea în cursul acestui an.*

In cincisprezece ani (1945—1960), teatrele poloneze au reprezentat în premieră 280 piese ale scriitorilor polonezi contemporani. Acest număr nu se referă la reluări sau la scriitori considerați clasici.

CEA DE-A OPTA ARTĂ

Părea un adevăr definitiv stabilit că exploatarea omului de către om este o trăsătură a capitalismului și nu-i de natură să-i flateze acestuia înfățișarea. Dar iată că debarasîndu-se de orice complex de culpă, cădelnițerii marelui zeu Capital au ajuns la concluzia că orînduirea burgheză merită toate elogiile nu deși exploatează, ci pentru că exploatează. Această interesantă teză care face dintr-un însoțitor jenant — și pe cît posibil, trecut sub tăcere — al capitalismului, factorul determinant și fățiș aclamat al unor realizări de geniu, este avansată, cu toată seriozitatea, în numărul 721 al revistei franceze „Arts".

Pagina 9 a acestui număr este ocupat de un articol consacrat cinematografiei sovietice. În acest uluitor covor occidental și jurnalistic, în care bătătura este formată din adevăruri iar urzeala din minciuni, se spune la un moment dat:

„In sfîrșit, scenariștii (sovietici) sînt funcționari plătiți cu salarii lunare (ceea ce este fals n.n.) și anume plătiți bine (ceea ce este adevărat n.n.). Sistem primejdios! Dacă n-ar fi trăit într-o țară capitalistă, Balzac, avînd posibilitatea să subvină nevoilor sale și să-și plătească datoriile, ar fi scris cu o sută de capodopere mai puțin. De unde, *primejdia siguranței zilei de mîine* (sublinierea noastră) în acele țări în care omul nu este obligat să lupte necontenit pentru a trăi și a-și cîștiga pîinea".

Cît de multe lucruri, cuprinse în atît de puține cuvinte!

Mai întîi, ni se arată că iubitorii de literatură datorează capitalismului cel puțin o sută de capodopere balzaciene.

Al doilea, este demascat caracterul „pernicios" al orînduirii socialiste, care dă omului siguranța zilei de mîine.

Al treilea, este relevat marele rol pozitiv pe care-l joacă, în creația artistică, mizeria generată de orînduirea burgheză.

Evident, acestor teze simple, dar profunde, li s-ar putea opune unele contra-argumente. Ca de exemplu, că Balzac a fost genial *în ciuda* nevoilor care l-au asaltat, nu *datorită* lor. Sau că sute de balzaci au pierit înainte de a produce măcar o capodoperă, tocmai pentru că au trăit în capitalism și au sucombat în lupta pentru hrana zilnică. Sau că, chiar revista „Arts", în alte numere ale sale, se plînge de criza cinematografiei franceze, deși aceasta are norocul să viețuiască în sistemul neprimejdios al capitalismului, unde nici un scenarist nu riscă să creeze măcar o capodoperă mai puțin, din cauză că ar fi prea bine plătit.

Alchimiștii evului mediu pretindeau, cu modestie, că pot face aur din plumb. Apologetica modernă a capitalismului încearcă un tur de forță și mai remarcabil: ea vrea să transforme în calități defectele — numai pentru că acestea aparțin burgheziei — și viceversa, să facă defecte din calități — numai pentru că ele sînt proprii socialismului. Revista „Arts" ridică această operație la rangul unei adevărate arte, ce merită să fie adăugată celorlalte șapte.

Din păcate pentru ei, slujitorii acestei a opta arte se bucură de un succes atît de puțin corespunzător eforturilor depuse, încît, în locul obișnuitei muze, s-ar părea că inspiratorul lor este zadarnic truditorul Sisif.

Nicolae Minei

Dragoste

Pentru viteji sînt scrise volume de dragoste

Dragoste la 5 decimi.
Astea-s lăudăroșenii:
Ce-i ia 29 din plin,
La 50 puțin, puțin.

TUDOR MAINESCU

ÎN LIBRĂRII:

MIHAI BENIUC:	— *Cîntecele inimii — Ed. Tineretului.*
GHEORGHE TOMOZEI:	— *Steaua polară—E.S.P.L.A.*
VALERIU GORUNESCU:	— *De o vîrstă cu țara — E.S.P.L.A.*
ION GHEORGHE:	— *Căile pămîntului — Ed. Tineretului.*
HORIA ARAMA:	— *De la om la om — Ed. Tineretului.*
• • •	— *Balade oltenești — colecția Miorița — Ed. Tineretului.*
ZAHARIA STANCU:	— *Desculț — vol. I, Clopote și struguri, vol. II.—Printre stele, vol. III, Carul de foc, E.S.P.L.A.*
CEZAR PETRESCU:	— *Oraș patriarhal — roman — E.S.P.L.A.*
EUSEBIU CAMILAR:	— *Nopți udeștene — povestiri — Ed. Tineretului.*
LUCIA DEMETRIUS:	—*Nunta Ilonei — nuvele — E.S.P.L.A.*
EUGEN BARBU:	— *Cît în șapte zile — reportaje — E.S.P.L.A.*
EUSEBIU CAMILAR:	— *Negura — roman—B.P.T. — E.S.P.L.A.*
PAVEL DAN:	— *Urcan bătrînul — nuvele — Ed. Tineretului.*
AL. IVAN GHILIA:	— *Ieșirea din apocalips — roman — Ed. Tineretului*
DUMITRU MIRCEA:	— *Oameni și pămînturi — nuvele — Ed. Tineretului*
IRIMIE STRAUȚ:	— *Drumul spre ziuă — povestiri—Et. Tineretului.*
KOVACS GYORGY:	— *Fata din Ojdula — Ed. Tineretului.*
THEODOR CONSTANTIN:	— *Se destramă noaptea — nuvele E.S.P.L.A.*
CONSTANTIN CHIRIȚA:	— *Oțelul — roman — Ed. Tineretului.*
VLAICU BÎRNA:	— *Romanul Caterinei Varga — Ed. Tineretului.*
TUDOR TEODORESCU-BRANISTE:	— *Primăvara apele vin mari :—roman— Ed. Tineretului*
PAUL CONSTANT:	— *Tudor Vladimirescu — roman — Ed. Tineretului*
ION RUSE:	— *În portul de pescari — roman — Ed. Tineretului*
DRAGOȘ VICOL:	— *A doua tinerețe — povestiri—Ed. Tineretului.*
TRAIAN COȘOVEI:	— *Semnul din larg — reportaje—Ed. Tineretului.*
ION HOBANĂ:	— *Sfîrșitul vacanței — roman — Ed. Tineretului.*
GEORGE NESTOR:	— *Unde cîntă ciocîrlia — povestiri — Ed. Tineretului.*
AL. BALACI:	— *Noi studii italiene — E.S.P.L.A.*
CONSTANTIN CIOPRAGA:	— *Calistrat Hogaș — monografie.*
OV. S. CROHMĂLNICEANU:	— *Tudor Arghezi — monografie — E.S.P.L.A.*
ION VITNER:	— *Meridiane literare—studii critice — E.S.P.L.A.*

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"